

BALKANDOWNLOAD

Žil Vern
**Dunavski
razbojnici**

Fantastične avanture i neobična putovanja
za koja granice ne postoje

Naslov originala:
JULES VERNE
LE PILOTE DU DANUBE

Žil Vern

Dunavski razbojnici

Preveo s francuskog:
Dragutin N. Jovanović

I glava

Takmičenje u Sigmaringenu

U subotu 5. avgusta 1876. godine, krčma "Ribarski sastanak" bila je puna sveta. Pesme, usklici, kucanje čašama, pljeskanje, stapali su se u užasnu graju iz koje su se, s vremena na vreme, čuli usklici "Hoh!" kojima Nemci, kada se razvesele, imaju običaj da iskazuju svoju radost.

Prozori ove krčme gledali su pravo na Dunav, na kraju divne varošice Sigmaringen, glavnog grada pruske kneževine Hoencolern, koji se nalazi gotovo na početku ove velike srednjoevropske reke.

U ovoj krčmi sastali su se članovi Dunavske lige, međunarodnog udruženja ribara, pripadnika raznih naroda nastanjениh pokraj Dunava. Nema veselog društva bez dobre pijanke. Pilo se dobro minhensko pivo i dobro mađarsko vino iz zemljanih i staklenih čaša. I pušilo se, takođe, na dugačkim lulama čiji je mirisavi dim sasvim zamračio kafanu. Ali, ako se članovi društva i nisu mogli videti od dima, čuli su jedan drugog, osim ako nisu bili sasvim gluvi.

Mirni i čutljivi kada obavljaju svoje ribarske poslove, čim ih okončaju, ribolovci postaju najbučniji ljudi na svetu. A kada prepričavaju svoje poduhvate, ribolovačke priče ne zaostaju za lovačkim, što nikako nije malo.

Na ručku je bilo oko stotinu gostiju, sve vitezova ribolovačkog štapa, ljubitelja plovaka, obožavatelja udica. Sudeći po velikom broju ispijenih flaša grla im behu sasvim suva od jutrošnjih napora.

Bilo je tri sata posle podne kada gosti, dobro nakresani i crveni u licu, ustadoše od stola. Da budemo iskreni, nekolicina njih je i posrtala i ne bi mogla stajati na nogama bez pomoći svojih kolega. Ali, većina se držala dobro, jer je bila navikla na ovakve duge pijanke koje su se više puta u godini održavale povodom ribolovačkih takmičenja Dunavske lige.

O ovim takmičenjima mnogo se i pohvalno govorilo na celom toku ove čuvene žute, a ne plave reke, kako ju je opevao čuveni Štrausov valcer. Takmičari su dolazili iz Badena, Virtemberga, Bavarske, Austrije, Mađarske, Rumunije, Srbije, pa, čak, i iz turskih pokrajina, Bugarske i Besarabije.

Ima već pet godina kako ovo društvo postoji. Njegov predsednik od osnivanja, Mađar Miklesko, vrlo ga je dobro vodio i ono je za to vreme znatno napredovalo. Prihodi društva bivali su sve veći i dozvoljavali su da se na takmičenjima pobednicima dodeljuju vredne nagrade, a na njegovoj zastavi blistale su se medalje stečene pobedama u nadmetanjima sa suparničkim društvima. Dobar znalač zakonodavstva rečnog ribolova, Upravni odbor ovog društva pomagao je svojim članovima u sporovima sa državom i pojedincima, braneći njihova prava i povlastice uporno i profesionalno tvrdoglavovo, što je svojstveno dvonošcu koga njegovi ribolovački nagoni čine skoro posebnom kategorijom ljudi.

Nadmetanje koje je upravo održano bilo je drugo ove 1876. godine. U pet sati ujutru takmičari su ostavili varoš i prešli na levu obalu Dunava, malo nizvodno od Sigmaringena. Nosili su uniforme Lige: kratku bluzu, prostranu i širokih rukava, pantalone uvučene u čizme debelih đonova i beli kačket sa dugačkim zaklonom. Svaki takmičar nosio je sa sobom potpunu zbirku raznih ribolovačkih sprava i pomagala pobrojanih u Priručniku za ribolovce: štapove, pređe, udice zapakovane u omot od jelenske kože, plovke, olovo različite veličine, sačme, veštačke mušice, sonde, firentinske strune. Svakome je bilo slobodno da lovi ribu koju hoće i da upotrebljava mamac kakav hoće, a ulovljena riba pripadala je njemu.

Tačno u šest sati, devedeset i sedam takmičara bilo je na svom mestu sa strukom¹ u ruci, gotovi da zabace udicu. Kada je zasvirala truba, devedeset i sedam udica pade u reku.

Za takmičare je bilo predviđeno nekoliko novčanih nagrada. Dve najveće, svaku od po sto forinti, dobijao je pecaroš koji ulovi najviše riba, odnosno onaj koji ulovi najtežu pojedinačnu ribu.

Upet minuta do jedanaest truba je oglasila da je takmičenje završeno. Svaki takmičar je predao svoj ulov žiriju sastavljenom od predsednika Mikleska i četiri člana Dunavske lige. Niko nije sumnjao u pravičnu presudu žirija i njegovu nepristrasnost. Trebalo je dosta vremena da se odrede pobednici u kategorijama težine i količine ulovljene ribe, a imena pobednika su držana u tajnosti sve do proglašenja, koje je trebalo da usledi nakon zajedničkog ručka koji okuplja sve takmičare.

¹ Više udica zakačenih na jedan kanap - taban. Strukovi se razlikuju po dužini, postoje obalski, prepon, pampurski i cug struk. (Prim. red.)

Taj trenutak je došao. Ručak je završen i pred podijumom, na kome su se nalazili predsednik i ostali članovi žirija, ribolovci su posedali i čekali proglašenje pobednika, zajedno sa mnogim radoznalcima iz Sigmaringena. Pri tome, nije nedostajalo ni stolica, klupa, klupica ni stolova, a ponajmanje krigli s pivom i flaša sa raznim pićima, kao ni malih ni velikih čaša poređanih po stolovima.

Kada su svi zauzeli mesta i lule se počele jače dimiti, predsednik ustade.

- Čujmo!... Čujmo! - povikaše sa svih strana. Miklesko najpre ispi čašu piva, čija mu pena orosi brkove, pa poče govoriti na nemačkom jeziku koji su, uprkos različitom poreklu, razumeli svi članovi Dunavske lige:

- Dragi drugovi, ne očekujte od mene neku učenu besedu, sa lepim uvodom, razradom i zaključkom. Ne, mi nismo ovde da se zamaramo zvaničnim i uštogljenim govorima; ja hoću samo da razgovaramo o našim malim poslovima kao dobri drugovi, rekao bih čak kao braća, ukoliko vam ovaj naziv izgleda prikladan za jedan ovakav međunarodni skup.

Ove reči behu dočekane gromkim pljeskanjem i uzvicima: vrlo dobro! vrlo dobro! Predsednik zatim podiže svoju čašu, a svi prisutni podigoše svoje da mu otpozdrave i nazdrave.

Miklesko je u svom govoru stavio ribolovca u prve redove čovečanstva. Istakao je sve lepe osobine, sve vrline kojima ga je darežljiva priroda obdarila. Skrenuo je pažnju na to koliko ribolovcu treba strpljenja, umetnosti, hladnokrvnosti, pameti da bi uspeo u ribolovačkoj umetnosti, jer to je mnogo više umetnost nego zanat, i daleko je iznad lovačkih podviga kojima se lovci neprestano hvališu.

- Može li se lov uporediti sa ribolovom? - upita on.

- Ne može! Ne može! - povikaše svi uglaš.

- Kakva mi je to veština ubiti jarebicu ili zeca kad ih vidite pred sobom nadohvat ruke i pošto vam je pseto pronašlo njihov trag? A imamo li mi pse? Vi vidite divljač, naciljate je natenane i sručite na nju bezbroj olovnih zrna od kojih većina promaši cilj. Ali, ribu ne možete da vidite, ni da je pratite pogledom. Krije se u vodi. Koliko tu treba veštine, manevara, spretnosti dok se riba namami da zagrize vašu udicu i da je zatim brzo izvučete iz vode dok ona ponekad mirno visi na vrhu udice, a nekad se nemirno praćaka baš kao da i ona sama pljeska ribarevoj pobedi!

Ove reči izazvaše silno oduševljenje medu ribolovcima. Predsednik Miklesko je pogao osećanja članova Dunavske lige. Shvatio je da ne može da ode predaleko u pohvalama svoje sabraće i bez bojazni da će ga optužiti zapreterivanje stavljao je njihov plemeniti poziv iznad svih ostalih i dizao u nebesa sledbenike ribarske umetnosti.

Da li su njegove reči bile shvaćene na pravi način? Verovatno, jer svi zatrupkaše nogama od oduševljenja.

- Ne ostaje mi sada više ništa drugo - završi predsednik - nego da čestitamo sebi ovoliki napredak našeg društva, koje svake godine dobija nove članove i čiji se dobar glas pročuo po čitavoj srednjoj Evropi. Neću da vam govorim o njegovim uspesima. Oni su vam poznati. Velika je čast učestvovati na ovim takmičenjima. Štampa nemačka, štampa češka, štampa rumunska, sa zaslужenim pohvalama pisale su o našem društvu. Stoga napijam ovu zdravicu novinarima, koji se toliko zauzimaju za napredak Dunavske lige!

Svi se ugledaše na predsednika Mikleska. Flaše se isprazniše u čaše, a čaše se isprazniše u grla onako lako kao što se vode velike reke i njenih pritoka ulivaju u more.

Ostalo bi se na tome da se predsednikov govor završio ovom poslednjom zdravicom. Ali i druge zdravice su se morale izredati.

I zaista, predsednik se ponovo uspravi i stade između sekretara i blagajnika. Svako je desnom rukom držao šampanjsku čašu, a levu ruku metnuo na srce.

- Za Dunavsku ligu! - reče Miklesko, obuhvativši pogledom prisutne.

Svi ustadoše sa čašom u ruci. Jedni se popeše na klupe, neki na stolove, i svi uzvratiše na zdravicu. Kada ispiše čaše, Miklesko reče:

- Uzdravlje raznim narodima, Badencima, Virtemberžanima, Austrijancima, Mađarima, Srbima, Vlasima, Moldavcima, Bugarima, Besarabljanima, koje Dunavska liga broji u svojim redovima.

I Besarabljani, Bugari, Moldavci, Vlasi, Srbi, Mađari, Austrijanci, Bavarci, Virtemberžani, Badenci, nazdraviše mu kao jedan i iskapiše svoje čaše.

Naposletku predsednik završi svoj govor izjavom da pije uzdravlje svakog člana ovoga društva. Ali, kako je članova bilo četiri stotine sedamdeset i tri, morao ih je združiti u jednu veliku zdravicu.

Na ovu zdravicu prisutni odgovoriše hiljadama "Hoh!" što se produži sve dok se glasovi ne umoriše.

Ovako se završila druga tačka programa. Sad je dolazila na red treća tačka: proglašenje pobjednika.

Predsednik poče čitati zvaničnu listu dobitnika nagrada u dvema kategorijama.

Prema pravilima društva, nagrade manje vrednosti objavljaju se prve. Kada predsednik pročita njihovo ime, dobitnici manjih nagrada u kategoriji količine ulovljene ribe pridoše podijumu. Predsednik ih zagrli i dade im diplomu i određenu sumu novca, različitu prema osvojenom mestu.

Ribe koje su bile u mrežama bile su onih vrsta koje svaki ribar može uloviti u Dunavu. Bilo je tu crvenperki, grgeča, šarana, linjaka, štuka, smuđeva i drugih riba. Na spisku manjih nagrada bili su Vlasi, Mađari, Badenci, Virtemberžani.

Druga nagrada za količinu ulovljene ribe dodeljena je jednom Nemcu po imenu Veber za sedamdeset i sedam uhvaćenih riba, koga prisutni pozdraviše burnim pljeskanjem. Ovaj Veber je bio dobro poznat svojim drugovima. On je već više puta na pređašnjim takmičenjima dobijao glavne nagrade, i svi su se nadali da će sad osvojiti prvu nagradu za broj ulovljenih riba.

Ali ne - samo sedamdeset i sedam riba bilo je u njegovoj mreži. Jedan drugi takmičar, ako ne veštiji, a ono bar srećniji, ulovio je devedeset i devet komada.

Predsednik objavi njegovo ime. To je bio Mađar, Ilija Bruš.

Skup je bio vrlo iznenaden i nije zapljeskao kada je čuo ime ovoga ribolovca koga članovi Dunavske lige nisu poznavali, jer je tek skoro u nju stupio.

Ovaj Mađar nije smatrao za potrebno da se predstavi skupu i da priđe i primi nagradu od sto forinti, pa predsednik Miklesko prede na spisak pobjednika u kategoriji najtežeg ulovljenog primerka. Nagradu su dobili Rumuni, Sloveni i Austrijanci. Kada predsednik pročita ime dobitnika druge nagrade, svi ga dočekaše burnim pljeskanjem. To je bio g. Ivetozar, koji je ulovio šarana od tri i po funte², koji bi zasigurno umakao nekom drugom, neveštijem ribolovcu. Ivetozar je bio jedan od najvrednijih članova društva, i on je u to doba dobijao dosta nagrada.

² U izvornom tekstu je kao mera za masu korišćena livra (fr. livre), što bi približno odgovaralo međunarodnoj funti (u 19. veku je francuska livra izjednačena sa polovinom kilograma, i ne treba je mešati sa livrom monetarnom jedinicom). (Prim. red.)

Još je ostalo da se dodeli prva nagrada za najtežu ulovljenu ribu i svi su nestrpljivo očekivali ime nagrađenog.

Kakvo je bilo iznenadnje prisutnih kada predsednik Miklesko izgovori ove reči:

- Pobednik takmičenja po težini, za štuku od sedamnaest funti, Mađar Ilija Bruš!

U skupštini zavlada tajac. Ruke spremne da zapljeskaju ne mrdnuše, usta gotova da pozdrave pobednika, začutaše.

Svi su bili radoznali da li će se Ilija Bruš naposletku javiti? Da li će doći da od predsednika Mikleska primi počasnu diplomu i dve stotine forinti?

Odjednom se začu neka graja u skupštini.

Jedan od prisutnih, koji je do tada stajao malo po strani, priđe predsednikovom stolu.

To je bio Mađar Ilija Bruš.

Sudeći po njegovom lepo izbrijanom licu i crnoj gustoj kosi, Ilija Bruš nije imao više od trideset godina. Bio je srednjeg rasta, širokih pleća i izgledao je veoma snažan. Moglo je izgledati čudnovato da ovako snažan čovek voli da se zanima pecanjem ribe i da se još toliko izvežbao u tom poslu da je osvojio prvu nagradu.

Još jedna čudnovata pojedinost je bila što je Ilija Bruš nosio velike tamne naočare, pa se nije moglo videti kakve su mu oči. Avid je jedno od najdragocenijih čula za onoga koji treba da motri na kretanje plovka i doskoči svakojakim ribljim lukavstvima.

Ali, niko nije mogao posumnjati u nepristrasnost žirija. Ilija Bruš je bio apsolutni pobednik takmičenja. Stoga se skup na kraju odobrovoljio i stade burno pljeskati kada je on primao diplomu i novčanu nagradu iz ruku predsednika Mikleska.

Kad je to svršeno, Ilija Bruš, umesto da siđe s podijuma, stade se nešto domundavati sa predsednikom, pa se zatim okrenu skupu i jednim pokretom zamoli da ga saslušaju.

- Gospodo i dragi drugovi - reče Ilija Bruš - molim vas da mi dozvolite da vam kažem nekoliko reči, kao što mi je i predsednik to dozvolio.

Mogla se čuti muva kako leti u dvorani u kojoj je do tada bila tolika graja. Čemu ovaj govor, koji nije bio predviđen programom?

- Pre svega hoću da vam se zahvalim za vašu simpatiju i za vaše odobravanje, ali vas molim da verujete da se ovim uspehom koji sam postigao ne gordim više nego što priliči. Ja znam da bi ovaj uspeh, ako bi pripao dostoјnjem, postigao kakav stariji član Dunavske lige, tako bogate u odličnim ribolovcima, i da za njega imam da zahvalim više srećnom slučaju, nego svojoj sposobnosti. Skupštini se dopade ova skromnost i začuše se glasovi: vrlo dobro!

- Ostaje mi samo da ovaj srećni slučaj opravdam, pa sam smislio jedan plan za koji verujem da će se dopasti ovom skupu čuvenih ribolovaca. Kao što znate, dragi drugovi, danas su u modi rekordi. Zašto se onda i mi ne bismo ugledali na šampione drugih sportova koji su neznatniji od našeg, i ne ustanovimo tako i rekord u ribolovu?

U skupštini se čuše razni prigušeni glasovi: ah! ah! gle! gle! zašto ne? - svaki član društva je iskazivao svoje mišljenje prema svom temperamentu.

- Kada sam prvi put došao na tu misao - nastavi govornik - ja sam je odmah usvojio i shvatio u kojim uslovima se ona može ostvariti. Kao član Dunavske lige morao sam na Dunavu da potražim srećan ishod svoje odluke. Rešio sam stoga da se spustim niz našu čuvenu reku, od samoga njenog izvora do Crnoga mora, i da za vreme ove plovidbe duge tri hiljade kilometara živim samo od ribe koju uhvatim. Sreća koja mi je danas bila naklonjena samo je pojačala moju želju da ostvarim ovo putovanje, uveren da ćece ceniti opštu korist koju ono donosi. Stoga vam najavljujem da će 10. avgusta, to jest u idući četvrtak, krenuti na ovaj put, i molim vas da se toga dana okupimo tačno na onom mestu gde Dunav počinje.

Lakše je zamisliti nego opisati oduševljenje koje je ovo neočekivano saopštenje izazvalo. Pet minuta su trajali usklici "Hoh!" i burno pljeskanje prisutnih.

Ali, ovakav događaj se nije mogao ovako svršiti. Miklesko je to razumeo i kao i uvek držao se kao pravi predsednik. On ustade i dižući čašu šampanjca reče uzbudjenim glasom:

- Uzdravlje našem drugu Iliji Brušu!

- Uzdravlje našem drugu Iliji Brušu! - odgovori gromko skup. Zatim se sve učuta, jer ljudima zbog žaljenja vrednog nedostatka nije dato da mogu u isto vreme vikati i piti.

Ipak ovo čutanje ne potraja dugo. Penušavi šampanjac dade novu snagu umornim grlima i, posle mnogih zdravica, predsednik zaključi

čuveno ribolovačko takmičenje koje je Dunavska liga priredila u subotu, 5. avgusta 1876, u lepoj varošici Sigmaringenu.

II glava

Na izvoru Dunava

Da li je Ilija Bruš žudeo za slavom kada je svojim drugovima, okupljenim u krčmi "Ribarski sastanak" saopštio svoju nameru da sa udicom u ruci preplovi Dunav? Ako mu je ovo bio cilj, mogao je da se pohvali da ga je postigao.

Sve novine u dunavskoj oblasti pisale su o takmičenju u Sigmaringenu i hvalile pobednika čije je ime postalo čuveno u narodu.

Bečke novine "Noje fraje prese" u svom broju od 6. avgusta zabeležile su sledeće:

"Poslednje ribolovačko takmičenje Dunavske lige završeno je juče u Sigmaringenu s neočekivanim ishodom. Junak ovog takmičenja bio je do juče nepoznati, a danas slavni Mađar, po imenu Ilija Bruš.

Šta je to, dakle, učinio Ilija Bruš, upitaćete se, da zasluzi ovu iznenadnu slavu?

Najpre je ovaj vešt ribolovac osvojio obe glavne nagrade na nadmetanju - u kategoriji količine ulovljene ribe i u kategoriji najteže ulovljene ribe - što do sada nije pošlo za rukom nikome od učesnika ovog i sličnih takmičenja ove vrste. Već i ova činjenica bi bila dovoljna da mu obezbedi slavu, ali desilo se još nešto.

Kada je ovaj čovek već požnjeo tolike lovorike odnevši tako sjajnu pobjedu, moglo se očekivati da će se sada posvetiti uživanju u slavi i zasluženom odmoru. Ali, ovaj neobični Mađar ne misli tako, već spremia još jedno iznenađenje.

Naime, po našim informacijama, koje možemo smatrati pouzdanim, Ilija Bruš je svoje kolege obavestio o svojoj nameri da sa udicom u ruci preplovi čitav Dunav, od izvora ove reke, u vojvodstvu Badenu, do njegovog ušća u Crno more, ukupno oko tri hiljade kilometara.

Svoje čitaoce ćemo pravovremeno obaveštavati o toku ovog originalnog poduhvata.

Ilija Bruš će na svoj put krenuti sledećeg četvrtka, 10. avgusta. Poželimo mu srećan put, ali i to da ovaj strašni ribolovac ne istrebi do poslednjeg sve vodene stanovnike ove velike međunarodne reke!"

U sličnom tonu su pisali i drugi listovi. Peštanski "Pester lojd" nije bio manje oduševljen, kao ni "Srpske novine" iz Beograda i "Romanul" iz Bukurešta, koji su Iliju Brušu takođe posvetili veliki prostor.

Ovi novinski napisи privukli su pažnju javnosti na Iliju Bruša, i ako je istina da je štampa ogledalo javnoga mnjenja, Bruš se mogao nadati da će njegovo putovanje izazvati veliko interesovanje.

Uostalom, zar on neće u glavnim varošima na svome putu zateći članove Dunavske lige koji će smatrati svojom dužnošću da doprinesu slavi svog druga? Nije bilo sumnje da će mu oni u svemu biti na usluzi i od pomoći.

Ribari su smatrali ovaj poduhvat Iliju Bruša događajem velike važnosti. Mnogi su se zato i posle takmičenja zadržali u Sigmaringenu, kako bi prisustvovali trenutku kada junak Dunavske lige kreće na svoj put dugačak tri hiljade kilometara.

Jedan od onih koji nije mogao da se žali što su mnogi članovi Liga ostali u Sigmaringenu, bio je bez sumnje gazda krčme "Ribarski sastanak". Posle podne 8. avgusta, dva dana pre nego što će Ilija Bruš poći na put niz Dunav, više od trideset članova Liga lepo se provodilo u krčmi, ispijajući čašu za čašom.

Ipak, uprkos razlogu koji je ove radoznalce zadržao u Sigmaringenu, toga popodneva u ovom društvu se nije govorilo o pobedniku ribolovačkog takmičenja. Jedan drugi događaj, mnogo važniji za stanovnike priobalja velike reke, bio je predmet njihovog burnog razgovora.

Naime, već nekoliko meseci su se dešavala velika razbojništva na obalama Dunava. Mnoge kuće behu opljačkane, kao i zamkovi i letnjikovci, i, štaviše, bilo je i ubistava.

Bilo je jasno da ovolike zločine nisu mogli izvršiti pojedinci. Sudeći po načinu na koji su zločini izvršeni, izgleda da je bila reč o brojnoj i dobro organizovanoj razbojničkoj družini.

Neobično je bilo to što je ova razbojnička družina radila samo u neposrednoj blizini Dunava, na razdaljini ne većoj od dva kilometra od rečnih obala. Ovi razbojnici operisali su pored austrijske, mađarske, srpske i rumunske obale, ali tako vesto da ih vlasti nigde nisu mogle uhvatiti na delu.

Kada bi izvršili svoje zlodelo, nestajali bi, sve do sledećeg zločina izvršenog stotine kilometara dalje uz reku. U međuvremenu od njih ne bi bilo ni traga ni glasa. Kao da su propali u zemlju i oni i njihov plen.

Naposletku, podunavske države bile su prinuđene da se dogovaraju kako da se stane na put ovom razbojništvu, i 8. avgusta novine su donele vest da su vlasti resile da se ustanovi jedna međunarodna policija na celom toku Dunava, a pod upravom jednoga šefa. Posle mnogih pregovora za šefa je bio izabran Karl Dragoš, dobro poznati mađarski detektiv.

Karl Dragoš bio je zaista čuven policajac. Imao je četrdeset i pet godina, bio je čovek srednjega rasta, suvonjav i obdaren više umnom no fizičkom snagom. Ipak, bio je dovoljno snažan da izdrži sve napore svoje teške službe, a nije mu nedostajalo ni hrabrosti da sebe izlaže najvećim opasnostima. Službeno je boravio u Budimpešti, ali je najviše vremena provodio na terenu, zaokupljen nekom delikatnom istragom. Bio je neoženjen, tako da mu porodične brige nisu ograničavale slobodu kretanja. Osim maternjeg mađarskog, znao je sve jezike koji su se govorili na jugoistoku Evrope - nemački, rumunski, srpski, bugarski i turski.

Vest o njegovom postavljenju za šefu međunarodne policije na Dunavu veoma je obradovala posetioce krčme "Ribarski sastanak".

- Nije se mogao učiniti bolji izbor - tvrdio je Ivetozar, dobitnik druge nagrade u kategoriji težine ulovljene ribe na ribolovačkom takmičenju. - Ja poznajem Dragoša. To je pravi čovek.

- I to sposoban čovek - potvrdi predsednik Miklesko.

- Mi mu želimo - povika jedan Hrvat koji je držao bojadžijsku radnju u jednom bečkom predgrađu - da obale Dunava očisti od razbojnika.

- Karl Dragoš će morati dobro da se pomuči - reče Nemac Weber vrteći glavom.

- Treba ga videti na poslu.

- Na poslu!... - povika Ivetozar. - On je već na poslu, ne sumnjajte u to.

- Sigurno - reče Miklesko. - Karl Dragoš nije čovek koji trači svoje vreme. Ako je postavljen pre četiri dana, kao što pišu novine, onda ima već tri dana kako je na poslu.

- Sa kog kraja reke će početi istragu? - upita Rumun Pišća. - Ja priznajem da bih bio u zabuni kada bih bio na njegovom mestu.

- Baš zato vas i nisu postavili na to mesto, dragi moj - odgovori kao od šale jedan Srbin. - Budite sigurni da se Dragoš neće zbuniti. Što se

tiče njegovih prvih koraka, to je druga stvar. Možda je otišao u Beograd, a možda je ostao u Pešti... Osim ako nije došao ovamo, u Sigmaringen i ako možda nije ovde, medu nama.

Ova prepostavka izazva veliku razdrganost.

- Medu nama!... - povika Veber. - Šta nam to pričate, Mihailo Mihailović? Šta bi on ovde radio, ovde gde, otkako se pamti, nije nikad izvršeno ni najmanje zločinstvo?

- He! - odgovori Mihailo Mihailović - možda je došao da prekosutra prisustvuje polasku Ilike Bruša. Možda to zanima toga čoveka... A možda su Ilija Bruš i Karl Dragoš jedno isto.

- Kako, jedno isto! - povikaše sa svih strana. - Šta hoćete da kažete?

- To bi bilo prilično lukavo od njega. Niko ne bi sumnjao da se u koži pobednika našeg takmičenja krije policajac, koji bi tako u potpunoj slobodi mogao ispitivati Dunav.

Ova čudna šala prenerazi okupljene. Taj Mihailo Mihailović! Samo njemu mogu pasti na pamet ovakve misli!

- Osim - produži on...

- Šta, osim?

- Osim ako Karl Dragoš nema neki drugi razlog da ovde dođe - produži on prelazeći na jednu drugu prepostavku.

- Kakav razlog?

- Uzmite, na primer, da mu se ova namera da plovi niz Dunav sa udicom u ruci učini sumnjivom.

- Zašto sumnjivom?

- Pa od jednoga lupeža ne bi bilo glupo da se krije u koži kakvog ribolovca, a naročito tako čuvenog. Mogao bi počiniti mnoga razbojništva, sve pod maskom da lovi ribu.

- Da, ali za to treba umeti loviti ribu - primeti Miklesko - a to mogu samo pošteni ljudi.

Ovu moralnu napomenu odobriše pljeskanjem svi ovi strastveni ribolovci. Mihailo Mihailović iskoristi ovo opšte oduševljenje, pa podiže čašu i povika:

- Uzdravlje predsednika!

- Uzdravlje predsednika! - ponoviše svi i ispiše svoje čaše.

- Uzdravlje predsednika! - ponovi za njima jedan čovek koji je sedeo sâm za susednim stolom i pažljivo pratilo razgovor.

Miklesku se dopade ljubazni postupak ovoga neznanca. Da bi mu zahvalio, pruži prema njemu svoju čašu kao da mu nazdravlja.

- Vere mi, dobro ste odgovorili! - reče nepoznati.
- I zaista je ribolov samo za poštene ljude.
- Imamo li čast govoriti sa jednim kolegom? - upita Miklesko, prilazeći neznancu.
- Oh! - odgovori on skromno - ja sam samo ljubitelj ribolova, ali ne uobražavam sebi da sam mnogo vešt u tome.
- Zao nam je, gospodine...? - Jeger.
- Žao nam je, gospodine Jegeru, što nećemo imati čast da vas vidimo kao člana Dunavske lige.
- Ko zna? - odgovori Jeger. - Možda će se jednog dana rešiti da uzmem udicu u ruke, i od toga dana biću zaista vaš, ako naravno ispunim uslove koji se traže za primanje u članstvo.
- Ti su uslovi vrlo prosti i ima ih samo četiri - odgovori Miklesko. - Prvi je uslov da se plati jedna skromna godišnja članarina. To je glavni uslov.
- Razume se - reče Jeger smejući se.
- Drugi je uslov da se voli ribolov. Treći je da se bude prijatan drug, i mišljenja sam da je ovaj treći uslov već ispunjen.
- Vrlo ste ljubazni - zahvali se Jeger.
- Što se tiče četvrtog uslova, on se sastoji u tome da se zapiše ime i adresa u spisak društva. Ja već imam vaše ime, a kad dobijem vašu adresu...
- Lajpcigerštrase 43, Beč.
- Bićete naš član po ceni od dvadeset kruna godišnje.
- Nema drugih formalnosti? - upita Jeger.
- Nema.
- Ne treba podneti uverenje ko sam i šta sam?
- Šta će to onome ko hoće da lovi ribu? - primeti Miklesko.
- Imate pravo - reče Jeger. - Uostalom, ovde se u Dunavskoj ligi svi međusobno poznaju.
- Baš naprotiv - odgovori Miklesko. - Pomislite samo, ima članova koji stanuju ovde, u Sigmaringenu, a ima ih koji žive na obalama Crnoga mora. To ne olakšava komšijske odnose.

- Imate pravo.
 - Tako, na primer, naš čudni pobednik na poslednjem takmičenju...
 - Ilija Bruš?
 - Jeste, on. Eto, njega niko ne poznaje.
 - Nije moguće!
 - Tako je - potvrdi Miklesko. - Nema ni petnaest dana kako je član Lige. Ilija Bruš bio je za sve nas iznenađenje!
 - A odakle je on?
 - On je Mađar.
 - Dakle, kao i vi. Jer, verujem, vi ste Mađar, gospodine predsedniče?
 - Čistokrvni, gospodine Jegeru. Mađar iz Pešte.
 - A odakle je Ilija Bruš?
 - On je iz Salke.
 - Gde je ta Salka?
 - To je neka palančica na desnoj obali Ipolja, reke koja se uliva u Dunav na nekoliko milja pred Peštom.
 - Sa njime se onda bar možete često viđati - reče Jeger - jer ste susedi.
 - Nećemo to moći još bar dva do tri meseca - odgovori predsednik Dunavske lige.
 - Toliko će mu biti potrebno za njegov put...
 - Osim ako od njega ne odustane - umeša se nestošni Srbin.
- Njihovom stolu pridoše i ostali ribolovci i okupiše se oko Jegera i Mikleska.
- Šta hoćete time da kažete? - upita ga Miklesko. - Vi ste usijana glava, Mihailo Mihailoviću!
 - To je samo šala, dragi gospodine predsedniče - odgovori Srbin. - Međutim, ako vi mislite da Ilija Bruš ne može biti ni policajac ni zločinac, zašto ne bi mogao biti šaljivčina?
- Miklesko uze stvar sasvim ozbiljno.
- Vi ste nekakav zloslutnik, Mihailo Mihailoviću - odgovori on. - Bruš meni izgleda kao čestit i ozbiljan čovek. Uostalom, on je član Dunavske lige, a to mnogo znači.
 - Bravo! - povikaše sa svih strana.

Mihailo Mihailović se nimalo ne zbuni, već prihvati ovu novu priliku da napije zdravicu.

- Kad je tako - reče - ja pijem uzdravlje Ilike Bruša. Uzdravlje Ilike Bruša! - povikaše svi u jedan glas, ne izuzimajući ni Jegera, koji ispi svoju čašu do poslednje kapi.

Međutim ova šala Mihaila Mihailovića nije bila sasvim neosnovana. Pošto je pompezano objavio svoju nameru, Ilija Bruš se nije više javlja... Niko više ništa nije čuo o njemu. Zar nije bilo čudnovato što se on tako sklanjao i zar se nije moglo pomisliti da je htio da obmane svoje suviše poverljive drugove? Da bi se saznalo šta je od toga tačno, nije trebalo dugo čekati. Kroz trideset i šest sati znaće se šta je i kako je.

Oni koji su se interesovali za ovaj poduhvat trebalo je da odu uzvodno od Sigmaringena i tamo pronađu Iliju Bruša, ako je on bio čovek onako ozbiljan kako je predsednik Miklesko tvrdio.

Ipak, mogla se pritom pojaviti jedna poteškoća. Naime, da li je položaj izvora ove velike reke bio nedvosmisleno određen? Da li su ga karte tačno označavale? Da nije u tom pogledu bilo neke neodređenosti, pa kad bi članovi Dunavske lige krenuli da pronađu Iliju Bruša na jednom mestu, zar ne bi on mogao biti na nekom drugom?

Nema sumnje da Dunav (Ister, kako su ga zvali stari narodi) počinje u velikom Badenskom vojvodstvu. Geografi su odredili i njegov geografski položaj, tvrdeći da se on nalazi na šest stepeni i deset minuta istočne geografske širine i na četrdeset sedam stepeni i četrdeset osam minuta severne geografske širine. Međutim, ovo geografsko određenje položaja, uzimajući da je tačno, dovedeno je samo do minuta, ali ne i do sekunda kružnog luka, što može prouzrokovati prilično odstupanje - a trebalo je, dakle, baciti udicu tačno na onom mestu gde prva kap dunavske vode počinje da se spušta ka Crnom moru.

Po jednoj legendi, koja je dugo imala vrednost geografskog podatka, Dunav počinje usred jedne bašte - bašte kneza Firstenberga. Njegova kolevka bi mu ovde bila jedan mermerni bazen. Da li bi kod toga nepresušnjog bazena trebalo sačekati Iliju Bruša ujutru 10. avgusta?

Ne, tu nije pravi izvor velike reke. Sada se zna da ona postaje od sjedinjenja dva potoka, Brege i Brigaha, koji se slivaju sa visine od osam stotina sedamdeset pet metara, protičući niz šumovite padine planine Švarcvald. Njihove vode se spajaju u Donauešingenu i tako pomešane teku dalje pod imenom Dunav.

Ako bi jedan od ovih potoka više zasluživao da se smatra rekom, onda bi to bila Brega, koja je trideset sedam kilometara duža od Brigaha, i koja izvire u Brisgau.

Ipak, mnogi su mislili da će Ilija Bruš na svoje putovanje poći iz Donauešingena, ako uopšte bude polazio. Zbog toga su se upravo tamo uputili članovi Lige predvođeni predsednikom Mikleskom. Ujutru 10. avgusta oni dodoše na obalu Brege, na ušće dva potoka. Međutim, sati prodoše, a Ilija Bruš ne dođe.

- Neće doći - govorili su jedni.
- To je varalica - govorahu drugi.
- A mi smo prave budale - dodade Mihailo Mihailović.

Samo je predsednik Miklesko neprestano branio Iliju Bruša.

- Ne - tvrdio je on - ja ne mogu da verujem da će jedan član Dunavske lige prevariti svoje drugove. Ilija Bruš mora da je okasnio. Strpimo se još malo. Uskoro ćemo ga videti.

Miklesko je imao pravo kad je to govorio. Nešto malo pre devet sati začu se vika iz one grupe što je bila kod ušća Brege i Brigaha.

- Evo ga! Evo ga!

Na dve stotine koraka, iza jedne okuke, pojavi se čamac sa jednim dugačkim veslom. Jedan čovek stajao je pozadi i veslao.

Ovaj čovek bio je zaista onaj koji je pre nekoliko dana učestvovao na takmičenju Dunavske lige i na njemu osvojio dve prve nagrade, Mađar Ilija Bruš.

Kad čamac dođe do ušća, stade, i malim lengerom³ se zakači za obalu. Ilija Bruš izađe na suvo i svi radoznalci se okupiše oko njega. Nema sumnje da on nije očekivao da će zateći toliko ljudi, pa je izgledao kao da je zbog toga malo u neprilici.

Predsednik Miklesko mu pride i pruži mu ruku, koju Ilija Bruš, pošto je skinuo kapu od vidrinog krvna, prihvati sa poštovanjem.

- Ilija Bruše - reče Miklesko sa zaista predsedničkim dostojanstvom - srećan sam što opet vidim velikog pobednika našeg poslednjeg nadmetanja.

Veliki pobednik se pokloni u znak zahvalnosti. Predsednik produži:

³ Sidro, kotva, metalni predmet koji brod baca u vodu kad pristane uz obalu. (Prim. red.)

Iz činjenice što vas vidimo na izvoru naše međunarodne reke mi zaključujemo da vi izvršavate vašu nameru da plovite niz nju do njenoga ušća i da usput pecate ribu.

- Tako je, gospodine predsedniče - odgovori Ilija Bruš.
- I vi još danas polazite na put? - Još danas, gospodine predsedniče.
- Kako mislite da putujete?
- Pustiću da me matica nosi.
- U ovom čamcu?
- U ovom čamcu.
- A nećete se nigde zadržati?
- Hoću, noću.
- Vi znate da je put dugačak tri hiljade kilometara?
- Po deset liga⁴ na dan, preći ću ga otprilike za dva meseca.
- Onda, srećan vam put, Ilija Bruše!
- Hvala vam, gospodine predsedniče.

Ilija Bruš se pozdravi poslednji put i uđe u čamac, dok su se radoznalci gurali da ga vide kada odlazi. On uze svoju udicu, zakači na nju mamac, odloži je na klupu, zatim dovuče kotvu u čamac, pa ga onda čakijom⁵ odgurnu od obale, sede pozadi na krmu, zamahnu štapom i baci udicu u vodu.

Malo posle on je otud izvadi. Na udici se praćakala mrena. Ovo je bilo srećno predskazanje i, kad on zavesla, svi prisutni pozdraviše pobednika Dunavske lige gromkim: "Živeo!"

⁴ Liga je stara jedinica za merenje udaljenosti, koja je predstavljala udaljenost koju čovek pređe za sat vremena hoda. Francuska liga je iznosila oko 4,68 kilometara. (Prim. red.)

⁵ Drvena motka sa gvozdenom kukom kojom se privlače čamci ili se nešto vadi iz vode. (Prim. red.)

III glava

Saputnik Ilike Bruša

Tako je, dakle, počelo ovo putovanje niz veliku reku, na kome će Ilija Bruš proći kroz jedno vojvodstvo, Baden, kroz dve kraljevine, Virtemberg i Bavarsku, kroz dve carevine, Austrougarsku i Tursku, i tri kneževine: Hoencolern, Srbiju i Rumuniju.

Ovaj neobični ribolovac se nije bojao napora koji ga čekaju na ovom putu dugačkom tri hiljade kilometara. Matica Dunava postaraće se da ga donese do ušća brzinom nešto malo većom od milje na sat, odnosno, prelaziće dnevno u proseku pedesetak kilometara. Za dva meseca završiće se ovo putovanje, pod uslovom da ga nikakav vanredan događaj usput ne zadrži.

Njegov čamac bio je dugačak oko dvanaest stopa i u sredini širok četiri stope. Spreda se nalazila kućica oblog krova u koju bi se mogla skloniti dva čoveka. U unutrašnjosti ove kabine bila su dva sanduka sa nešto odeće, na kojima se, kad se zatvore, moglo spavati. Pozadi, na krmi, bio je još jedan sanduk, koji je služio istovremeno i kao klupa i kao mesto u kome se čuvalo razno kuhinjsko posuđe.

Nije potrebno napomenuti da je u čamcu bio i sav pribor za hvatanje riba; Ilija Bruš je kazao svojim drugovima da će na putu živeti samo od ribolova, bilo da sâm jede ribu, bilo da je prodaje za novac od koga bi zatim kupovao sebi drugu hranu.

Predveče je izašao na obalu da proda uhvaćenu ribu, za koju se okupljeni svet otimao, pošto se već raščulo za podvig koji namerava da izvrši.

Tako prođe prvi dan. Međutim, pažljivi posmatrač mogao bi se čuditi tome što Ilija Bruš tako retko lovi ribu. Naime, kad bi se uverio da ga niko ne gleda, on bi ostavljao udicu i uzimao veslo. Tada bi svom snagom zapinjao da čamac što brže potera napred. Ako bi primetio neke znatiželjниke na obali, ili ako bi se mimošao sa nekim lađarom, smesta bi ostavljao veslo, uzimao ribarski pribor u ruke i zahvaljujući veštini ubrzo iz vode vadio kakvu lepu ribu, na opšte odobravanje gledalaca. Ali, čim bi ga tok reke sakrio od znatiželjnih pogleda, ponovo bi uzimao veslo i terao čamac brzinom koja se sabirala s brzinom matice.

Da li je Ilija Bruš imao neki razlog da ubrza svoje putovanje, iako ga na njega niko nije terao? Kako bilo, napredovao je veoma brzo. Nošen strujom koja je bila mnogo brža u gornjem toku, na početku putovanja, nego što će to biti kasnije, veslajući kad god bi mu se za to ukazala prilika, dostizao je brzinu od osam kilometara na čas, ako ne i više.

Pošto je prošao pored nekoliko neznačajnih mesta, on ostavi za sobom grad Tutlingen, gde nije htio da se zadržava, iako su mu obožavaoci mahali sa obale da pristane.

Oko četiri sata posle podne dođe do varošice Fridingen, na četrdeset i osam kilometara od svoje polazne tačke. I iz Fridingena, kao i iz prethodnih pristaništa, rado bi ponovo dao petama vetra, ako se ovaj izraz može primeniti kad čovek putuje vodenim putem, ali mu oduševljenje okupljenog naroda ovoga puta to nije dopuštalo. Čim ga ugledaše sa obale, u susret mu izade nekoliko čamaca s kojih su se orili bezbrojni povici "Hoh!", i opkoli ga.

Drage volje se pokorio. Uostalom, morao je i da potraži kupce za ribu koju je usput ulovio. Crvenperke, deverike i šarani još su se koprcali u njegovoj mreži, da i ne pominjemo mnoge smuđeve. Sam očigledno sve to nije mogao da pojede, a to nije ni dolazilo u obzir. Čim je čamac pristao uz obalu, pedesetak Badenaca se stisnulo oko njega pozivajući ga i odavajući mu počast kako i dolikuje pobedniku takmičenja Dunavske lige.

- Ovamo, Bruše! - povika nekoliko Badenaca.
- Bruše, hoćete li čašu dobrog piva?
- Bruše, mi ćemo da kupimo vašu ribu!
- Za ovu ribu dajemo dvadeset krajcara!
- Za onu forintu!

On nije znao kome pre da odgovori, i njegov ulov mu je doneo pristojnu svotu novca. Zajedno sa novčanim delom nagrade osvojene na takmičenju, ako ga ovakvo oduševljenje bude pratilo čitavim putem, mogao bi fino da zaradi. A zašto bi ovakvo oduševljenje nestalo, i zašto bi prestali da se optimaju o ribu koju je ulovio lično Ilija Bruš? Svako je smatrao za čast da dobije ribu baš iz njegovih ruku. Nije morao ni da se trudi da ribu nudi po kućama, jer su se ljudi optimali za nju na samoj obali. Ova prodaja ribe je bila genijalna zamisao.

Osim što je lako prodao ribu, mnogi ga pozvaše na čašu vina i piva u krčme na obali. Ali, on odabi ove pozive obećavajući im da će se sutra videti sa njima pri odlasku. Ali sutradan oni ne nađoše njegov čamac.

Ilija Bruš je otplovio još pre zore. Snažno je veslao držeći se sredine reke.

Oko pet sati ujutru bio je već u Sigmaringenu, na nekoliko metara od krčme "Ribarski sastanak". Nema sumnje da će malo kasnije ovde doći poneki član Dunavske lige da dočeka svog slavnog druga, ali će ga uzalud čekati. On će tada biti već daleko.

Na nekoliko kilometara od Sigmaringena Ilija Bruš ostavi za sobom prvu pritoku Dunava, potok Luter, koji se uliva na levoj obali.

Koristeći odsustvo naseljenih mesta na ovom delu puta, ovoga dana on je živo veslao, a pecao vrlo malo. Predveče se zaustavi na pustoj obali nedaleko od varošice Mundelkingen, čiji stanovnici nisu ni slutili da je on tako blizu.

Posle ovog drugog dana plovidbe dođe i treći dan, koji je bio gotovo istovetan prošlom. Ilija Bruš prođe pored Mundelkingena pre izlaska sunca. Još je bilo rano jutro kada je prošao mimo velikog trgovačkog mesta Ehingen, a u četiri sata presekao je Iller, važnu desnu pritoku Dunava. Još nije otkucalo pet sati kada je privezao svoj čamac za prikovanu gvozdenu alku u pristaništu u Ulmu, najvećoj varoši kraljevine Virtemberg posle njene prestonice Štutgarta.

Dolazak slavnog pobednika nije bio očekivan. U Ulmu su mu se, naime, nadali tek sutradan veče, pa zato u pristaništu nije bilo uobičajene gužve. Bilo mu je milo što ga niko nije dočekao. Stoga se reši da izade u varoš i da je na brzu ruku pogleda.

Ipak, ne može se kazati da na obali nije bilo baš nikoga. Bar jedan šetač kao da je čekao Iliju Bruša, jer kad se njegov čamac pojavio, on ga je pratilo hodajući duž obale. Po svemu sudeći, pobednik Dunavske lige ipak neće izbeći uobičajene ovacije. Međutim, ovaj usamljeni čovek nije prilazio čamcu, nego je stajao malo dalje i samo posmatrao, kao da je i njemu stalo do toga da ostane neprimećen. To je bio čovek srednjeg rasta, suvонjav, živahnih očiju, star preko četrdeset godina, utegnut u odelu po mađarskoj modi. U ruci je držao kožnu torbu.

Ilija Bruš nije obraćao pažnju na njega. On priveza čamac za kej, zatvori vrata kabine, zaključa sanduke, pa skoči na obalu i prvom ulicom pode u varoš.

Čovek hitro ubaci u čamac svoju kožnu torbu, pa krenu za njim.

Presečen Dunavom, Ulm je na levoj obali virtemberški, a na desnoj bavarski, ali na obema obalama je pravi nemački grad.

Ilija Bruš je išao starim ulicama ispunjenim starinskim dućanima u koje se ne ulazi, već imaju prozorčić na vratima kroz koji se trguje. Kada dune vetar, stari gvozdeni lanci zaškripe, a na motkama nad vratima dućana njišu se teške table sa natpisom radnje, iskovane u obliku medveda, jelena, krstova i kruna.

Pošto je stigao do starog bedema, Ilija Bruš zađe u četvrt gde mesari i kožari imaju svoje sušare, zatim lutajući nasumice ulicama stiže pred katedralu, jednu od najpoznatijih u Nemačkoj. Njen toranj je htio da se izdigne iznad tornja katedrale u Strazburu, ali se taj napor njenih graditelja izjalovio kao i toliki drugi ljudski napori, pa je najviši šiljak virtemberškog tornja zastao na visini od trista sedamdeset stopa.

Ilija Bruš nije imao planinarske krvi, pa mu nije padalo na pamet da se popne na ovaj toranj, odakle se pogledom mogao obuhvatiti čitav grad i okolina. Ali, da je to i učinio, sigurno bi ga u tome pratio onaj neznanac koji se od njega nije odvajao, ostajući pri tome neprimećen. Sledio ga je i kada je ušao u katedralu i divio se tabernakulo⁶ koga je jedan francuski putnik, gospodin Direj, uporedio s kulom s puškarnicama, kao i sedištima za crkveni hor koje je umetnik iz 15. veka punio slavnim ličnostima tog doba.

Obojica dalje prođoše pored opštinskog doma, jedne stare zgrade iz 12. veka, a zatim se spustiše ka reci.

Pre nego što su stigli na obalu, Ilija Bruš zastade da posmatra družinu štulara koji su prolazili ulicom na svojim dugim štulama - što je bila omiljena zabava u Ulmu, iako njegove ulice nisu vlažne, izrovane i neprikladne za hodanje pešacima, kao što je to još danas slučaj u starom univerzitetском gradu Tbingenu.

Da bi bolje uživao u prizoru u kome je glavni akter bila radosna družina mladića, devojaka, dečaka i devojčica na štulama, Ilija Bruš sede u jednu kafanu. Neznanac koji ga je pratio sede za jedan od susednih stolova, i obojica naručiše po kriglu piva po kome je ovaj kraj poznat.

Desetak minuta kasnije, obojica krenuše dalje, ali ovoga puta je neznanac išao ispred brzim korakom. Kada je Ilija Bruš, koji je sad išao za njim, došao do svog čamca, on zateče u njemu neznanca gde mirno sedi kao da ga već odavno čeka.

⁶ Kovčeg u obliku ormarića nad središtem oltara u kome se čuva obećani kolač za pričest ili hostija, svetohranište (u katoličkoj crkvi). (Prim. red.)

Još je bio dan. Ilija Bruš još izdaleka opazi uljeza kako udobno sedi na sanduku na krmi, sa torbom od žute kože kraj nogu.

- Oprostite, gospodine - reče on skočivši u čamac - vi ste pogrešili.
- Nisam - odgovori nepoznati. - Ja želim sa vama da govorim.
- Sa mnom?
- Sa vama, gospodine Bruše.
- Zašto?
- Da vam predložim jedan posao.
- Posao! - ponovi Ilija vrlo iznenađen.
- I to odličan posao - reče neznanac i pozva ga da sedne.

Malo neobičan poziv, jer nije običaj nuditi stolicu onome koji vas prima u svojoj kući. Ali, ovaj čovek je govorio tako odlučno i mirno da Ilija Bruš ništa ne reče, već ga posluša i sede.

- Kao i sav svet - poče nepoznati - i ja znam za vašu nameru da plovite niz Dunav i da živite samo od prihoda vašeg ribolova, pa bih želeo da učestvujem u vašem poduhvatu.

- Na koji način?
- Sad ču vam kazati. Ali, pre svega, dozvolite mi jedno pitanje. Kolika će otprilike biti vrednost ribe koju budete ulovili za vreme vašeg puta?

- Koliko ču dobiti od ulovljene ribe?
- Da. Mislim na ono što budete prodali, ne uzimajući u račun ono što pojedete.

- Možda jednu stotinu forinti. - Ja vam nudim pet stotina.
- Pet stotina forinti! - ponovi Ilija Bruš iznenađen. - Jeste, pet stotina forinti u gotovom i unapred. Ilija Bruš pogleda zabezknut u nepoznatog, koji pogodi šta mu je na umu.
- Ne brinite, dragi gospodine Bruše, ja sam pri čistoj svesti.
- Pa šta onda smerate? - upita pobednik ribolovačkog takmičenja.
- Kazao sam vam - reče nepoznati. - Želim da učestvujem u vašim junačkim delima i da im prisustvujem.

A osim toga, tu je i kockarsko uzbuđenje. Pošto sam uložio pet stotina forinti, hoću da gledam kako se ta suma svako veće malo-pomalo vraća, kako bude tekla prodaja ribe.

- Svako veče? Vi dakle hoćete da sa mnom putujete?

- Baš tako - odgovori nepoznati. - Ja ču vam, naravno, platiti za putovanje još pet stotina forinti, dakle ukupno hiljadu forinti, uvek u gotovu i unapred.

- Hiljadu forinti! - ponovi Ilija Bruš, čudeći se. Ova ponuda bila je vrlo primamljiva, ali je izgledalo da je Iliju Brušu ipak više stalo da putuje sam u čamcu, jer odgovori kratko:

- Žao mi je, gospodine. Ne pristajem.

- Ali, recite mi, gospodine Bruše, zašto ne pristajete?

- Neću da vam kažem zašto neću. Ne pristajem i to je sve. Mislim da je to moje pravo - odgovori Ilija Bruš, postajući već nestrpljiv.

- Nema sumnje da je to vaše pravo - priznade nepoznati. - Ali i moje je pravo da vas molim da mi kažete zašto nećete. Moja ponuda nije bila neučtiva, naprotiv, i prirodno je da očekujem da se uljudno ophodite sa mnom.

Ove reči bile su izgovorene na način koji nije imao ničega pretećeg, ali ton je bio tako odlučan da je učinio jak utisak na Iliju Bruša.

- Imate pravo, gospodine - reče on. - Hoću da vam kažem da mi moja savest ne dopušta da vas pustim da izgubite svoj novac.

- To je moja stvar.

- Ali i moja je, jer mi je namera da svakog dana ne lovim ribu duže od jednog sata.

- A ostalo vreme?

- Hoću da veslam da mi čamac ide brže.

- Vi se dakle žurite?

Ilija Bruš se ujede za usne.

- Žurio se, ne žurio se - odgovori on suvo - ali je tako. Kad bih primio vaših pet stotina forinti, to bi bila krađa.

- Sada ne bi bila, pošto ste me opomenuli.

- Neću da pristanem na vašu ponudu. Hoću da radim kako mi je volja. Hoću da sam slobodan.

- Bićete slobodni - reče nepoznati. - Lovićete kad vam je volja, i samo kad vam je volja. Uostalom, ja znam da ste vi vešti, pa ćete brzo uloviti onoliko ribe koliko je potrebno da ostvarim neku dobit. Stoga ostajem pri tome da vam dam pet stotina forinti za ribu i pet stotina forinti za putovanje u vašem čamcu.

- Ali ja ne pristajem na to.

- Onda vas opet pitam: zašto? Ilija Bruš postade nestrpljiv.

- Zašto? - odgovori on žustro. - Kazao sam vam već. A kazaću vam i to da neću da imam nikoga u mom čamcu. Mislim da je svako slobodan da voli samoću.

- Svakako - reče nepoznati. - Ali sa mnom ćete biti sami. Neću se maći sa ovog mesta, neću vam ni reči kazati, ako baš to hoćete.

- A noću? - odgovori Ilija Bruš, koji se već poče ljutiti. - Mislite li da će biti dosta mesta u mojoj kabini za nas dvojicu?

- Biće mesta, ona je dosta velika. Uostalom, hiljadu forinti je lepa naknada za malu neudobnost.

- Ne znam da li jeste ili nije - odgovori Ilija Bruš ljuteći se sve više - ali ja neću, pa neću. Mislim da vam je to jasno.

- Vrlo jasno - potvrди nepoznati.

- Onda?... - upita Ilija Bruš, pa pokaza rukom na kej.

Ali, neznenec kao da nije razumeo ovaj tako jasan pokret. On izvadi iz džepa lulu i stade lagano da je puni. Ovo naljuti Iliju Bruša.

- Hoćete li da vas izbacim na suvo? - povika on van sebe.

- Ne biste imali pravo - reče on sasvim mirno. - I to iz tri razloga. Prvi je što bi svađa izazvala da se policija umeša, pa bismo morali ići do komesara, gde bi nas beskrajno saslušavali. Priznajem da mi to ne bi bilo milo, a vama još manje, jer biste zbog toga morali da prekinete svoje putovanje.

Da li se ovaj uporni ljubitelj ribolova mnogo pouzdavao u argument koji je upravo izneo? Ako je tako mislio, imao je razloga da bude zadovoljan. Ilija Bruš odjednom omekša, spreman da mirno sasluša razloge svoga saputnika. Govorljivi neznanac je bio zaokupljen paljenjem lule, tako da nije opazio kod sagovornika učinak koji su proizvele njegove reči.

Ali, u tom trenutku treća ličnost uskoči u čamac. Ovaj treći nosio je uniformu nemačkih žandara.

- Gospodin Ilija Bruš? - upita predstavnik javne vlasti.

- Ja sam - odgovori upitani.

- Molim, vaše isprave?

Ovaj zahtev pade kao grom iz vedra neba. Ilija Bruš se jako zbuni.

- Moje isprave?... - promuca on. - Ali, ja nemam nikakvih isprava, osim ako hoćete koverte od pisama i priznanice od plaćene kirije za kuću u kojoj stanujem, u Salki. Je li vam to dosta?

- To nisu isprave - odgovori žandar oštroski. - Krštenica, radnička knjižica, pasoš, eto to su isprave! Imate li tako nešto?

- Nemam - odgovori Ilija Bruš tužno.

- To neće biti dobro za vas - promrmlja žandar, kome kao da je bilo žao što mora da postupi po zakonu.

- Ali ja sam pošten čovek, molim vas da mi verujete. - Ja u to ne sumnjam - reče žandar.

- I nemam čega da se bojam. Ja sam dobro poznat. Dobio sam prvu nagradu na poslednjem takmičenju Dunavske lige u Sigmaringenu, o tome su pisale sve novine. Štaviše, i ovde će naći ljude koji će za mene jamčiti.

- Tražićemo ih, ne brinite se - uveravaše ga žandar. - Ali sad moram da vas vodim u policiju da se vidi ko ste i šta ste.

- U policiju! - dreknu Ilija Bruš. - A šta sam skrivio?

- Ništa, ali takva je naredba: da motrim na reku i da vodim u policiju svakoga ko nema uredne isprave. Jeste li vi na reci? Jeste. Imate li isprave? Nemate. Dakle, idemo u policiju. Ostalo me se ne tiče.

- To je nezgodno! - viknu Ilija Bruš, koji je izgledao očajan.

Njegov saputnik, ili onaj koji je želeo to da bude, umeša se u razgovor,

- Kada bih ja jamčio za gospodina Iliju Bruša - reče on - da li bi to bilo dosta?

- To zavisi - reče žandar. - Ko ste vi?

- Evo mog pasoša - odgovori ljubitelj ribolova i pruži jedan razvijen list.

Žandar pogleda u list i njegovo ponašanje se odmah promeni.

- To je drugo - reče on.

On lepo savi pasoš, pa ga predade neznancu. Zatim iskoči na kej i reče:

- Zbogom, gospodo - pa se okrenu neznancu i pozdravi ga s poštovanjem.

Ilija Bruš je bio iznenađen ovim prizorom i pratio je očima neprijatelja kako se povlači.

Za to vreme njegov spasilac produži razgovor na mestu gde je bio prekinut:

- Drugi razlog, gospodine Bruše, je taj što se strogo pazi na reku, kao što ste se maločas uverili. Ovaj nadzor biće stroži niže uz Dunav, a još stroži kad budete prolazili kroz Srbiju i bugarske provincije turske carevine, jer тамо је и službeno objavljen rat 1. jula. Ja mislim da ће вам на путу trebati pomoћ jednog поштеног чoveka koji ima sreću да има неког uticaja.

Ilija Bruš, sad potpuno ubeđen, uvideo je kako valja popustiti. Samo mu je bilo teško naći izgovor za ovaj nagli preokret.

- Treći i poslednji razlog - nastavi njegov budući saputnik - je što вам се обраћам у име гospодина Mikleska, ваšeg predsednika. Budući да сте свој подухват stavili под покровiteljstvo Dunavske lige, потребан је неко ко би надгледао како се он спроводи да би, ако буде потребно, јамчио за njегову законитост. Kad је гospodin Miklesko чуо за моју намеру да путujem са вама, htio је да ми да službeno овлаšćење у том смислу. Sada јалим што nisam predvideo vaš nerazumljiv otpor i што sam odbio pisma s preporukama koja mi je nudio за вас.

Ilija Bruš odahnu dušom. Zar је mogao dobiti bolji izgovor да сада пристane на ono што је до maločas uporno odbijao?

- Trebalo је то да ми kažete! - povika on. - Sad ne могу да odbijem vaš predlog.

- Vi ga, dakle, prihvivate?

- Prihvatom ga.

- Vrlo dobro! - reče ljubitelj ribolova, па izvadi из дžepа nekoliko novčanica. - Evo hiljadu forinti.

- Hoćete li priznanicu? - upita Ilija Bruš.

- Ako вам nije neprilično.

Ilija Bruš izvadi из sanduka mastilo, pero i beležnicu из које исцепи један list, па поче pisati priznanicu koју је у isti mah glasno čitao:

"Primio на име рибе коју будем uhvatio за sve vreme moga puta i za cenu njegovog putovanja od Ulma do Crnog mora, sumu од hiljadu forinti od gospodina..."

- Od gospodina?... - ponovi on.

- Jegera, Lajpcigerštrase 45, Beč - odgovori saputnik Ilije Brušа paleći lulu.

IV glava

Sergej Latko

Od raznih krajeva koji su od početka istorije naročito trpeli zbog ratova - a moramo priznati da se nijedan ne može pohvaliti da je od toga imao neke koristi! - jug i jugoistok Evrope zaslužuju da ih navedemo na prvom mestu. Po svom geografskom položaju ti su krajevi, zajedno s delom Azije koji se prostire između Crnog mora i Inda, bili većito borilište na kome su se sudbinski sukobljavali neprijateljski narodi koji nastanjuju Stari kontinent.

Feničani, Grci, Rimljani, Persijanci, Huni, Goti, Sloveni, Mađari, Turci i toliki drugi otimali su se za čitav ili za deo tih nesrećnih krajeva, a da i ne govorimo o divljim hordama koje su samo prešle preko njih da bi se skrasile u srednjoj i zapadnoj Evropi, gde su vremenom stvorile današnje narode.

Kao ni njihova tragična prošlost, ni budućnost im neće biti baš blistava, bar ako je verovati brojnim učenim prorocima. Po njihovim rečima, najezda azijskih naroda neminovno će, pre ili posle, ponovo doneti krvoprolaća poznata iz antike i srednjeg veka.

A kada taj dan dođe, južna Rusija, Rumunija, Srbija, Bugarska, Mađarska i Turska, i sama vrlo iznenađena takvim razvojem događaja - ako zemlja koju danas tako nazivamo u to vreme uopšte bude pod vlašću Osmanovih sinova - postaće silom prilika istureni bedem Evrope, pa će se prvi sukobi odlučiti na njihov račun.

U očekivanju tih kataklizmi, koje će u svakom slučaju nastupiti u veoma dalekoj budućnosti, razni narodi koji su se tokom vekova gomilali između Sredozemlja i Karpata jedni za drugima, na kraju su se kako-tako slegli, a mir - oh! - taj nepotpuni mir takozvanih civilizovanih naroda - rasprostire svoje carstvo daleko prema Istoku. Nemiri, pljačke, ubistva i ratovi kao da su od sada ograničeni samo na onaj deo Balkanskog poluostrva kojim još vladaju Osmanlije.

Ušavši prvi put u Evropu 1356, gospodari Carigrada od 1453, Turci su se sukobili s narodima koji su, došavši pre njih iz srednje Azije i davno primivši hrišćanstvo, već počinjali da se stapaju sa starosedecima i organizuju se u stalne i čvrste narode. Ti narodi u nastajanju ogorčeno su branili ono što su sami pre toga oduzeli

drugima, neprekidno započinjući nove večite bitke za životni prostor. Srbi, Mađari, Grci, Hrvati, Tevtonci, suprotstavili su se turskoj najezdi živim zidom koji, ako i jeste mestimično popustio, nigde nije mogao biti potpuno srušen.

Zadržani s one strane Karpata i Dunava, Osmanlije nikada nisu bile u stanju da se sasvim održe u tim granicama, a ono što nazivamo Istočnim pitanjem samo je istorija njihovog stogodišnjeg povlačenja sa Balkana.

Za razliku od osvajača koji su im prethodili i koje su u vlastitom interesu nameravali da isteraju, ti azijski muslimani nikad nisu uspeli da asimiluju narode koje su podvrgli svojoj vlasti. Uspostavivši svoju vlast osvajanjem, oni su na ovom prostoru ostali osvajači koji, kao gospodari, naređuju pokorenom robiju. Takav način vladanja, koji je uz to otežavala i razlika u veroispovesti, nije mogao imati druge posledice nego trajnu pobunu pobedenih.

Istorijski ovog prostora je puna takvih pobuna, koje su, nakon vekova borbe, na kraju, završile s manje-više potpunom nezavisnošću Grčke, Crne Gore, Rumunije i Srbije. Što se tiče ostalog hrišćanskog življa, ono je i dalje ostalo pod vlašću Muhamedovih sledbenika.

Tokom prvih meseci 1875, ta vlast je postala još teža i nesnosnija nego inače. Pod pritiskom muslimanske reakcije koja je tada likovala u sultanovoj palati, hrišćani Otomanskog carstva bili su preopterećeni porezima, zlostavljeni, ubijani i mučeni na hiljade načina. Na odgovor nije trebalo dugo čekati. Početkom leta Hercegovina se još jednom digla na ustanak.

Čete rodoljuba krstarile su naokolo, predvođene hrabrim zapovednicima kao što su bili Peko Pavlović i Ljubibratić, i nanosile gubitak za gubitkom redovnoj sultanovoj vojsci poslatoj protiv njih.

Požar se uskoro proširio i zahvatio Crnu Goru, Bosnu i Srbiju. Poraz, pretrpljen od turskog oružja u klancima Duge u januaru 1876, do kraja je raspalio hrabrost i bes naroda je potmulo zabrujao Bugarskom. Kao i uvek, iz toga su se rodile potajne zavere, tajni sastanci na koje je odlazila vatrena omladina te zemlje.

Na tim tajnim sastancima brzo su se isticale ustaničke vođe i utvrđivale svoj ugled među većim ili manjim brojem pristaša, jedni rečitošću, drugi snagom uma ili žarom rodoljublja. Ubrzo je svaka takva družina, a onda i svaki grad, imala svog vođu.

U Ruščuku, važnoj bugarskoj luci na Dunavu, koja leži nasuprot rumunskom gradu Đurđevu, vlast je predata u ruke kormilaru Sergeju Latku.

Sergej Latko bio je jedan od kolovođa bugarskog oslobođilačkog pokreta. Imao je tridesetak godina. Visokog rasta, plav kao Sloveni sa severa, herkulovske snage, okretan i izdržljiv za sve napore, on je imao sve fizičke osobine potrebne jednom vodi. Ali, imao je, što je još važnije, i moralnih vrlina: energičnost u donošenju odluka, obazrivost u izvršavanju i žarku ljubav prema otadžbini.

Rođen je u Ruščuku, gde je bio kormilar na Dunavu. Kao dobrog poznavaca ove velike reke, uzimali su ga u službu mnogi dunavski lađari, pa je često putovao Dunavom, uzvodno do Beča, i nizvodno, do Crnog mora. Kada nije imao posla, bavio se ribolovom, a kako je bio vešt ribar, lepo je i od tog zanata zarađivao.

U Ruščuku je imao mnogo prijatelja. Gotovo bi se moglo reći da su svi stanovnici ovog mesta bili njegovi prijatelji, samo da nije bilo Ivana Strige. Ovaj Striga bio je visok kao Latko, plećat, snažan, plave kose i brade i, kao i Latko, takođe plavih očiju. Ali u tome je bila sva njihova sličnost. Koliko je lice plemenitih crta jednoga izražavalo iskrenost i srdačnost, toliko su unezverene crte na licu drugoga pokazivale podmuklost i hladnu svirepost.

Ova različitost se još jače isticala u moralnom pogledu. Dok je Latko živeo i zarađivao javno obavljujući svoj posao, niko ne bi mogao kazati otkud Strigi toliko novca da ga šakom i kapom troši. Pričalo se da je Striga izdajnik domovine i naroda, i da je turski špijun sa dobrom platom. Govorilo se, pored toga, i da je i krijumčar zahvaljujući kome je raznorazna roba prelazila s rumunske na bugarsku obalu i obrnuto, bez plaćanja carinskih dažbina, ali i da je još nešto gore od toga: da živi od pljačke i razbojništva. Ali, sve te glasine o ovom čoveku koji je unesio nemir medu stanovnike Ruščuka nisu mogle biti sa sigurnošću potvrđene. Jedino što se izvesno znalo o njemu jeste da je bio toliko spretan u svojim delima da se nikada nije dao uhvatiti.

Ljudi se nisu usuđivali da javno govore protiv Strige, jer su ga se bojali, već su svoje slutnje u potaji poveravali jedan drugom. Striga se tako mogao pretvarati da ništa ne zna o glasinama koje su ga pratile. Uživajući u recima divljenja koje su mu mnogi upućivali iz straha i kukavičluka, sa svojim opakim sledbenicima prolazio je gradom kao osvojenom teritorijom.

Između ovakovog čoveka i Latka, koji je sasvim drukčije živeo, nije moglo biti ničega zajedničkog i njihovi putevi se nikada nisu ukrstili; oni su dugo jedan o drugom znali samo ono što se o njima govorilo u narodu. Po logici stvari, tako bi trebalo i da ostane. Ali, sudska često ismeva ono što mi zovemo logikom, i bilo je suđeno da se ova dva čoveka sretnu licem u lice, i to kao nepomirljivi neprijatelji.

Nača Georgijević, čuvena u celoj varoši po svojoj lepoti, imala je dvadeset godina. Živila je najpre sa svojom majkom, a posle sama, u Latkovom susedstvu, te ga je još od detinjstva poznavala. Oca su joj pre petnaest godina ubili Turci, a uspomena na to svirepo ubistvo je još uvek kod nepokorenih rodoljuba u mestu izazivala osećanje besa. Mati, ostavljena bez igde ičega, morala je da radi da ishrani sebe i čerčicu. Izrađujući čipke i vezove, kojima kod Slovena i najskromnije seljanke ukrašavaju svoje odelo, uspela je da prehrani sebe i svoju čerku.

Međutim, siromasi najviše stradaju u burnim vremenima, i čipkarka bi rđavo prošla da joj Latko nije krišom priticao u pomoć. Oni su se malo-pomalo tako sprijateljili da im je mladić često dolazio u kuću da s njima u prijatnom razgovoru provede veče. Uzvraćajući ovu gostoljubivost, Latko ih je pozivao u šetnju ili ribolov na Dunavu.

Kada je stara Georgijevićka umrla, Latko je i dalje brinuo o devojci i pomogao joj. I tako se, a da toga nisu bili ni svesni, iz dana u dan u srcima dvoje mladih budila ljubav. Da postanu svesni svojih uzajamnih osećanja potradio se Striga.

Naime, kada je Striga prvi put video lepoticu iz Ruščuka, zaljubio se u nju plahovitošću svojstvenom neobuzdanim prirodama. Kao čovek koji je navikao da se svi priklanjaju njegovim čudima, otišao je devojci i bez ikakve druge formalnosti je zaprosio. Ali, ovoga puta on je prvi put u životu naišao na nesavladič otpor. Nača mu odgovori da neće da se uda za njega. Striga je uzalud pokušavao ponovo, ali je postigao samo to da je, pri trećem pokušaju, bio naprsto izbačen iz kuće.

Ovo je Strigu tako naljutilo da joj je počeo pretiti smrću. Nača se uplaši i sve ispriča Sergeju Latku. To je kod njega rasplamsalo bes jednak onome kojeg se Nača uplašila. Neobično žestoko Latko je sipao grdnje i psovke na čoveka koji je bio toliko drzak da samo podigne pogled na nju, a kamoli da je zaprosi i preti joj smrću. Posle nekog vremena Latko se nekako smirio i počeo zbrkano da objašnjava svoje reči i osećanja. Kroz jedan sat Sergej i Nača, s blaženstvom u očima i radošću u srcu, razmeniše prvi verenički poljubac.

Kada Striga doznade za ovu vest, zamalo nije umro od besa. On drsko odjuri u Načinu kuću s pretnjama i uvredama na usnama. Ali, tu ga dočeka jedna gvozdena ruka, koja mu pokaza vrata i on vide da ova kuća sada ima muškarca da je brani.

On da bude pobeđen! Zar on da nade jačega od sebe, on, Striga, koji se toliko gordio svojom džinovskom snagom!... Takvo poniženje on nije mogao da podnese, pa naumi da se osveti. Sa nekoliko svojih drugova sačekao je Latka kada se jedne večeri vraćao sa vožnje Dunavom. Ovo nije trebalo da bude prosta tuča, nego mučko ubistvo, jer su napadači potegli noževe.

Ali, i ovaj napad se završi isto kao i prethodni. Latko ih dočeka veslom kojim je zamahivao kao buzdovanom i Striga, sa svojim pajtašima bi primoran na sramotni beg. Ova lekcija je bila dovoljna, jer Striga nije više smeо da ga napada. Početkom 1875. godine Latko se venča sa Načom.

Usred njihovog dugog medenog meseca, koji je trajao više od godinu dana, nastupiše u prvim mesecima 1876. sudbonosni događaji u Bugarskoj. Ljubav koju je Sergej Latko osećao prema svojoj ženi nije mogla pobediti onu ljubav koju je gajio prema svojoj otadžbini. On se bez oklevanja stavio u red onih koji se odmah skupiše da se dogovore kako da pomognu svojoj potlačenoj zemlji.

Pre svega, trebalo je nabaviti oružje. Mnogi mladi ljudi odoše iz zemlje, predoše Dunav i razmiliše se po Rumuniji, a neki odoše čak do Rusije. Među njima bio je i Latko. Teška srca, ali odlučan u vršenju svoje dužnosti, on ostavi onu koju je obožavao izloženu svim opasnostima koje u doba revolucije prete ženi ustaničkog vođe.

U tom trenutku seti se Strige. Da li će razbojnik iskoristiti odsustvo svoga srećnog suparnika da zada najteži udar onome što je za njega najdragocenije? To je zaista bilo moguće. Ali, Latko pređe preko ovog strahovanja. Uostalom, izgledalo je da ima već nekoliko meseci kako je Striga otišao iz zemlje sa namerom da se više ne vraća.

I zaista, njegovoj Nači nije se ništa ružno dogodilo dok je bio van zemlje.

Tek što se vratio, morao je opet da oputuje. Naime, oružje koje je dolazilo iz Rusije išlo je kopnenim putem preko Mađarske i Rumunije, to jest, kroz predele koji u ono doba nisu imali železnice. To je bilo vrlo nezgodno i skopčano sa mnogim opasnostima. Stoga bugarske vode

rešiše da pošalju u Peštu jednog svog čoveka da prima oružje i tovari ga na lađe, koje bi, zatim, brzo Dunavom to oružje donosile u Bugarsku.

Za ovaj poverljivi posao odrediše Latka. On još iste večeri sa jednim drugom pređe Dunav, da preko Rumunije što pre stigne u Peštu. Ali, tek što su se otišli od bugarske obale, kada odjeknu pucanj i kuršum prosvira pored njih. Latku se učini da je u sumraku video Strigu. Da se nije opet vratio u Ruščuk?

Udvostručenom snagom Latko zavesla i brzo stiže na rumunsku obalu, kod varoši Đurđeva, koja leži nasuprot Ruščuku. U Đurđevu se nađe sa izaslanicima ruske vlade, od kojih su neki bili zadržani na ruskoj granici, a drugi ostali da inkognito borave u Pešti i Beču. Iz Đurđeva produži za Peštu. Zahvaljujući njegovim naporima nekoliko dereglijia natovarenih municijom i oružjem ubrzo zaploviše niz Dunav, ka Ruščuku.

Latko je često dobijao pisma od Nače, koja su bila adresirana na lažno ime i noću bila krišom prenošena u Rumuniju. U početku su vesti bile dobre, ali u poslednje vreme počele su da ga zabrinjavaju. Nije to bilo zato što je Nača pomenula Strigu. Ona kao da nije znala da se razbojnik vratio u Bugarsku, i Latko je počeo da sumnja u osnovanost svojih strahovanja zbog prisustva Strige. Ali, sa druge strane, bilo je sigurno samo to da je neko potkazao Latka turskim vlastima, jer je policija upala u njegovu kuću i izvršila premetačinu, ali nije pronašla ništa sumnjivo. Ipak, Latko se zbog toga nije smeо vratiti u Ruščuk, jer je znao da bi istog časa bio uhapšen i time navukao najgoru nesreću i na sebe i na ženu, koju do sada нико nije uz nemiravao. Zato je morao da sačeka bolja vremena za povratak.

Ta vremena su uskoro došla. Bugarska se digla na ustank protiv Turaka, ali po Latkovom mišljenju, to je učinila prerano i ta žurba nije slutila na dobro. Međutim, šta god on o tome mislio, morao je priteći u pomoć svojoj zemlji. Vozom se uputio u Sombor, poslednji mađarski grad na Dunavu do koga je vodila železnica, sa namjerom da se tu ukrca na neku lađu i spusti niz reku do domovine. Ali, novosti koje je saznao u Somboru prisiliše ga da svoje putovanje prekine. Njegove bojazni u pogledu ustanka pokazale su se opravdanim. Bugarski ustank je u začetku bio ugušen. Turska je okupila brojne jedinice između Ruščuka, Vidina i Sofije, i njena čelična ruka se već svom težinom obrušila na ove nesrećne krajeve. Latko je ponovo morao da sačeka bolje dane za povratak, nastanivši se u Somboru.

Načina pisma, koja je uskoro dobio pokazala su mu da je drugačija odluka bila nemoguća. Kuću su mu nadzirali više nego ranije, tako da se Nača osećala gotovo kao zatočenica. Zbog zajedničkog dobra morao je da se odrekne svakog daljeg nerazumnog poteza.

Tako je Latko provodio vreme u Somboru čekajući i ne radeći ništa, zato što su pošiljke oružja prekinute posle neuspelog ustanka i zbog gomilanja turskih trupa na obalama reke. Ovo čekanje, koje je ionako za njega bilo mučno, postalo je nepodnošljivo kada je krajem juna prestao da dobija pisma od svoje drage Nače. Naime, Srbija je 1. jula 1876. objavila rat Turskoj, i otada su duž Dunava stalno krstarile turske jedinice. Što je vreme više odmicalo bez vesti od Nače, njegovo nestrpljenje je bivalo sve jače. Bojao se da je turske vlasti nisu uhapsile kao taoca ili kao njegovog saučesnika. Posle mesec dana on nije mogao više da čeka, već reši da se vrati u Bugarsku. Ali, morao je da bude obazriv. Njegov povratak bio bi koristan samo kada bi mogao ući u Ruščuk i kretati se po njemu slobodno, uprkos tome što su turske vlasti sumnjale na njega.

Nekoliko dana je razmišljaо kako da ovo izvrši. Naponsetku je smislio jedan plan, i, ne poveravajući se nikom, naumi da ga izvrši. Da li će mu taj plan poći za rukom? Budućnost će mu to kazati. U svakom slučaju trebalo je okušati sreću, i zato ujutru, 28. jula 1876, najbliži susedi kormilarevi, čije pravo ime niko nije znao, videše da je kućica u kojoj je on proveo nekoliko meseci u samoći potpuno zatvorena.

Kakav je bio Latkov plan, kakve su bile opasnosti kojima se izložio trudeći se da ga ostvari, u kakvoj vezi stoje događaji u Bugarskoj, a naročito u Ruščuku, sa ribolovačkim takmičenjem u Sigmaringenu, sve će ovo čitalac doznati u nastavku ove priče, koja nije izmišljena, i čije glavne ličnosti još žive na obalama Dunava.

V glava

Karl Dragoš

Čim je dobio priznanicu, Jeger uđe u kabinu, ponevši sa sobom svoju torbu. Posle deset minuta izađe iz kabine, preobučen od glave do pete. Obučen sada kao pravi ribar, bio je sušta prilika Ilije Bruša. Imao je na sebi ribarski kožuh, jake čizme i šubaru.

Jeger se malo začudi kad vide da je njegov domaćin u međuvremenu napustio čamac. Kada se Ilija Bruš posle pola sata vratio, držeći se svojih obećanja nije ga htio ništa pitati. Iako ga ništa nije pitao, Ilija Bruš reče da je poslao nekoliko pisama novinama u kojima ih obaveštava da će preksutra stići u Nojštat, a sledećeg dana u Regensburg. Sada, kada su u pitanju poslovi gospodina Jegera, bilo je važno da im se ne desi ono što im se desilo u Ulmu. Ilija Bruš još izrazi žaljenje što se neće zaustavljati u usputnim gradovima pre Nojštata, a naročito u Nojburgu i Ingolštatu, koji su prilično poznati. Zaustavljanja u njima, nažalost, nisu se uklapala u njegov raspored, pa je bio prisiljen da od njih odustane.

Gospodin Jeger je bio oduševljen novinskom reklamom koja mu je išla u prilog i nije pokazivao žaljenje što se neće zaustavljati u Nojburgu i Ingolštatu. Naprotiv, pohvalio je svog domaćina i time još jednom pokazao da ne želi da ugrozi njegovu slobodu odlučivanja, kao što su se i dogovorili.

Dva saputnika zatim večeraše zajedno na klupi. U ime dobrodošlice, Jeger iz svoje neiscrpne torbe izvadi divnu šunku, a taj proizvod grada Majnca se veoma dopade Iliju Brušu i on poče da veruje kako prisustvo ovog gosta ima i dobrih strana.

Noć prođe u miru. Pre nego što je sunce izašlo, Bruš odreši čamac, pazeći da ne probudi svoga ljubaznog saputnika.

U Ulmu, gde Dunav prestaje da teče kroz malu kraljevinu Virtemberg i ulazi u Bavarsku, on je još mala reka. Još nije primio u sebe velike pritoke koje nizvodno uvećavaju njegovu snagu i za sada još ništa nije nagoveštavalo da je reč o jednoj od najvećih reka Evrope.

Reka, koja je bila dosta mirna, tekla je brzinom od skoro milje na sat. Njome su se nizvodno kretala plovila svih veličina, a među njima su bili i teretni brodovi natovareni toliko da samo što ne potonu,

ispomažući se povremeno širokim jedrom koje je punio slab severoistočni vetar. Sve je nagoveštavalo da će i narednih dana biti lepo vreme, bez izgleda za kišu.

Čim dođoše na sredinu reke, Bruš stade jače veslati i povećavati brzinu čamca. Posle nekoliko sati Jeger ga zateče na istom poslu. Tako je bilo do uveče, plovidba niz vetar nije se prekidala, izuzev kratkog odmora za vreme ručka. Saputnik nije htio da zapitkuje zašto se Ilija Bruš toliko žuri.

Toga dana oni su malo govorili. Ilija Bruš je energično veslao, a što se tiče Jegera, on je vrlo pažljivo posmatrao lađe koje su Dunavom plovile, motreći istovremeno na obe obale. Na ovom delu toka leva obala Dunava, upola poplavljena, nije se gotovo ni videla, dok su na desnoj obali, veštački uzdignutoj za postavljanje železnice, vozovi jurili, brektale lokomotive mešajući svoj dim sa dimom parobroda, čiji su točkovi kloparali po vodi.

U Ofingenu, pored koga prodoše posle podne, železnica okrenula na jug, a desna obala beše pretvorena u prostranu baruštinu kojoj se kraj ne moguće sagledati. Predveče stigoše u Dilingen i tu prenoćiše.

Sutradan, 15. avgusta, prevalivši podjednako tešku deonicu puta kao i prethodnog dana, bili su već blizu Nojštata. Da ne bi došao u Nojstat praznih ruku, Ilija Bruš se stade spremati da lovi ribu. Njegov saputnik se interesovao za ove pripreme, kao što i priliči pravom ljubitelju ribolova. Spremajući udicu, Bruš reče:

- Danas, kao što vidite, spremam se da pecam. Riba je od prirode nepoverljiva i valja umeti namamiti je. Neke su vrlo pametne, kao, na primer, linjak. Treba biti prepreden s njim. Usta su mu tako čvrsta da može da prekine udicu.

- Linjak nije dobra riba - primeti Jeger.
- Nije, jer voli kaljavu vodu, što da je njenom mesu neprijatan ukus.
- A štuka?
- Štuka je odlična - reče Ilija Bruš - ali samo one koje nisu manje od pet do šest funti. Što se tiče manjih komada, one su same kosti. Ali za štuku se ne može kazati da je pametna i lukava.
- Zbilja, gospodine Bruše? Dakle, slatkovodne ajkule, kako ih zovu...
- ...Glupe su kao i ajkule iz slane vode, gospodine Jegeru. Sasvim proste ribe, isto kao grgeč ili jegulja. One mogu doneti koristi, ali časti

nikad... To su ribe, kao što je pisao jedan dobar poznavalac, "koje se love, a ne koje mi lovimo".

On pokaza Jegeru udice koje je vezao za firentinsku strunu.

- Vidite, gospodine Jegeru - reče on - to su udice broj jedanaest, vrlo tanke, a jake. Kao mamac za crvenperke najbolje je kuvano žito, dobro izgnječeno. Eto, gotov sam, i sada ču da oprobam sreću.

Dok se Jeger naslonio na ogradu čamca, on sede na klupu pa zabaci udicu u vodu. Ne potraja dugo, a on ulovi jednu crvenperku. Za kratko vreme ulovio je dosta razne ribe. Ako je gospodin Jeger bio strasni ljubitelj ribolova kako se predstavlja, morao je samo da se divi brzini i tačnosti s kojim je njegov domaćin izvlačio udicu baš onako kao što treba za ovu vrstu ribe. Čim bi osetio da riba grize, on je dobro pazio da plen odmah ne izvuče na površinu, već ga je pustio da se koprcu po dnu i umori se u pokušajima da se osloodi, i pri tome je pokazivao hladnokrvnost dostoju majstora ribolovačkog zanata.

Pecanje je završio oko jedanaest sati. Leti riba ne grize u podne, kada se površina vode presijava na suncu u zenitu. Uostalom, već je uhvatio dosta ribe. Ilija Bruš se čak bojao da je ulov prebogat, s obzirom na to da Nojštat, gde je njegov čamac pristao oko pet sati, nije bio veliki grad.

Varao se. Na obali ga je čekalo oko trideset ljudi koji ga pozdraviše burnim pljeskanjem čim je privezao čamac. Uskoro nije znao koga će pre da usluži. Posle nekoliko minuta on rasproda svu ribu i za nju dobi ukupno dvadeset i pet forinti, koje odmah dade Jegeru na ime prve dividende.

Jeger, svestan da nema prava na izjave poštovanja i divljenja okupljene publike, skromno se povuče u kabinu, gde mu se Ilija Bruš uskoro pridruži, čim se osloudio svojih oduševljenih poklonika. Želeći da rano stigne u Regensburg, udaljen odatle oko sedamdeset kilometara, on je rešio da krene na put u jedan sat posle ponoći, tako da ujutru može imati dosta vremena da lovi.

Sutradan do podne ulovio je oko trideset funti ribe, tako da je mogao da usluži sve koji su izašli na regensburški kej da ga dočekaju. Za prodatu ribu dobio je čak četrdeset i jednu forintu, a onda se vrati u čamac da ih preda Jegeru. Ali njega u čamcu nije bilo. Umesto saputnika Ilija Bruš je zatekao cedulju u kojoj mu on javlja da ga ne čeka za večeru i da će se tek kasno uveče vratiti.

Ilija Bruš je našao za vrlo prirodno što Jeger koristi ovu priliku da obide Regensburg, grad koji je pedeset godina bio sedište carskog sabora. Ali, sigurno bi se veoma iznenadio da je znao ko je zapravo taj njegov saputnik i koje mu je pravo zanimanje.

"Gospodin Jeger, Lajpcigerstrase 45, Beč", zabeležio je bez daljeg zapitkivanja Ilija Bruš ime pridošlice, ali bi ovaj bio u velikoj neprilici da mu je zatražio da lično vidi njegove isprave. Ilija Bruš je propustio da to učini i ta nesmotrenost će uskoro imati po njega značajne posledice.

Niko nije znao koje ime je onaj nemački žandar pročitao u ispravama kada mu ih je gospodin Jeger dao na uvid, ali ako je u njima stajalo pravo ime njihovog vlasnika, žandar nije mogao pročitati drugo ime do imena - Karla Dragoša.

Strastveni ljubitelj ribolova i šef dunavske policije bili su jedna ista osoba.

Rešen da pošto-poto uđe u čamac Ilike Bruša, a da bi predupredio njegov predvidljivi otpor, Karl Dragoš je upotrebio lukavstvo i izveo onu podvalu sa žandarom.

Ilija Bruš je još bio srećan što ima za saputnika tako moćnog zaštitnika.

Plan koji je Karl Dragoš sproveo tako što se nametnuo Brušu za saputnika nije ponikao u njegovoj glavi. Njegov pravi začetnik bio je Mihailo Mihailović, koji doduše o tome ništa nije znao. Kada je ovaj veseli Srbin u krčmi u Sigmaringenu rekao, onako u šali, da pobednik Dunavske lige može biti ili kakav zločinac koga gone ili kakav policajac koji goni, Karl Dragoš je obratio ozbiljnu pažnju na ovu uzgrednu, olako izrečenu izjavu. Naravno, nije je shvatio doslovno. Znao je da ribar i policajac nemaju ničega zajedničkog. Ali, ako nešto nije učinjeno, ne znači da to ne može biti i Karl Dragoš je odmah pomislio da je veseli Srbin imao pravo - da bi jedan detektiv koji želi da nadgleda Dunav bio veoma lukav ako bi se poslužio ličnošću jednog dosta poznatog ribolovca, jer tako нико ne bi posumnjao u njegov pravi identitet.

Ma kako da je ova kombinacija bila primamljiva, moralo se od nje odustati. Takmičenje u Sigmaringenu bilo je održano, Ilija Bruš kao njegov pobednik javno je kazao šta namerava, i zasigurno ne bi pristao na ovu zamenu identiteta, tim pre što su ga već svi njegovi drugovi videli i poznavali.

Ipak, ako se moralo odustati od plana da Ilija Bruš pristane da neko drugi pod njegovim imenom preduzme ovo putovanje, možda je

postojao neki drugi način da se isti cilj postigne. Kad već nije mogao on da bude Ilija Bruš, zar se Karl Dragoš ne bi mogao zadovoljiti da putuje u njegovom čamcu kao neupadljivi saputnik? Ko bi mogao posumnjati da je on policajac na tajnom zadatku?

Tako je Karl Dragoš zauzeo svoje mesto u čamcu. Dok bi njegov drug veslao ili lovio ribu, on bi motrio na reku gde ništa neobično ne bi izmaklo njegovom policijskom oku. Usput se sastajao sa svojim ljudima razmeštenim duž obale. Na prvu vest o kakvom zločinstvu, on bi ostavio Iliju Bruša i krenuo da traga za zločincima.

Sve ovo bilo je vešto udešeno. Karl Dragoš je uvideo da mu ovaj plan osigurava da inkognito plovi na celom Dunavu i pruža mu mnogo izgleda za dobar uspeh u istrazi koju sprovodi.

Na nesreću, razmišljajući o ovome, detektiv nije vodio računa da se u njegov plan može uplesti slučaj. Nije ni pomislio da će nekoliko vrlo čudnovatih činjenica kroz nekoliko dana skrenuti njegova traganja u nepredviđenom smeru i njegovoj misiji dati drugačiju, neočekivanu važnost.

VI glava

Plave oči

Kad je Karl Dragoš napustio čamac, odmah se uputio u centar grada. Poznavao je dobro Regensburg, pa se sigurnim korakom uputi mirnim ulicama nad kojima su se ponegde dizale desetospratne kule - ovaj nekada bučan grad sada je bio tiho mesto, a njegovo stanovništvo spalo je na svega dvadeset šest hiljada duša.

Ali, Karl Dragoš nije krenuo u obilazak grada, kako je mislio Ilija Bruš. Prošao je pokraj katedrale nedovršenih tornjeva, ali je samo ovlaš bacio pogled na njen neobični portal iz 15. veka. On nije došao da se divi gotskoj kapeli, palati turntaksiških grofova, kao ni zbirci lula, neobičnoj znamenitosti nekadašnjeg manastira, niti će posetiti Rathaus, nekada sedište carskog sabora, a danas običnu većnicu sa dvoranom ukrašenom starim tapiserijama, čiji čuvar s ponosom pokazuje nekadašnju prostoriju za mučenje opremljenu najrazličitijim spravama. Karl Dragoš se uputio pravo u poštu, gde ga je čekalo nekoliko pisama, koje odmah pročita, ne odajući izrazom lica da su na njega učinila bilo kakav utisak. Izlazeći iz pošte, pride mu jedan čovek dosta skromno obučen. Poznavali su se, jer kada je ovaj zaustio da mu nešto kaže, Dragoš mu pokaza znak koji je značio: "Ne ovde". Obojica zatim krenuše prema obližnjem trgu.

- Zašto me nisi čekao na obali? - upita ga Karl Dragoš kada je procenio da u okolini nema radoznalih ušiju.

- Bojao sam se da vas neću naći - odgovori on. - A pošto sam znao da ćete doći na poštu...

- Glavno je da si došao - prekide ga Karl Dragoš. - Ništa novo?
- Ništa.
- Nije bilo nekakve krade u okolini?
- Ni u okolini, ni na drugom mestu, mislim, duž Dunava.
- Otkad imaš poslednje vesti?
- Nema dva sata kako sam dobio telegram iz našeg glavnog biroa u Pešti. Potpuno zatišje na celoj liniji.

Karl Dragoš se malo zamisli.

- Otići ćeš u moje ime u tužilaštvo. Kazaćeš svoje ime, Fridrih Ulman, i zamolićeš da tebe lično izveste ako se bilo šta nepredviđeno dogodi. Posle ćeš otići u Beč.

- A naši ljudi?

- Ja ću brinuti o njima. Videću ih na prolasku. Sastanak je u Beču, od danas za osam dana.

- Ostavićete, dakle, gornji tok reke bez nadzora? - upita Ulman.

- Mesne policije biće dovoljne - odgovori Dragoš - a mi ćemo priskočiti u pomoć na prvu uzbunu. Uostalom, do sada se ništa što spada u našu nadležnost nije desilo uzvodno od Beča. Nisu oni ludi da operišu tako daleko od svoje baze.

- Svoje baze?... - ponovi Ulman. - Da nemate kakvih naročitih obaveštenja?

- Ja u svakom slučaju imam svoje mišljenje!

- Koje?

- Mnogo si radoznao! Ma šta da je, slutim da ćemo svoj posao započeti negde između Beča i Pešte.

- Zašto baš tamo, a ne na drugom mestu?

- Zato što je poslednji zločin tamo izvršen. Znaš za onog seljaka koga su tako "grejali" da su ga pronašli opečenog do kolena.

- To je razlog više da drugi put operišu na nekom drugom mestu.

- Zašto?

- Zato što će oni misliti da će se nadzor pojačati onde gde je zločin izvršen. Ići će, dakle, da okušaju sreću dalje odatle. Dosad su tako radili. Nikad dvaput zaredom na istom mestu.

- Oni su glupo mislili i ti se na njih ugledaš, Ulmane - odgovori Karl Dragoš.

Ali, ja baš računam na njihovu glupost. Kao što si morao primetiti, sve novine su baš meni pripisale isti takav zaključak. Objavili su da sam ostavio gornji Dunav, gde se, po mom mišljenju, zločinci neće usuditi da se vrate, i da sam otišao u južnu Mađarsku, nizvodno od Budimpešte. Ne moram ti reći da u tome nema ni reči istine, ali možeš biti siguran da ove namerno puštene vesti nisu mimošle one koji su za njih naročito zainteresovani.

- Kakav zaključak vi iz toga izvodite?

- Da oni neće ići u južnu Mađarsku da se bace pravo u čeljust kurjaku.

- Dunav je dugačak - primeti Ulman. - Tu su Srbija, Rumunija, Turska...

- A rat?... Tamo za njih nema posla. Uostalom, videćemo.

Karl Dragoš malo poćuta.

- Jesu li moje naredbe tačno izvršene? - reče on.

- Tačno.

- Neprestano je vođen nadzor nad rekom?

- Danju i noću.

- I niste primetili ništa sumnjivo?

- Baš ništa. Sve lađe, teretni brodovi, tegljači i čamci maju uredne isprave. Ovom prilikom moram da vam kažem da ovo kontrolisanje izaziva nezadovoljstvo. Vlasnici lađa protestuju, a ako hoćete moje mišljenje, smatram da imaju pravo. Lađe nemaju ništa s tim što mi tražimo. Zločinstva nisu učinjena na vodi.

Karl Dragoš se namršti.

- Ja pridajem veliku važnost pregledu lađa i čamaca - odgovori on ozbiljno. - Ne trpim primedbe u tom pogledu.

Ulman slegnu ramenima i reče:

- Dobro, gospodine. Karl Dragoš produži:

- Ne znam još šta će da radim. Možda će se zadržati u Beču. Možda će ići do Beograda... Nisam odlučio... Pošto je važno da ne izgubimo vezu, izveštavaj me pismima u onoliko primeraka koliko je potrebno da posalješ našim ljudima raspoređenim između Regensburga i Beča.

- Dobro, gospodine - odgovori Ulman. - A ja? Gde će vas ponovo videti?

- Kazao sam ti, u Beču, kroz osam dana - odgovori Dragoš.

On malo razmisli.

- Sad možeš ići. Ne zaboravi da svratiš u tužilaštvo, pa onda uzmi prvi voz.

Ulman podje. Karl Dragoš ga zovnu da se vrati. - Jesi li čuo nešto o nekom Ilijiju Brušu? - upita on.

- Onaj ribolovac što se obavezao da plovi niz Dunav sa udicom u ruci.

- Jeste, on. Lepo, ako me vidiš sa njim, pravi se da me ne poznaješ.

Oni se rastadoše. Ulman ode u gornji grad, a Karl Dragoš se uputi u hotel "Zlatni krst" da večera.

Desetak gostiju sedelo je već za stolom i glasno pričalo o svemu i svačemu. On, takođe, sede. Nije se mešao u razgovor. Slušao je kao čovek koji ima običaj da čuje sve što se oko njega govori.

- No - reče jedan gost - šta je sa onom razbojničkom družinom?

- Ništa se ne zna, kao ni o onom čuvenom Brušu - odgovori drugi. - Čeka se da stigne u Regensburg, a još ga nema.

- To je čudnovato,

- Osim ako Bruš i voda te razbojničke družine nisu jedno isto lice.

- Vi se šalite?

- He, ko zna?...

Karl Dragoš se trgnu. Ovo je već drugi put kako čuje ovakvu pretpostavku. Ali, on samo sleže ramenima i pomisli da je reč o šali. Uostalom, onaj brbljivac nije ni znao da je Bruš već stigao u Regensburg.

Čim je večerao, Dragoš se spusti ka obali, zadržavši se nekoliko trenutaka na uskom kamenom mostu koji spaja Regensburg sa njegovim predgrađem, Štatahofom. Zatim siđe na kej i stade da posmatra lađe koje su žurile da još iskoriste sve blede svetio dana.

Dok je tako stajao i posmatrao, neko ga potapša po ramenu i on začu poznati glas:

- Gospodine Jegeru, izgleda da vas sve zanima. Karl Dragoš se okrenu i vide Iliju Bruša, koji ga je gledao smešeći se.

- Da - odgovori on - ovo komešanje na reci je vrlo zanimljivo.

- He, gospodine Jegeru - reče Ilija - to će vas još više zanimati kada budemo na donjem Dunavu, gde ima više lada. Videćete, kad dođemo do Đerdapa. Jeste li bili nekada tamо?

- Nisam - odgovori Dragoš.

- To treba videti - reče Ilija Bruš. - Ako nema na svetu lepše reke od Dunava, na celom Dunavu nema lepšeg mesta od Đerdapa.

U međuvremenu se noć sasvim spustila. Veliki časovnik Ilije Bruša pokazivao je da je prošlo devet sati.

- Ja sam bio u čamcu kada sam vas video na mostu. Došao sam da vam kažem da ćemo sutra rano poći i da bi bilo dobro da idemo sad na spavanje.

Hajdemo onda, gospodine Bruše - složi se Karl Dragoš.

Obojica se uputiše ka reci.

- A kako je sa prodajom vaše ribe? Jeste li zadovoljni?

- Oduševljen sam, gospodine Jegeru! Imam da vam dam četrdeset i jednu forintu.

- Što ukupno, sa onih dvadeset sedam koje smo ranije zaradili, čini šezdeset i osam. A tek smo u Regensburgu! He, he, gospodine Bruše, posao mi ne izgleda rđav.

- I meni se čini - reče ribar.

Malo kasnije obojica spavahu jedan pored drugog, a, kada je sunce izašlo, njihov čamac bio je već pet kilometara daleko od Regensburga.

Nizvodno od tog grada obale Dunava pružaju vrlo raznolik prizor. S desne strane, dokle god pogled seže, pružaju se plodne ravnice, njive i sela, a s leve strane guste šume i brežuljci koji vode ka češkim brdima.

Prolazeći rekom, gospodin Jeger i Ilija Bruš mogli su iznad gradića Donaustaufa da vide letnjikovac turntaksiških grofova i stari regensburški biskupski dvor, i dalje, na Salvatorškom brdu, Valhalu ili Prebivalište odabranih, koje je sagradio kralj Ludvig, nalik na grčki Partenon zalutao pod bavarsko nebo. Tu je smešten muzej sa kipovima nemačkih junaka, koji nije tako zanimljiv kao što su to spoljni arhitektonski ukrasi na građevini. Iako se Valhala ne može meriti sa atinskim Partenonom, ipak nadmašuje sličan graditeljski poduhvat koji se nalazi na jednom od edinburših brežuljaka u Škotskoj.

Velika je razdaljina između Regensburga i Beča kada se plovi po krivinama Dunava. Međutim, na ovom putu od četiri stotine sedamdeset i pet kilometara malo je velikih varoši. Vredno je pomenuti Štraubing, poljoprivrednu luku u Bavarskoj, gde čamac stade predveče 18. avgusta, zatim Pasau, gde stiže dvadesetog, i Line, pored koga prođe dvadeset prvog.

U nedostatku znamenitosti izgrađenih ljudskim rukama, pred turistom se, kao odbrana od jednoličnosti i dosade, ovde, obalama velike reke pružaju raznoliki pejzaži. Nizvodno od Štraubinga, gde Dunav već dostiže širinu od četiristo metara, reka ponovo počinje da se sužava, dok se prvi obronci Retskih Alpa malo-pomalo izdižu na desnoj obali.

U Pasauu, koji se nalazi na ušću tri reke - Dunava, Ina i Ilca - napuštamo Nemačku, i u ovom gradu desna obala Dunava postaje

austrijska. Nekoliko kilometara nizvodno, iza ušća Dadelsbaha, leva obala Dunava ulazi u sastav Habsburškog carstva. Ovde se rečno korito sužava na svega dvesta metara širine, u klisuri kojom će Dunav teći sve do Beča, i koja se povremeno širi toliko da stvara prava jezera sa ostrvima i ostrvcima, a povremeno sužava, približavajući svoje stene između kojih onda voda besno tutnji.

Ilija Bruš nije obraćao pažnju na promenljive i uvek divne predele pored kojih su prolazili. On je svom snagom veslao da bi čamac išao što brže, a osim toga, trebalo je savladati opasnosti koje su vrebale od podvodnih stena, brzaka i peščanih sprudova, koji znaju zadati prilično teškoća pri plovidbi Dunavom. Nekoliko kilometara pre Pasaua morao je da se suoči sa brzacima Vilzhofena, a zatim, pedeset kilometara nizvodno, malo dalje od Grajna, jedne od najsiromašnijih varoši gornje Austrije, podjednako opasni su bili brzaci Strudena i Virbela.

Na tom mestu rečna dolina postaje uzak prolaz oivičen stenama između kojih se survava penušava voda. Nekada su u Štrudenskoj klisuri brojni podvodni grebeni činili ovaj kanjon jednim od najopasnijih i zadavali mnogo problema rečnom brodarstvu. Sada je ta opasnost znatno umanjena, jer su najopasniji grebeni minirani. Brzaci su tako izgubili svoju žestinu a rečni virovi više ne povlače čamce onako snažno kao ranije, pa su i nesreće na ovoj deonici postale ređe. Ipak, pri plovidbi treba preduzeti mnoge mere opreza, što važi kako za velike tegljače, tako i za male čamce.

Sve to nije moglo zbuniti Iliju Bruša. Vešto je sledio prolaze za brodove, izbegavao sprudove i provodio čamac kroz struje i brzake. Karl Dragoš se divio veštini svoga saputnika, ali i činjenici da jedan ribolovac tako dobro poznaje Dunav i njegova podmukla iznenađenja. Sa druge strane, i ribolovac se čudio tolikim Dragoševim znanjima. Ma kako da je mesto, koje su na svojoj plovidbi nailazili, bilo malo, gde god bi uveče pristali, retko je bilo da Jeger nije u njemu našao nekoga od svojih poznanika. Čim bi čamac stao uz obalu, on bi iskočio na suvo i odmah bi mu prišli jedan ili dva čoveka. Sa njima bi se zadržao u razgovoru svega nekoliko minuta, pa bi se vratio u čamac.

- Gospodine Jegeru - reče Bruš - vi svuda imate prijatelje?
- Imam, gospodine Bruše - odgovori Karl Dragoš. - Ja sam često ovuda prolazio.
- Kao putnik?

- Ne, gospodine Bruše, ne kao putnik. U ono doba sam putovao kao zastupnik jedne peštanske trgovачke kuće, pa sam stekao mnoga poznanstva.

Ovo su bili jedini događaji koji su se zbili između 18. i 24. avgusta. Toga dana, pošto su prenoćili uz obalu nizvodno od varošice Tulin, Ilija Bruš krenu na put pre zore. Ovaj dan će biti sasvim drugčiji nego prethodni. Iste večeri biće u Beču i prvi put posle osam dana Ilija Bruš stade da lovi ribu, kako ne bi razočarao svoje obožavatelje u prestonici, gde je preko novina najavio da će stići.

Kada je Karl Dragoš izašao iz kabine, bilo je uhvaćeno već dosta ribe. Oko jedanaest sati Ilija Bruš uhvati štuku od dvadeset funti. Ovo je bio carski komad, koji će nesumnjivo postiću veliku cenu kod bečkih kupaca.

Ohrabren ovim uspehom, Ilija Bruš htede još jednom da oproba sreću, ali, umesto sreće, zadesi ga nesreća. Nekako je rđavo bacio kanap i udica se odbi, udari ga u lice i zapara po njemu krvavu brazdu. Ilija Bruš jauknu od bola. Pošto je izgrobala meso, udica u prolazu dohvati naočare sa velikim crnim staklima koje je ribar nosio danju i noću, i baci ih u vodu.

Prigušivši krik besa, Ilija Bruš baci uznemiren pogled u smeru gospodina Jegera, zatim brzo izvuče tamne naočare iz vode i metnu ih na oči. Ovo je trajalo svega nekoliko sekundi, ali dovoljno da Karl Dragoš primeti da njegov domaćin ima divne plave oči i da su one potpuno zdrave.

Detektivu je ovo palo u oči, ali ništa ne reče.

Pošto je previo ranu, koja je više bolela nego što je bila opasna, Ilija Bruš nije više lovio ribu. Pažljivo je slagao pribor za pecanje, dok je čamac mirno plovio niz maticu.

Malo kasnije prodoše pored Kalanberga, brda visokog tri stotine pedeset metara, sa čijeg se vrha vidi čitav Beč. Što su dalje plovili, to je živost na dunavskim obalama više najavljuvala blizinu velikog grada. Najpre na obalama ugledaše vile, koje su se sve češće nizale jedna za drugom, a zatim fabrike uprljaše nebo dimom iz visokih dimnjaka. Uskoro Ilija Bruš i njegov saputnik ugledaše i poneki fijaker, koji je bečkim predgrađima davao sasvim gradski izgled.

Posle podne prodoše pored Nusdorfa, gde zbog gaza zastaju parobrodi i odakle jedan kanal putnike prevozi do centra Beča. Ilija Bruš je sledio veliki rukavac Dunava. U četiri sata stigoše u Prater,

čuveno šetalište, koje je za Beč ono što je Bulonjska šuma za Pariz, i tu privezaše čamac za jedno stablo.

- Šta vam je zapravo sa očima, gospodine Bruše? - upita ga tada Karl Dragoš.

Ilija Bruš se okrenu svom saputniku pa reče:

- Sa očima?

- Da, sa očima - reče Jeger. - Mislim da vi ne nosite ove crne naočare zbog zadovoljstva?

- Ah! - reče Ilija Bruš. - Moje naočare!... Imam slab vid, svetlost mi škodi, to je sve.

- Slab vid? Sa takvim očima!...

Njegov saputnik ga pogleda nekako značajno.

VII glava

Lovci i divljač

Tog avgustovskog popodneva, nekoliko šetača davalо je živost dunavskoj obali koja na severoistoku čini granicu šetališta Prater. Da li su ti šetači čekali Iliju Bruša? Verovatno, jer je on preko novina bio javio kada će doći i gde će se iskrcati. Ali, kako će radoznalci, rasturenici na tako velikom prostoru, primetiti njegov čamac?

Bruš je predvideo ovu teškoću. On je na čamcu podigao motku na kojoj je visilo platno s natpisom: "Ilija Bruš, pobednik takmičenja u Sigmaringenu", a na krovu kućice izložio je ribe koje je toga jutra uhvatio.

Ova reklama, u američkom stilu, imala je uspeha. Nekoliko besposličara zaustaviše se pred čamcem i stadoše da ga posmatraju. Ovi prvi besposličari privukoše druge i za četvrt sata pet stotina ljudi okupi se pred čamcem. Ilija Bruš se nije nadao tolikom uspehu. Između publike i ribolovca otpoče razgovor.

- Vi ste gospodin Bruš? - upita jedan od prisutnih. - Jesam - odgovori on.

- Dozvolite mi da se predstavim. Klaudije Rot, jedan od vaših kolega iz Dunavske lige.

- Milo mi je, gospodine Rote.

- Ima ovde još vaših kolega. Ovo je gospodin Haniš, Tice, Hugo Zvidinek, a tu su i oni koje ja ne poznajem.

- Ja sam Maćaš Kaselik, iz Pešte - reče jedan gospodin.

- A ja sam Vilhelm Bikel, iz Beča - reče drugi.

- Gospodo, meni je naročito milo što se nalazim u mestu gde imam toliko poznanika! - povika Ilija Bruš.

Svi se upustiše u razgovor. Pitanjima i odgovorima nije bilo kraja.

- Vi ste dobro putovali, gospodine Bruše?

- Divno.

- Sigurno ste brzo putovali. Nismo vam se tako brzo nadali.

- Ima tek petnaest dana kako putujem.

- Da, ali je daleko od Donauešingena do Beča.

- Oko devet stotina kilometara, što znači da sam išao oko šezdeset kilometara na dan.

- Struja prede taj put za jedva dvadeset i četiri sata.

- To zavisi od mesta.

- To je istina. A šta je sa vašom ribom? Da li se dobro prodaje?

- Divno.

- Dakle, zadovoljni ste?

- Vrlo zadovoljan.

- Danas vam je ulov vrlo dobar. Tu je, vidim, naročito jedna divna štuka.

- Nije rđava.

- Pošto je štuka?

- Koliko vam je volja da je platite. Ako hoćete, ja ću da prodajem na licitaciji moju ribu, a štuku ću ostaviti za kraj.

- Kao poslasticu - reče neko u šali.

- Dobra ideja! - povika gospodin Rot. - Onaj ko dobije štuku, može je i napuniti kao uspomenu na Iliju Bruša.

Ova ideja svima se dopade. Počela je licitacija ko daje više. Ne prođe ni četvrt sata, a ribar je dobio lepu sumu. Samo za štuku dodoše do trideset i pet forinti.

Pošto je prodaja obavljena, između pobednika takmičenja Dunavske lige i njegovih poštovalaca, koji su se tiskali na obali, razgovor se produži. Doznavši od njega šta je sve do sada bilo, molili su ga da im kaže svoje namere za budućnost.

On im je rado odgovarao i saopšti da će sutradan ostati u Beču, a prekosutra uveče će prenoći u Bratislavu.

Malo-pomalo vreme je prolazilo, njegovi posetioci počeše da se razilaze jer je bilo vreme za večeru. Bruš uđe u kabinu da se postara za svoju večeru, a svoga sputnika ostavi napolju, da i njega svet malo gleda.

Zato dva šetača, koji pridoše da vide zašto se svet okupio, spaziše samo Karla Dragoša kako sam sedi ispod onog platna na kome je stajalo ime i zanimanje pobednika Dunavske lige. Jedan od ovih pridošlica bio je visok čovek od svojih trideset godina, plećat, plave kose i brade, od one slovenske plave boje svojstvene ovoj rasi. Drugi je bio takođe

snažan i razvijen, stariji od prvoga. Sudeći po njegovoj prosedoj kosi, mogao je imati četrdesetak godina.

Onaj mlađi od jednom zadrhta kada pogleda čamac, ustuknu nazad i povuče svoga druga.

- To je on - reče šapatom čim izadoše iz gomile.

- Misliš?

- On je. Zar ga nisi prepoznao?

- Kako da ga prepoznam? Ja ga nikad nisam video. Obojica začutaše i zamisliše se.

- On je sam u čamcu? - upita stariji.

- Sasvim sam.

- I to je zaista čamac Ilike Bruša?

- Bez greške. Zapisano je ime na barjačiću.

- Ništa ne razumem.

Ponovo učutaše, a zatim mlađi produži:

- To je, dakle, on, samo putuje pod imenom Ilike Bruša.

- S kojim ciljem?

Čovek s plavom bradom slegnu ramenima.

- U cilju da nepoznat prođe Dunav, to je jasno.

- Dovraga! - reče njegov drug.

- To me ne čudi - reče drugi. - Pravi lisac je taj Dragoš, i njegov plan bi uspeo da ga puki slučaj nije ovde doveo.

- To je kao u nekom romanu - reče stariji.

- Sasvim tako, Tiča, sasvim - odgovori njegov drug - ali Dragoš mnogo voli metode iz romana. Uostalom, stvar ćemo izvesti na čistac. Rekoše da će čamac ostati u Beču sutra ceo dan. Treba samo da se ovde vratimo. Ako Dragoš još bude tu, onda je to on prerušen u kožu Ilike Bruša.

- Pa šta ćemo onda da radimo? - upita Tiča.

- Razmislićemo - reče drugi.

Zatim se obojica uputiše u varoš, ostavivši čamac okružen razredenim posmatračima.

Noć prođe mirno za Bruša i njegovog saputnika. Kad ujutru ovaj izade iz kabine, zateče prvog gde pregleda udice.

- Lepo vreme, gospodine Bruše - reče Karl Dragoš.

- Lepo vreme, gospodine Jegeru - odgovori Bruš.
- Zar nećete da iskoristite ovo lepo vreme i posetite varoš?
- Neću, gospodine Jegeru. Po prirodi nisam radoznao, a ovde imam posla ceo dan. Posle dve nedelje putovanja vreme je da se ovde stvari malo dovedu u red.
- Kako hoćete, gospodine Bruše. Ja neću da se ugledam na vas, hoću da ostanem u varoši do doveče.
- Imate pravo - reče Ilijan Bruš - jer vi stanujete u Beču. Možda imate familiju ovde kojoj će biti milo da vas vidi.
- Nemam, gospodine, samac sam.
- Tim gore, gospodine Jegeru, tim gore. Udvoje se lakše nosi teret života.

Karl Dragoš se stade smejati.

- Vi niste danas baš raspoloženi, gospodine Bruše?
- Svako ima svoje rdave dane, gospodine. Želim vam da se lepo provedete.
- Postaraću se - odgovori Dragoš izlazeći.

Idući kroz Prater, on stiže do Glavne aleje, stecišta bečkog otmenog sveta u sezoni, ali u ovo doba godine šetalište beše skoro sasvim pusto. Ipak, bilo je dovoljno šetača da Dragoš nije obratio posebnu pažnju na dva čovjeka pored kojih prođe idući ka Konstantinhigelu, veštačkom brežuljku kojim se htela uneti promena u izgled Pratera. Za desetak minuta on uđe u kafanu na Praterštenu. Tu mu jedan čovek, kada ga vide, pode u susret.

- Dobar dan, Ulmane - reče Karl Dragoš.
- Dobar dan, gospodine - odgovori Fridrih Ulman. - Još uvek ništa novo?
- Još uvek ništa.
- Pa dobro. Sad se možemo dogovarati šta da radimo.

Ona dva čovjeka koja su na obali prepoznala šefa dunavske policije bila su pošla za njim, i kad on uđe u kafanu, oni uđoše u kafanu preko puta, rešeni da ostanu u zasedi ako treba i ceo dan.

Pošto su se nekoliko sati dogovarali šta da rade, Dragoš i Ulman ručaše i posle toga izađoše iz restorana. Ali se Dragoš iznenada trgnu i brzo se vrati u restoran, gde je kroz zavesu na staklenim vratima pratio pogledom jednog čovjeka koji je tuda prolazio.

- Bogami, to je on! - prošapta Dragoš, prateći očima Iliju Bruša.

To je zaista bio Ilijia Bruš, koga je Dragoš poznao po izbrijanom licu, naočarima i crnoj kosi kao u Italijana sa juga.

Kada Ilijia Bruš uđe u Ulicu cara Jozefa, Dragoš izađe iz restorana i reče Ulmanu da ga tu sačeka, a on potrča za njim.

Ilijia Bruš je išao do kraja ulice, a zatim, preko parka Augartena, do Brigitenaua. Tu je nekoliko trenutaka zastao, a onda uđe u jednu daščaru prljavog izgleda, čiji je siromašni izlog gledao na jednu od najbednijih ulica ove radničke četvrti. Karl Dragoš pročita ime radnje u koju je njegov saputnik ušao.

Posle pola sata on izađe iz nje, a Karl Dragoš, koji ga je na ulici skriven čekao, podje za njim. Kada vide da je pošao u Prater, nije hteo da ga prati dalje. Bio je siguran da se Bruš uputio na Dunav gde je bio njegov čamac, i stoga se vrati u kafanu pred kojom ga je Ulman čekao.

- Poznaješ li ti jednog Jevrejina po imenu Simon Klajn? - upita ga on.

- Poznajem - odgovori Ulman.

- Ko je taj Jevrejin?

- Ništa dobro. Preprodavac, zeleničar, premazan svim bojama.

- To sam i ja mislio - reče Dragoš. Posle kratkog čutanja, on produži:

- Koliko ljudi imamo ovde?

- Četrdeset - odgovori Ulman.

- To je dosta. Nećemo da radimo ono o čemu smo govorili. Menjam plan, jer što dalje idem, sve mi se više čini da će se afera dogoditi kod mesta gde ću ja biti.

- Gde ćete vi biti?... Ja ne razumem.

- Nije potrebno. Rasporedićeš svoje ljude, po dvojicu na svakih pet kilometara, duž leve obale Dunava, počev od dvadesetog kilometra iza Bratislave. Njihov posao biće samo da motre na mene. Čim me dva poslednja stražara vide, neka odmah idu pet kilometara napred, i tako dalje. Jesi li razumeo? Samo da me ne gube iz vida!

- A ja? - upita Ulman.

- Ti me, takođe, ne smeš gubiti iz vida. Pošto sam ja u čamcu nasred Dunava, to nije teško. Tvoji ljudi koji će stražariti treba da se tačno obaveštavaju. U slučaju potrebe, kad jedna straža bude obaveštена o nekom važnom događaju, neka odmah izvesti i ostale straže.

- Razumem.

- Neka još večeras krenu i neka ih sutra zateknem na njihovom mestu.

- Biće tamo - reče Ulman.

Karl Dragoš je još dvaput i triput izložio svoj plan, pa kad se uverio da ga je njegov potčinjeni potpuno razumeo, pođe na obalu do čamca.

Ona dva šetača nisu prekidala svoje špijuniranje. Videli su Dragoša kada je izašao iz kafane. U prvi mah hteli su da krenu za njim, ali prisustvo Fridriha Ulmana odvratilo ih je od toga. A kad su videli da ovaj čeka, čekali su i oni, uvereni da će se Karl Dragoš vratiti.

I kada se detektiv zaista vratio i sa Ulmanom ušao u kafanu, oni su ih vrebali sve dokle se šef policije i njegov potčinjeni nisu rastali.

Ostaviše ovog poslednjeg da ode u varoš, oni podoše opet za Karлом Dragošem. Posle nešto više od pola sata hoda zastadoše, jer videše drveće na obali Dunava i uveriše se da Dragoš ide tamo gde mu je čamac.

- Ne treba ići dalje - reče mlađi. - Sada znamo da su Ilija Bruš i Karl Dragoš jedan isti čovek. Ako ga i dalje budemo pratili, može da nas primeti.

- Sta ćemo da radimo? - upita njegov drug.

- Razgovaraćemo o tome - odgovori drugi.

Njih dvojica odoše u varoš, a Karl Dragoš uđe u čamac, gde zateče Iliju Bruša da sprema večeru.

- Jeste li zadovoljni šetnjom, gospodine Jegeru? upita Ilija Bruš.

- Vrlo zadovoljan - odgovori Dragoš. - A vi, gospodine Bruše, hoćete li da izadete malo u Beč, da možda nekoga posetite?

- Neću, gospodine Jegeru - odgovori Bruš. - Ja ovde nikoga ne poznajem. Otkako ste otišli nisam stao nogom na obalu.

- Zbilja?

- Tako je. Nisam izlazio iz čamca. Imao sam mnogo posla.

Karl Dragoš ne odgovori ništa na ovu drsku laž svog domaćina.

VIII glava

Portret žene

Ujutru 26. avgusta isplovili su dva sata pre svitanja, ali se nisu zadržavali u Bratislavi, kao što je Ilija Bruš bio nagovestio. Dvadeset sati brzog veslanja odvedoše ga na više od petnaest kilometara iza ove varoši. Posle kratkog odmora on se ponovo dohvati vesla.

Zašto se prisiljavao da sa tako grozničavom žurbom skrati svoje putovanje, Ilija Bruš nije htio da kaže Jegeru. Njegovi interesi su time bili ozbiljno ugroženi, ali ovaj, poštjujući zadatu reč, nije pokazivao nezadovoljstvo time što njegov saputnik toliko žuri.

Ovoga jutra, 26. avgusta, Karl Dragoš je na svom saputniku primetio nešto što ga je jako uzbunilo. Ovo se dogodilo oko deset sati pre podne. Dragoš je nehotice posmatrao Iliju Bruša kako stoji na zadnjem kraju čamca i vesla svom snagom. Bio je gologlav, jer je skinuo kačket, a znoj mu je curio s lica. Sunce mu je obasjavalo gustu crnu kosu.

Karlu Dragošu pade u oči da mu kosa nije svuda crna. Nekoliko milimetara pri korenu njegove vlasti su bile mnogo svetlijе. Njegove oči, koje je Ilija Bruš tako dobro krio iza crnih naočara, ona njegova žurba u putovanju, ona plava kosa koja je bojom pretvorena u crnu, sve ovo je bilo sumnjivo Karlu Dragošu.

Pod uticajem ovih sumnji, Dragoš povede razgovor o jednoj stvari koja dosad nije bila pominjana.

- Dobro jutro, gospodine Bruše - reče on sutradan izlazeći iz kabine, pošto je spremio plan za napad.

- Dobro jutro, gospodine Jegeru - odgovori ribolovac, revnosno veslajući.

- Jeste li dobro spavali?

- Vrlo dobro. A vi, gospodine Jegeru?

- Tjah!.. Kako-tako.

- Zbilja? - reče Ilija Bruš. - Ako vam nije bilo dobro, zašto me niste zvali?

- Zdrav sam, gospodine Bruše - odgovori Jeger. - Ali, noć mi je izgledala malo dugačka. Jedva sam čekao da svane.

- A zašto?

- Zato što sam bio malo nespokojan, to mogu sad da priznam.
- Nespokojan!... - ponovi Bruš čudeći se iskreno.
- Ovo nije prvi put da sam nespokojan - reče Jeger. - Nije mi baš priyatno kad vam je palo na pamet da prenoćimo daleko od svake varoši i svakog sela.
 - Pa trebalo je da mi to kažete, pa bih nešto drugo desio.
 - Vi zaboravlјate da sam se obavezaо da vam ostavim slobodu da radite što vam je volja. Šta ćete! Ja sam varošanin, pa nisam navikao na ovu samoću u polju.
 - Naviknućete se, gospodine Jegeru - odgovori veselo Ilija Bruš. - Uistinu, manje je opasnosti u polju no u velikoj varoši, gde ima mnogo zločinaca i lupeža.
 - Vi verovatno imate pravo, gospodine Bruše - potvrди Jeger - ali u ovom slučaju moje strahovanje nije sasvim neosnovano, jer prolazimo kroz jedan opasan predeo.
 - Opasan!... - povika Ilija Bruš. - Ja živim u ovom kraju i još nikad nisam čuo da se govori kako je ovde opasno.
 - Govorite li ozbiljno, gospodine Bruše? - reče Jeger.
 - Onda ste vi jedini koji ne zna ono što zna ceo svet od Bavarske do Rumunije.
 - A šta je to?
 - Jedna razbojnička družina pustoši obe obale Dunava, od Bratislave do njegovog ušća.
 - Sad prvi put to čujem - reče Ilija Bruš.
 - Nije moguće! - čudi se Jeger. - Pa samo se o tome govori od jednog do drugog kraja reke.
 - Svaki dan se čuje nešto novo - primeti mirno Ilija Bruš. - Da li su te krade počele odavno?
 - Otprilike pre osamnaest meseci - odgovori Jeger.
 - Ali kad bi to bile samo krade! Tim lupežima nije dosta samo da pljačkaju. Oni i ubijaju. Za ovih osamnaest meseci izvršili su deset ubistava, a ubice su ostale nepoznate. Poslednje ubistvo izvršeno je pedeset kilometara odavde.
 - Onda razumem zašto se brinete. Možda bih se i ja zabrinuo da sam bio bolje obavešten. Od sada ćemo se uveče zadržavati samo blizu kakve varoši ili sela. Eto, danas ćemo se zadržati u Ostrogonu.

- Tamo ćemo biti mirni - reče Jeger. - Ostrogon je velika varoš.
 - U toj varoši ćete biti sigurni, jer ja mislim da vas ostavim samog iduće noći.
 - Hoćete li nekuda da idete?
 - Jeste, ali ostaću samo nekoliko sati! U Ostrogon ćemo stići rano, i ja ću odatle otići u Salku, koja nije daleko. Ja tu stanujem, kao što znate. Vratiću se u zoru, pa ćemo sutra rano produžiti put.
 - Kako vam je volja, gospodine Bruše. Ja razumem vašu želju da obidete kuću, a u Ostrogonu nije opasno.
- Razgovor se prekide na pola sata. Posle toga Dragoš opet poče:
- Čudim se da niste ništa čuli o tim dunavskim razbojnicima. O tome se mnogo govorilo nekoliko dana posle ribarskog takmičenja u Sigmaringenu.
 - A šta to?
 - Govorilo se da je ustanovljena jedna naročita policijska četa pod upravom jednoga šefa, nekoga Karla Dragoša, peštanskog detektiva.
 - Taj će imati posla - primeti Ilija Bruš. - Dugačak je Dunav i teško je voditi istragu o ljudima o kojima se ništa ne zna.
 - Varate se - odgovori Jeger. - Policija nije bez obaveštenja i podataka. Iz sakupljenih svedočenja može se sastaviti gotovo siguran lični opis vode razbojničke družine.
 - A kako on izgleda? - upita Ilija Bruš.
 - Otprilike kao vi...
 - Hvala lepo! - upade mu u reč Ilija Bruš, smejući se.
 - Da - nastavi Jeger - on bi bio otprilike vašeg rasta, a za ostalo se ne zna.
 - Hvala Bogu! - uzdahnu Ilija Bruš.
 - Kažu da ima vrlo lepe plave oči i ne nosi naočare kao vi. Osim toga, dok ste vi vrlo crnomanjast i brijete se, on ima bradu, a kažu da je plava.
 - Taj podatak nešto znači - priznade Ilija Bruš - ali je dosta neodređen. Ima mnogo plavih ljudi.
 - Zna se još nešto. Govori se da je taj harambaša neki Bugarin, baš kao što ste i vi, gospodine Bruše.
 - Šta hoćete time da kažete? - upita Ilija Bruš malo zbumjen.
 - Prema vašem izgovoru - izvini se Karl Dragoš - mislio sam da ste Bugarin. Možda sam se prevario?

- Niste se prevarili - priznade Ilija Bruš, posle kratkog ustezanja.
- Dakle, taj harambaša je vaš zemljak. Zna se i kako mu je ime.
- E pa kad mu se i ime zna!...
- Razume se, to nije zvanično potvrđeno.
- Bilo zvanično ili poluzvanično, kako je ime tom tipu?
- Dunavski stanovnici s razlogom ili bez razloga optužuju za sva nedela nekog Latka.
 - Latko!... - ponovi Ilija Bruš, koji se jako uzruja kad ovo ču i naglo zaustavi veslo.
 - Latko - potvrdi Karl Dragoš, pa pogleda ispod oka svoga saputnika.

Ali, ovaj je već bio došao sebi od zaprepašćenja.

- To je smešno - reče on i stade opet veslati.
- Šta je smešno? - upita Karl Dragoš - Da li poznajete toga Latka?
- Ja? Bože sačuvaj. Ali Latko nije bugarsko ime. Eto, to mi je smešno.

Dragoš nije htio dalje da ispituje bojeći se da bi mogao da dovede u opasnost svoju istragu. I sa ovim što je do sada čuo bio je zadovoljan. Iznenadenje ribolovca kada je čuo opis zlikovca, njegova zbumjenost kada je saznao za njegovu verovatnu narodnost i uzbuđenje kada je saznao njegovo ime, sve je to bilo nesumnjivo i davalо je izvesnu snagu pređasnјim prepostavkama, iako one još uvek nisu posedovale snagu dokaza.

Kao što je Ilija Bruš predvideo, nije još bilo dva sata posle podne kada stigoše u Ostrogon. Pet stotina metara pre prvih kuća ribar izađe na levu obalu da bi izbegao svoje poštovaoce, a Jegera zamoli da odvezе čamac na desnu obalu, gde će se zaustaviti usred varoši.

Svršivši ovaj posao, Dragoš se ponovo pretvorи u detektiva i iskoči iz čamca na kej da potraži nekog od svojih ljudi.

Nije prešao dvadeset koraka, kada nađe na Fridriha Ulmana.

- Sve ide dobro? - upita ga on.
- Sve.
- Ulmane, treba pritegnuti obruč. Tvoje straže od dva čoveka da budu odsad na kilometar jedna od druge.
- Dakle, postaje gusto? - Da.
- Tim bolje.

- Sutra gledaj da me ne izgubiš iz vida.
- Razumem.
- Da se ne zadrema. Živo da se radi!
- Oslonite se na mene.
- Ako nešto doznaš, daj mi znak sa obale, razumeš?
- Razumem.

Oni se onda rastadoše i Dragoš se vrati u čamac. Oko ponoći diže se oluja sa istoka koja je iz sata u sat postajala sve jača. Kiša je lila kao iz kabla.

Kada je oko pet sati ujutru došao Ilija Bruš, kiša je i dalje neprestano pljuštala, a vетar besno duvao uz reku. On odreši čamac i zavesla nasred Dunava.

Čamac je uz vетar jedva odmicao napred, boreći se sa ogromnim rečnim talasima. Iako se Dunav ne može porediti s morem, on je ipak toliko širok da kada vетar svom silinom navali može napraviti ogromne talase.

Primoran da se ukloni opasnosti koja mu je pretila, Ilija Bruš okrenu čamac prema levoj obali. Pedeset metara je bio daleko od nje, kada iskrnsu jedna strašna prirodna pojava. Drveće pored obale bilo je iščupano iz zemlje i bačeno u reku, kao da ih je neka džinovska kosa presekla. Jedan džinovski talas se odbi od obale, a neizmerna snaga vrtloga koji se iznenada napravi na površini reke jurila je u poteri za čamcem. Da bi izbegao opasnost, Ilija Bruš okrenu čamac na drugu stranu. Talas i vihor poštedeše čamac i prodoše dalje. Ali, sada se pojavi druga opasnost. Jedno iščupano drvo s korenom u vazduhu jurilo je pravo na čamac i pretilo da ga polomi. Karl Dragoš, videći opasnost, zgrabi rukama koren koji je virio iz vode i htede ga odgurnuti, ali izgubi ravnotežu, pade u vodu i potonu.

Da bi spasao svog druga, Ilija Bruš skoči za njim u reku, zgrabi jednom rukom onesvešćenog utopljenika, a drugom zapliva prema čamcu. Boreći se s rečnom strujom, jedva nekako uspe da onesvešćenog ubaci u čamac. Pošto ga je dobro istrljao, Jeger dode k sebi i otvorí oči.

- He, he, gospodine Jegeru - povika Ilija Bruš - vi ste dobar gnjurac.
- Jeger se malo nasmeši, ali ništa ne reče.
- Ništa vam neće biti - nastavi Ilija Bruš, trljujući ga. - Ništa nije bolje za zdravlje od kupanja u mesecu avgustu.
- Hvala, gospodine Bruše - promuca Karl Dragoš.

- Nema na čemu. Ja imam vama da blagodarim, jer ste mi dali priliku da se dobro okupam.

Karlu Dragošu bilo je sve bolje. Bruš ispretura sve sanduke da nađe malo rakije, ali uzalud.

- Baš je nezgodno! - povika Ilija Bruš. - Ni kapi rakije!

- Ne mari, gospodine Bruše - reče Dragoš slabim glasom, cvokoćući od zime. - Mogu i bez toga.

- Ne možete bez toga - odgovori Ilija Bruš. - Pustite me. Neće dugo potrajati.

Ribolovac brzo presvuče mokru odeću, a zatim pritera čamac ka desnoj obali.

- Strpite se malo, gospodine Jegeru - reče Bruš, skočivši na obalu. - Ja ovde poznajem okolinu. U selu će naći sve što treba. Vratiću se kroz pola sata.

Dragoš ostade sam na ležaju u kabini, umoran i malaksao. Posle nekog vremena slučajno pogleda na sanduk koji je Ilija Bruš ostavio otvoren. Medu drugim stvarima opazi jednu otvorenu torbu iz koje su virile neke hartije. Detektiv se obradova, nadajući se da će u tim hartijama naći odgovor na pitanja koja je već nekoliko dana sebi postavljaо. U njemu su bila pisma adresovana na g. Iliju Bruša u Salki i neke priznanice o plaćenoj kiriji. Ništa interesantno.

Naposletku ugleda u sanduku sliku jedne mlade žene čija bi lepota zanela kakvoga slikara. Ali, policajac nije bio umetnik. On nije toliko zagledao u divno lice, koliko u potpis na fotografiji koji je bio na bugarskom jeziku. "Svome dragom mužu, Nača Latko", to su bile reči koje je Karl Dragoš pročitao.

Ovo je, dakle, taj Latko, sa kojim on već toliko dana plovi niz Dunav! To je zasigurno onaj razbojnik što je dobio prvu nagradu na takmičenju Dunavske lige.

Dok je razmišljaо šta da preduzme protiv ovoga lupeža, ču da neko dolazi, te brzo baci torbu u sanduk i spusti poklopac. To nije mogao biti Bruš, koji je tek pre deset minuta otiašao.

- Gospodine Dragoše! - viknu neko s obale.

- Ulmane! - prošapta Karl Dragoš koji se jedva držao na nogama i izađe iz kabine posrćući.

- Izvinite što sam vas zvao - reče Ulman, čim ugleda svoga šefa.

- Šta ima? - upita Dragoš.

- Ima novo, gospodine. Noćas je izvršeno jedno razbojništvo.
- Noćas! - povika Karl Dragoš i seti se odmah kako je Ilija Bruš prošle noći nekud bio otišao.
- Jedna vila je opljačkana nedaleko odavde. Razbojnici su napali čuvara.
- Ubili su ga?
- Nisu, ali su ga teško ranili.
- Dobro - reče Karl Dragoš i rukom dade znak svom potčinjenom da čuti.

On se duboko zamisli. Šta sada da radi? Da li da čeka da se Ilija Bruš, ili bolje Latko, vrati i da ga u ime zakona uhapsi? Sve okolnosti su tvrdile da je Ilija Bruš onaj razbojnik koga on odavno traži.

Ali, ovaj razbojnik mu je spasao život. Da li da naprsto ode ne sačekavši Iliju Bruša? Ili da ostane, sakrije Ulmana u kabini i, kad Ilija Bruš dođe, da ga uhvati? Ne, njemu je bilo teško da ovako postupi sa čovekom koji mu je upravo spasao život. Našao je da je bolje da ode na mesto zločina i započne istragu poslednjeg razbojništva i da za neko vreme zaboravi ono što je mislio da zna. Ako se istragom dokaže krivica njegovog spasioca, njegova savest biće čista, jer mu je dao dovoljno vremena da pobegne.

On uđe u kabinu i napisala nekoliko reči kojima javlja Iliju Brušu da će neko vreme odsustvovati i moli ga da ga čeka najmanje dvadeset i četiri sata.

- Koliko imamo ljudi? - upita Ulmana izlazeći iz kabine.
- Ovde imam dvojicu, ali ćemo pozvati i druge, tako da ćemo večeras imati desetinu.
- Dobro - reče Dragoš. - Ti mi reče da je to razbojništvo izvršeno nedaleko odavde.
- Otprilike na dva kilometra - odgovori Ulman.
- Vodi me tamo - reče Karl Dragoš i iskoči iz čamca na obalu.

IX glava

Dva neuspeha Karla Dragoša

U severnom delu Mađarske planinski venac Karpata opisuje ogroman luk čiji se zapadni kraj deli na dve sporedne grane. Jedna se završava na Dunavu, kod Bratislave, a druga dolazi do Dunava blizu Ostrogonja, gde se nastavlja na desnoj obali, sa sedam stotina šezdeset metara visokom planinom Piliš.

Upravo u podnožju ove osrednje planine izvršeno je razbojništvo i tamo se Karl Dragoš uputio da uhvati razbojnički trag.

Nekoliko sati pre nego što se odazvao pozivu Fridriha Ulmana uprkos telesnoj slabosti i izneverivši svog saputnika, jedna teška natovarena kola behu stala pred bednu krčmu, koja se nalazi ispod jednog od brežuljaka preko kojih se Piliš stapa sa dunavskom dolinom.

Položaj ove krčme bio je, s trgovачke tačke gledišta, mudro izabran. Ovde se, naime, nalazila raskrsnica tri druma - jedan je vodio ka severu, drugi ka jugoistoku, a treći ka severozapadu. Budući da su sva tri druma dolazila do Dunava - onaj severni kod krvine koju je Dunav pravio kod Piliša, onaj jugoistočni u gradu Sent Andreji, a onaj severozapadni u Ostrogonu - krčma se nalazila unutar krakova velikog rečnog trougla, na najpovoljnijem položaju da koristi putnicima i kolima koja su opskrbljavala brodove.

Dunav na izlazu iz Ostrogonja teče od zapada ka istoku, a nešto dalje od pritoke Ipolja skreće prema jugoistoku, praveći pritom polukružnicu nevelikog prečnika. Odmah zatim nastavlja pravo ka jugu i taj smer neće napustiti još dosta dugo.

Sunce je tek izlazilo kada su kola stala pred krčmom. U kući sa prozorima spuštenih kapaka svi su još uvek spaivali.

- Hej, otvor! - viknu jedan od dvojice koja su terala kola, udarajući u vrata držaljom od kamdžije⁷.

- Evo, evo! - odgovori iznutra krčmar, trgnuvši se iz sna. Malo zatim jedna razbarušena glava se pomoli na prozoru prvog sprata.

- Šta želite? - upita krčmar.

⁷ (Kamdžija tur.) - duga tanka uzica ili kaiš pričvršćen za dršku kojim se gone životinje, bič.
(Prim. red.)

- Prvo da jedemo, a posle da spavamo - reče rabadžija⁸.
- Sad će doći - reče krčmar i nestade.

Kad su kola ušla na veliku kapiju u dvorište, rabadžije požuriše da ispregnu konje i da ih odvedu u konjušnicu.

- Vi ste baš poranili, drugovi - reče krčmar. - Putovali ste noću?
- Biće da je tako - reče jedan od ovih rabadžija.
- A idete li daleko?
- Daleko ili blizu, to je naša stvar. Krčmar učuta.
- Zašto se brecaš na ovog dobrog čoveka, Fogele? - umeša se drugi rabadžija.
- Nemamo nikakvog razloga da krijemo da idemo u Sent Andreju.
- Možda nemamo razloga da krijemo - odgovori Fogel nabusito - ali se to nikog ne tiče.
- Tako je - odgovori krčmar. - Hoće li gospoda da jedu?
- Hoćemo - odgovori onaj učtivi rabadžija. - Hleba, slanine, šunke, kobasice, šta imaš...

Kola mora da su prešla veliki put, jer su izgladneli vozači obilno jeli. Bili su i umorni, pa se nisu dugo zadržali za stolom. Čim su progutali poslednji zalogaj, požuriše da odu na spavanje, jedan na slami u štali kod konja, a drugi u kolima, pod arnjevima. U podne dođoše da ručaju. Odmah naručiše da jedu. Sada su bili odmorni, pa se u krčmi duže zadržaše. Posle jela naručiše čaše rakije, koja se niz njihova ždrela slivala poput vode.

Posle podne još nekoliko kola se zaustavi kod krčme i mnogi putnici uđoše unutra da popiju po koju čašicu. To su bili uglavnom seljaci sa torbama na ledima i štapovima u rukama, koji su išli u Ostrogon ili se odande vraćali. Skoro svi su bili stalni posetioci krčme. Gazda se morao diviti sam sebi zbog izdržljivosti kojom je nazdravljaо svakom gostu pojedinačno. Njegov zanat je tako nešto i zahtevao i zato mu je posao i išao dobro. Nazdravljujući čovek mora da govori, a govor suši grla, što zahteva novu turu pića.

Ovoga dana ni tema za razgovor nije nedostajalo. Razbojništvo koje se sinoć dogodilo uzbudilo je duhove. Vest o njemu su doneli prvi

⁸ (Rabadžija tur.) - onaj koji se bavi prevozom robe teretnim zaprežnim kolima, kiridžija.
(Prim. red.)

prolaznici i svako je pričao neku novu pojedinost ili kazivao svoje mišljenje o onome što se desilo.

Krčmar je tako malo-pomalo doznao da je raskošna vila grofa Hagenaua, koja se nalazila pet stotina metara od Dunava, sasvim opljačkana i da je čuvar Kristijan teško ranjen; da je ovaj zločin bez sumnje delo one razbojničke družine koja je već počinila tolika nekažnjena zločinstva i da policija neprestano traga za razbojnicima krstareći okolinom svojim nedavno ustanovljenim odredom za nadzor nad Dunavom.

Rabadžije se nisu mešale u razgovor, Ćutali su, ali, bez sumnje, nisu ništa propuštali od onoga što se govorilo oko njih.

Ali, graja se vremenom stišavala, i oko pola sedam uveče oni ostadoše opet sami u krčmi iz koje je poslednji gost otisao. Jedan od njih dozva krčmara, koji je inspirao čaše na šanku.

- Šta žele gopoda? - upita on.
- Da večeramo - odgovori rabadžija.
- A posle ćete spavati ovde? - upita krčmar.
- Nećemo - odgovori onaj učtivi. - Krenućemo noćas.
- Noćas? - začudi se gostioničar.
- Moramo u zoru da budemo na pijaci.
- U Sent Andreji?
- Ili Ostrogonu. To će zavisi od prilika. Ovde čekamo jednog prijatelja koji je otisao da se raspita. On će nam kazati gde možemo najbolje da prodamo svoju robu.

Krčmar ode da spremi večeru.

- Kajzerliče, jesli li čuo? - reče šapatom mladi rabadžija.
- Čuo sam.
- Saznalo se za prepad.
- Zar si ti mislio da se neće doznati? - I policija juri na sve strane...
- Pa neka juri.
- A govorи se i da Dragoš vodi istragu.
- To je nešto drugo, Fogele. Po mom mišljenju, oni koji imaju da se samo Dragoša boje, mogu mirno spavati.
- Šta hoćeš time da kažeš?
- To što rekoh.

- Dragoš je, dakle?... - Šta?
- Ubijen?
- Znaćeš sutra. A sada čuti - reče rabadžija i učuta kad vide krčmara da dolazi.

Onaj čovek koga su rabadžije čekale dođe tek kasno noću. Oni se počeše dogovarati.

- Ovde se govorilo da je policija ušla u trag - reče šapatom Kajzerlik.
 - Ona traži, ali neće naći.
 - A Dragoš?
 - Ućutkan.
 - Ko je to uradio?
 - Tiča.
 - To je dobro. A šta ćemo mi da radimo?
 - Odmah da prezemo konje.
 - Kuda...
 - Krenite u Sent Andreju, ali posle petsto metara vratite se natrag. Krčma će biti zatvorena u to vreme. Neće vas niko videti kad prođete, pa ćete udariti putem na sever. Dok će oni misliti da ste na jednoj strani, vi ćete biti na drugoj.
 - A gde je lađa?
 - Uzalivu Piliša.
 - Tamo je sastanak?
 - Nije, malo je bliže, na proplanku levo od puta. Ti znaš gde je to?
 - Znam.
 - Tamo je već petnaestak naših. Idi kod njih. - A ti?
 - Ja se vraćam natrag da prikupim naše ljude, koje sam ostavio da čuvaju stražu. Dovešću ih sa sobom.
 - Onda krenimo - rekoše rabadžije.
- Posle pet minuta kola krenuše. Krčmar, držeći otvoreno jedno krilo kapije, pozdravi učtivo svoje goste.
- Vi, dakle, idete u Ostrogon? - upita on.
 - Ne, prijatelju, idemo u Sent Andreju.
 - Srećan vam put, momci! - povika krčmar.
 - Hvala, druže.

Kola okrenuše desno i podoše na istok, putem koji vodi u Sent Andreju. Kada ih nestade u mraku, čovek koga su Kajzerlik i Fogel ceo dan čekali, ode u suprotnom smeru, putem što vodi u Ostrogon.

Krčmar to i ne primeti. Ne vodeći više računa o ovim prolaznim gostima koje nikad neće opet videti, pozuri se da zatvori kuću i da ode da spava.

Kola, koja su se za to vreme lagano udaljavala, okrenuše se posle pet stotina metara i prema dobijenim uputstvima podoše u suprotnom smeru putem kojim su maločas prošla.

Kada su ponovo bila pred krčmom, onde je zaista sve bilo zatvoreno, i kola bi prošla mirno da jedan pas koji je spavao pokraj puta ne zalaja tako jako da poplaši jednog konja u zaprezi koji uplašeno ustuknu. Vozači brzo smiriše životinju i kola po drugi put nestadoše u noći.

Bilo je otprilike pola jedanaest kad kola skrenuše s puta i uđoše u jedan šumarak. Neko ih zaustavi.

- Ko ide? - upita jedan glas iz mraka.
- Kajzerlik i Fogel - odgovoriše rabadžije.
- Prodite - reče glas.

Prošavši iza prvih redova drveća, kola izadoše na neki proplanak gde je oko petnaest ljudi spavalо na mahovini.

- Je li tu voda? - upita Kajzerlik. - Još nije.
- Kazao nam je da ga ovde čekamo.

Čekanje nije bilo dugo. Ne prođe pola sata od dolaska kola, kad voda, ono isto lice koje beše kasno došlo u krčmu, dođe sa desetak svojih drugova, pa ih je sada bilo oko dvadeset i pet.

- Jesu li svi ovde? - upita on.
- Jesu - odgovori Kajzerlik, koji kao da je uživao neki ugled u družini.
- A Tiča?
- Evo me - odazva se neko.
- Pa šta je?... - upita voda.
- Sve ide kako treba. Ptica je u kavezу na lađi.
- Onda hajdemo i požurimo - zapovedi voda. - Šestorica neka krenu napred u izvidnicu, ostali neka ostanu u začelju, kola neka idu u sredini. Dunav je pet stotina metara daleko odavde, a istovar će se brzo svršiti.

Fogel će odvesti kola, a oni koji su odavde vratiće se mirno svojim kućama. Ostali će se ukrcati u teretnu lađu.

Tek što hteloše da ove zapovesti izvrše, kad jedan od onih ljudi što su bili ostavljeni da čuvaju stražu kraj puta, dotrča kao bez duše i reče prigušenim glasom:

- Pazite!
- Šta je? - upita vođa razbojničke družine.
- Slušaj.

Svi oslušnuše. Na putu se čulo kako ide neka četa. Udaljenost nije bila veća od nekoliko stotina metara.

- Ostaćemo ovde - zapovedi voda. - Ti ljudi će proći i neće nas videti.

Ne prođe mnogo kad policijski odred dođe do mesta gde se put približavao proplanku. Iako je bilo mračno, videlo se da odred broji desetak ljudi, a zveckanje metala odavalо je da je reč o naoružanim ljudima.

Oni skoro prođoše pored proplanka, kada jedan događaj izmeni situaciju iz temelja.

Jedan od dva konja, preplašen prolaskom ljudi na drumu, zafrkta i zarza.

Odred u maršu stade kao ukopan.

Bio je to policijski odred koji je silazio na reku predvođen Karлом Dragošem, koji se sasvim oporavio od onog jutrošnjeg pada u Dunav.

Da su ljudi na proplanku znali za ovo, oni bi se još više uznemirili. Ali, kao što se videlo, njihov vođa je mislio da je strašni policajac onesposobljen za borbu. Zašto je učinio ovu pogrešku, zašto je mislio da više neće imati posla sa opasnim protivnikom koji je upravo sad bio pred njim, ovo ćemo objasniti čitaocu u nastavku priče.

Kada je istoga dana pre podne Dragoš iskočio na obalu gde ga je njegov potčinjeni čekao, ovaj ga je poveo uz vodu. Pošto su dve do tri stotine metara tako išli, oba policajca dođoše do jednoga čamca koji je bio sakriven u travi na obali. Oni uđoše u njega i pređoše na drugu stranu reke.

- Zločin je, dakle, izvršen na desnoj obali? - upita Dragoš.
- Jeste - odgovori Ulman.
- Gde tačno?
- Niz vodu. U okolini Ostrogonja.

- Kako u okolini Ostrogona? - povika Dragoš. - Ne reče li mi maločas da ćemo imati malo da idemo?

- Nije daleko - reče Ulman. - Možda oko tri kilometra.

Bilo je otprilike tri sata posle podne kad stigoše do vile grofa Hagenaua. Zahvaljujući okrepljujućem piću koje odmah zatraži, Karl Dragoš oseti da mu se snaga sasvim vratila. Odmah je posetio ranjenog čuvara Kristijana Hoela. Pre nekoliko sati lekar mu je previo ranu i on je sad bledog lica i zatvorenih očiju teško disao. lako je njegova rana bila teška, bio je izvan životne opasnosti. Od njega je Dragoš doznao da je pet do šest razbojnika prošle noći provalilo vrata i ušlo u vilu. Njega su ranili nožem. On ne zna šta je posle bilo. Zna samo to da je voda ove razbojničke družine neki Latko, čije su ime njegovi drugovi često pominjali s nekom vrstom neobične razmetljivosti. Taj Latko nosio je masku na licu, bio je visoka stasa, plavih očiju i kose i s dugom plavom bradom.

Ova poslednja pojedinost, koja bi mogla da oslabi sumnje koje je on imao u vezi sa Ilijom Brušem, veoma zbuni Karla Dragoša. On nije sumnjao da je Ilija Bruš bio, takođe, plavokos, ali ovaj plavušan je svoju kosu obojio u crnu, a boja se ne skida uveće da se opet sutradan stavi, kao što bi se radilo sa perikom. To je u njegovom zaključivanju predstavljalo ozbiljnu poteškoću, koju je Dragoš ostavio za kasnije, da je natenane razbistri.

Čuvar Kristijan nije mu mogao dati opširnije podatke. Nije ništa zapazio u vezi sa ostalim napadačima, jer su i oni imali maske, kao i njihov voda.

Detektiv je doznao još i to da je u vili bilo mnogo nakita, srebrnine i drugih dragocenosti, umetničkih predmeta, starinskih tapiserija i slika na zidovima. Razbojnici su sve ovo odneli, pa čak i raskošne prostirke sa patosa. Sef je bio obijen, a njegov sadržaj je nestao.

- Ovo nisu mogli odneti na leđima - pomisli Karl Dragoš. - Morali su uzeti kola. Treba pronaći ta kola.

Nije morao ići daleko da nađe dokaz koji je tražio. Na zemlji prostranog dvorišta pred vilom široki točkovi ostavili su duboke otiske, baš pred provaljenim vratima, a malo podalje zemlja je bila utabana od konjskih kopita. Zatim je detektiv pregledao mesto pred kapijom, pa je prošao drumom nekoliko stotina metara.

- Ulmane! - viknu on kad se vrati u dvorište.

- Gospodine! - odgovori agent koji izađe iz kuće i priđe svom starešini.

- Koliko ljudi imamo? - upita on. - Jedanaest.

- To je malo - reče Dragoš.

- Pa Kristijan kaže da je razbojnika bilo pet do šest - primeti Ulman.

- Čuvar Kristijan ima svoje mišljenje, a ja svoje - odgovori Karl Dragoš. - Ništa zato, treba biti zadovoljan onim što imamo. Ovde ćeš ostaviti jednog čoveka, a sa sobom povedi ostalih deset.

- Vi ste, dakle, ušli u trag? - upita Ulman.

- Znam gde su naši lopovi... bar na kojoj su strani.

- Smem li vas pitati?...

- Odakle znam? - dovrši Karl Dragoš. - Stvar je sasvim prosta. Oni su pokrali mnogo stvari, koje nisu mogli odneti bez kola. Tražio sam ta kola i našao sam ih. To su kola na četiri točka, sa dva konja, od kojih prednjak nema jedan eksjer na potkovici stražnje desne noge.

- Kako ste to videli? - upita Ulman čudeći se.

- Noćas je padala kiša, pa je vlažna zemlja sačuvala tragove. Na isti način doznao sam da su kola, izlazeći iz vile, okrenula nalevo, to jest u suprotnom smeru od Ostrogonia. Mi ćemo poći na istu stranu i ići za onim konjem čija je potkovica bez jednog eksera. Ne izgleda da su lupeži danju putovali. Oni su se negde sakrili do večeri. U ovom predelu ima malo kuća. Pregledaćemo sve na koje na putu naidemo. Skupi svoje ljude jer, evo, smrkava se, i divljač će početi da izlazi iz svojih jazbina.

Karl Dragoš i njegov odred morali su dugo ići pre nego što su naišli na nov trag. Bilo je oko pola jedanaest kad stigoše do one krčme gde su rabadžije predanile i odatle otišle pre četvrt sata. Karl Dragoš zalupa jako na vrata.

- U ime zakona! - viknu Dragoš kada ugleda na prozoru krčmara.

- U ime zakona!... - ponovi krčmar, koji se uplaši kad vide da mu je kuća opkoljena.

- Šta sam to skrivio?

- Siđi, pa ču ti kazati. Ali požuri - odgovori Dragoš odlučno.

Kada krčmar dođe, policajac poče da ga ispituje.

Jesu li jutros bila ovde neka kola? Koliko je ljudi na njima bilo? Jesu li se zadržavali? Kuda su otišli?

Krčmar im je sve ispričao šta je i kako je bilo i rekao da su kola otišla kada je došao jedan čovek koga su rabadžije čekale. Bilo je oko pola deset kada su pošli u pravcu Sent Andreje.

- Sent Andreje? Jesi li siguran? - Jesam - potvrđi krčmar.
- Kazali su ti ili si video?
- Video sam.
- Dobro. Idi spavaj i jezik za zube.

Krčmar ode, a policijski odred ostade sam na drumu.

- Pričekajte - naredi Dragoš svojim ljudima i poče s fenjerom pažljivo pregledati zemljište.

U početku nije primetio ništa sumnjivo, ali kad siđe niz drum na mekanu zemlju, nađe otisak od potkovice na kojoj nije bilo jednog eksera, i uveri se da konj s ovakvom potkovicom nije pošao u pravcu Sent Adreje ni Ostrogona, nego pravo ka reci, severnim putem. Ovim putem pode i Dragoš sa svojim ljudima.

Prešli su tri kilometra kroz sasvim pust predeo, kada se levo od puta ču konjsko rzanje. Karl Dragoš dođe do ivice šumarka i viknu gromkim glasom:

- Ko je tamo?

Kad se niko ne odazva, on zapovedi jednom agentu da zapali baklju. Ali noć je bila tako mračna da svetlost buktinje nije mnogo pomagala.

- Napred! - komandova Dragoš, pa jurnu u šumarak sa svojim odredom.

Ali na to glas iz šumarka povika: - Još korak i pucaćemo!

Ova pretnja ne uplaši Karla Dragoša, tim pre što mu se učini da je u mraku video neka kola.

- Napred! - komandova on ponovo.

Policijски odred krenu napred kroz nepoznatu šumu. Odjednom neko istrgnu buktinju iz agentove ruke. Tama postade neprozirna.

- Šeprtljo!... - promrsi Dragoš - Svetla, Franc! Daj svetla!

Njegov bes je bio još veći, jer mu se pri poslednjem odblesku baklje učinilo da vidi kola kako nestaju medu drvećem. Nažalost, nije mogao da krene u poteru za njima, jer je policijski odred naleteo na živi zid pred sobom. Pred policajcima stajahu razbojnici. Na svakog agenta bila su dva do tri razbojnika i Dragoš se prekasno uverio da je slabiji od

svojih protivnika. Do sada još niko nije opadio nijedan hitac, ni sa jedne ni sa druge strane.

- Tiča! - viknu neko u mraku.
- Evo me! - odgovori drugi glas.
- Gde su kola?
- Otišla su.
- Onda treba završavati.

Dragoš je ove glasove dobro zapamtio. Neće ih nikad zaboraviti.

Odmah zatim planuše revolveri. Nekoliko agenata pade i Karl Dragoš, videći da bi bilo ludo boriti se dalje, morao je da naredi povlačenje.

Policjski odred vrati se, dakle, na drum, kuda pobednici ne smedoše da ih gone. Tri agenta bila su lakše ranjena i njih ostaviše četvorici njihovih drugova da ih previju i čuvaju, a Dragoš sa Ulmanom i još tri agenta pojuri preko polja, ka Dunavu. Brzo pronađoše čamac u kom su on i Ulman prešli Dunav i sva petorica se ukrcaše u njega i pređoše na levu obalu.

Ako je Dragoš i doživeo neuspeh, naumio je da se osveti. Više nije sumnjaо da su Ilija Bruš i zloglasni Latko jedan isti čovek i bio je uveren da je upravo njegov saputnik prošle noći izvršio onaj zločin. On će se sad vratiti na obalu gde je ostavio svoj čamac i gde veruje da ga njegov saputnik čeka. Ali, Karl Dragoš će ga sada sa svojim ljudima dočekati kod čamca i brzo savladati.

Međutim, ovaj dobro smisljeni plan nije mogao da se ostvari. Karl Dragoš i njegovi ljudi uzalud su tražili čamac, od koga ne beše ni traga. Čamac je nestao, a sa njim i Ilija Bruš. Karl Dragoš je bio izigran i to ga je bacilo u jarost.

- Fridriče - reče on svom potčinjenom - strašno sam umoran. Mićemo da se odmorimo ovde na travi, a jedan od naših ljudi neka uzme čamac i ode u Ostrogon. Zapali fenjer i piši, diktiraću ti. "Noću izvršeno razbojništvo u okolini Ostrogona. Plen natovaren na teretni brod. Izvršiti strogo propisane preglede."

- To je jedan telegram - reče Dragoš. - Sad drugi: "Da se uhapsi Latko, koji se lažno izdaje za Iliju Bruša, pobednika takmičenja Dunavske lige. Taj Latko, drukčije Ilija Bruš, optužen je za krađe i ubistva."

- Neka se ovo odmah teleografiše svim priobalnim opštinama - naredi Karl Dragoš i pruži se umoran na zemlju.

X glava

Sužanj

Vreme je da kažemo čitaocu da sumnje Karla Dragoša nisu bile sasvim neosnovane, kao što je i ona slika lepe žene, koju je pronašao medu stvarima svog saputnika, potvrdila. On je bar o jednoj stvari tačno studio. Da, Ilija Bruš i Sergej Latko bili su jedan isti čovek.

Ali, Dragoš se jako varao kada je svom saputniku pripisivao krade i ubistva izvršene u predelima oko Dunava, a naročito poslednji napad, pljačku vile grofa Hagenaua. Uostalom, Latko nije ni sumnjao da njegov saputnik ima takve misli. Sve što je znao, to je da je njegovo ime poslužilo da označi jednog čuvenog zločinca i on nije mogao da razume kako je takva pometnja mogla nastati.

Preneražen što je pronašao tako strašnog imenjaka, koji je za pakost još bio i njegov zemljak, on se prenuo posle prvobitnog instinktivnog straha. Šta se njega ticao jedan razbojnik sa kojim je imao zajedničko samo ime? Nevin čovek nema čega da se boji. A on je zaista bio nevin kada je reč o svim ovim zločinstvima.

Stoga je Sergej Latko - ostavićemo mu od sada njegovo pravo ime - prošle noći mirno otiašao u Salku, kao što je i kazao. On se zaista, pošto je otiašao iz Ruščuka, nastanio u ovoj maloj varoši pod imenom Ilija Bruš, i tamo je nedeljama iščekivao vesti od svoje drage Nače.

Kao što već znamo, čekanje mu je naponstku postalo nesnosno i on je tražio način kako da inkognito uđe u Bugarsku, kad mu slučajno dođe do ruku jedan broj časopisa "Pester lojd", u kome je bilo objavljeno ribolovačko nadmetanje u Sigmaringenu. Čitajući članak o tom takmičenju, izgnanik koji je bio koliko čuveni kormilar, toliko i vešt pecaroš, smisli jedan plan koji će mu, možda, osigurati uspeh.

Pod imenom Ilije Bruša, koje je nosio jedino u Salki, on se upisao u Dunavsku ligu da bi učestvovao na takmičenju u Sigmaringenu i tamo odneo prvu nagradu, jer je bio odličan ribar. Pošto je tako istakao svoje pozajmljeno ime, on je objavio svoju nameru da se sa udicom u ruci spusti niz Dunav, od izvora do njegovog ušća u more.

Da bi ovaj cilj srećno postigao, trebalo je da niko ne posumnja da ovo nije njegovo pravo ime i da niko ne prepozna u crtama ribara Ilije Bruša crte kormilara Sergeja Latka.

Prvi uslov bilo je lako ispuniti. Jednom prerušen u pobednika takmičenja Dunavske lige, on bi mogao tu ulogu da igra dalje bez straha. Sergej Latko zavetova se da bude Ilija Bruš prema svima i protiv svih, ma šta mu se na putu dogodilo.

A još lakše je bilo ispuniti drugi uslov. Brijač bi skinuo bradu, boja bi promenila boju kose, široke crne naočare sakrile bi boju očiju - i više ništa mu nije trebalo. Sergej Latko ovo prerušavanje izvrši noć uoči polaska, pa u zoru krenu na put, uveren da ga niko neće poznati.

U Sigmaringenu događaji su se odigrali kako je predvideo. Novine duž Dunava su objavile njegovu nameru koju je obelodanio nakon pobjede na ribolovačkom takmičenju. Postavši tako poznata ličnost u čiji identitet niko nije sumnjao, i uveren da će, u slučaju potrebe, na putovanju dobiti pomoć od kolega iz Dunavske lige koji su živeli duž reke, Sergej Latko se prepustio struji.

U Ulmu je doživeo prvo razočaranje kada je ustanovio da ga njegova slava ne može zaštiti od gromova birokratije, pa je bio presrećan da može da primi u čamac uticajnog putnika koji njegovo putovanje može učiniti sigurnijim pred mogućim policijskim i administrativnim neprilikama. Neprijatno iznenađenje je bilo kada je otkrio da nosi isto ime kao i opasni razbojnik za kojim policija traga, ali protiv toga nije mogao da učini ništa. Uostalom, bilo je malo verovatno da policija posumnja u bezazlenog ribara koga su štitile lovorike takmičenja u Sigmaringenu.

Došavši u Salku posle zalaska sunca i otišavši pre svitanja, a da ga pri tom niko nije video, Sergej Latko je svratio kući samo da bi proverio da li je stiglo neko pismo od Nače. Od nje i dalje nije bilo ni glasa. To ga je veoma zabrinulo. Zašto mu žena nije pisala ima više od dva meseca? Šta joj se dogodilo? Ta misao, koja mu je razdirala srce, gonila ga je da ubrza korake i da što pre stigne do svoga čamca.

Bio je veoma iznenađen što u čamcu nije našao svoga saputnika, koga je ostavio onako iznurenog.

Šta je nateralo Jegera da ode, iako je bio slab? Kako to da jedan bečki građanin ima neodložne poslove usred polja, daleko od svakog naseljenog mesta? Ma kakav da je uzrok tome, zbog odsustva g. Jegera on je morao da prekine putovanje. Iako mu se žurilo da nastavi plovidbu, posle kratkog razmišljanja on resi da ga sačeka. Imao je obaveze prema svom saputniku i bilo je bolje da izgubi jedan dan nego da dâ povoda kasnijim prepirkama. Čekanje na saputnika je prekratio sređivanjem stvari i popravkama sitnih oštećenja čamca

prouzrokovanih olujom. Kada je među stvarima u kabini ugledao sliku koju mu je na rastanku poklonila njegova draga Nača, a koja je bila pobudila pažnju Karla Dragoša, Sergej Latko je uzeo u ruke portret svoje ljubljene žene i dugo ga posmatrao. Zatim ga ostavi na mesto i izađe iz kabine. Ali, više nije bio raspoložen za posao. On sede na klupu okrenut leđima obali i zamišljeno stade da gleda u reku. Njegove misli su bile u Ruščuku. Video je u njemu svoju ženu i svoj dragi dom ispunjen pesmom. Da ponovo treba da žrtvuje svoju ličnu sreću domovini, opet bi to učinio, ali kako je bilo bolno kada se ispostavilo da je ta žrtva bila beskorisna! Ustanak je ugušen bez milosti i Bugarska je ponovo stenjala pod jarmom tlačitelja. Hoće li mu sada poći za rukom da pređe granicu i da nade onu koju voli? Da li su Turci držali kao taoca ženu jednog od svojih najodlučnijih neprijatelja? Ako je tako, šta su učinili sa Načom? Jao! Ta njihova mala, lična drama bila je neznatna kada se uporedi s potresom koji je uzdrmao čitavo balkansko područje. Šta znači nesreća dva ljudska bića u opštem užasu? Balkanom su harale besomučne horde, divljački konjski galop odjekivao je zemljom, a preko najsiromašnijih sela tutnjali su pustošenje i rat.

Protiv turskog kolosa ustala su dva pigmeja - Srbija i Crna Gora. Hoće li ti Davidi pobediti Golijata? Latko je shvatao koliko je ta bitka neravnopravna i, razmišljajući o tome, on se nadao da će se jednoga dana, možda, otac svih Slovena, veliki ruski car, udostojiti i pružiti svoju moćnu ruku u zaštitu potlačenih sinova.

Zadubljen tako u ove misli i okrenut reci, Sergej Latko nije primetio da mu s obale izdaleka dolaze tri čoveka.

Kada ga spaziše, oni stadoše i počeše se nešto dogovarati.

Jedan od ove trojice već je poznat čitaocu pod imenom Tiča. To je bio jedan od one dvojice koji su u Beču pratili Karla Dragoša dok je detektiv pratio Iliju Bruša, a ovaj, pak, ništa ne sluteći, odlazio u posetu jednom od posrednika zaposlenih na slanju pošiljki oružja u Bugarsku. To praćenje je dvojicu uhoda dovelo do toga da poveruju da su otkrili policajčev ploveći stan i oni su otada kovali planove i vrebali priliku da to otkriće iskoriste. Sada je te planove trebalo ostvariti.

Tri čoveka prilegoše u travu na obali, odakle su vrebali Sergeja Latka. On, utonuo u svoje misli, nije ih primetio, niti je bio svestan velike opasnosti koja se nad njim nadvila. A opasnost je poticala od toga što su ovi ljudi u zasedi bili upravo članovi razbojničke družine koja je pustošila dunavsku oblast.

Tiča je čak bio jedan od glavnih članova ove razbojničke družine. Što se tiče one druge dvojice, Sakmana i Cerlanga, to su bili prosti najamnici: ruke, ali bez glave.

- To je on - prošapta Tiča i rukom zadrža svoje drugove čim spazi čamac na okuci reke.

- Dragoš? ~ upita Sakman. - Da.

- Ti si siguran?

- Sasvim.

- Ali ti mu ne vidiš lice, jer je okrenut leđima - primeti Cerlang.

- Ništa mi ne bi pomoglo da mu vidim lice - odgovori Tiča. - Ja ga ne poznam. Jedva da sam ga video u Beču.

- To je drugo.

- Ali dobro poznam ovaj čamac. Imao sam vremena da ga osmotrim. Siguran sam da se ne varam.

- Onda, napred!

- Napred! - odgovori Tiča i razvi paket koji je držao pod miškom.

Latko, izgubljen u sanjarenju o Nači i zavičaju, nije čuo da mu se ova tri čoveka prikradaju iza leda. Odjednom oseti kako na njega pade velika ribarska mreža i obavi ga tako da se nije mogao ni maći. U isti mah dobi snažan udarac u glavu, izgubi svest i pade na dno čamca.

Kad je kasnije došao k sebi, vide da je čvrsto obmotan konopcem, da su mu usta zapušena, a oči zavezane maramom. Osluškujući, on shvati da leži svezan na dnu svoga čamca koji je brzo plovio rekom, teran veslima koja su držala neke snažne ruke.

Njegovi neprijatelji nisu govorili između sebe. Oni su, čuteći, veslali otprilike sat i po, kada Latko oseti s jedne stane lica sunčeve zrake. Po njima i položaju svog tela u čamcu on shvati da okreću ka jugu.

Kao dobar kormilar, Latko se tome nije začudio. Kako je poznavao i najmanje zavoje Dunava, shvatio je da su počeli da plove krivinom koju reka opisuje oko brda Piliša. Još malo pa će uzeti pravac istoka, zatim pravac severa, sve do krajnje tačke odakle Dunav konačno počinje da se spušta pravo ka Balkanskom poluostrvu.

Ova predviđanja samo se unekoliko ispunije. U trenutku kada je Sergej Latko računao da se došlo do sredine zavoja oko Piliša, vesla stadoše.

- Uzmi čaklju - zapovedi jedan od nevidljivih neprijatelja.

Gotovo odmah potom začu se tup udar čamca o neki tvrd predmet i škripa. Čamac je stao uz neku drugu, veću lađu, u koju zatim preneše svezanog sužnja kao neki tovar. On oslušnu da uhvati kakvu reč. Ali, svi su čutali. Pošto su ga preneii u drugu lađu, stadoše ga spuštati niz jedne lestvice kroz uzan otvor. Oseti kako ga polažu na neke daske i napisletku mu skidoše zavoj sa očiju i sa usta. Vrata nad njim se zalupiše.

Kada dođe k sebi, vide da se nalazi u nekom mračnom prostoru. Uzalud se trudio da uhvati najslabiji zračak svetlosti koji bi prodro kroz kakvu pukotinu. Ništa u mraku nije raspoznavao. To nije bila obična podrumska pomrčina u kojoj oko može da nazre najmanju svetlost: to je bilo potpuno crnilo kakvo može biti samo u grobu.

Koliko je sati prošlo? Sergej Latko je prepostavljaо da je ponoć, kada mu neka lupa dođe do ušiju. Gore na lađi neko je trčao i lupkao nogama. Teške kovčege su vukli upravo nad njegovom glavom. Učinilo mu se da ga samo debljina jedne daske razdvaja od nepoznatih radnika.

Buka dođe još bliže. Sada se govorilo pored njega, bez sumnje iza drvene pregrade koja je odvajala njegovu tamnicu, ali nije mogao da razabere šta se govori.

Uskoro lupa prestade i tišina ponovo okruži neprozirnu tamu koja je okruživala nesrećnog kormilara. Sergej Latko zaspa.

XI glava

U vlasti neprijatelja

Pošto su se Karl Dragoš i njegovi ljudi povukli, pobednici su ostali na mestu borbe, spremni da se suprotstave mogućem povratku napadača dok su se njihova kola udaljavala ka Dunavu. Tek kad su se razbojnici uverili da je policijski odred daleko izmakao, oni takođe krenuše na komandu svog vode.

Brzo su stigli do Dunava. Tu su ih, kod jedne teretne lađe usidrene kraj obale, čekala kola.

Bilo je mnogo radnika na palubi broda. Za vrlo kratko vreme oni prenese robu iz kola u lađu, koja odmah otplovi i nestade u mraku. Većina boraca sa proplanka razide se na razne strane, pošto je svako dobio svoj deo pljačkaškog plena. Od zločinstva, koje je izvršeno, nije ostalo drugog traga do gomile sanduka na krovu lađe u koju se ukrcalo samo osam ljudi.

Ova čuvena razbojnička družina bila je sastavljena, zapravo, samo od ovih osam ljudi. Sto se tiče ostalih, oni su predstavljali deo neodređenog osoblja potčinjenih, koji su upotrebljavani samo kao nosači, stražari i izvidnica. Ovakva organizacija bila je vrlo vešta. Razbojnička družina imala je na celom Dunavu mnogo pristalica, koji nisu ni znali u kakvom poduhvatu učestvuju. Vrbovani su iz najnižih staleža i verovali su da rade neki krijumčarski posao, a nisu ni tražili da znaju nešto više.

Sa druge strane, onih osam ljudi, što su ostali na lađi, poznavali su se između sebe i činili su pomenutu bandu. Oni su na svojoj ladi neprestano plovili uz i niz Dunav. Kad bi im se ukazala prilika za pljačku, oni bi stali, pronašli u okolini potrebno osoblje, izvršili prepad, odneli plen na lađu i otišli dalje. Pošto bi nakrcali lađu, uputili bi se na Crno more, gde ih, u je određeni dan, čekao parobrod. Ukradene stvari bi onda preneli na parobrod, koji je, zatim, odlazio u daleke predele gde se roba prodavala i zamjenjivala za zlato.

Ova lopovska družina učinila je prošle noći grešku da se o njoj govori u blizini mesta gde je izvršila zločin, jer je tako mogla izazvati sumnju kod nesvesnih saučesnika koje je vrbovala u službu. Ali, ovog puta njen vođa imao je naročitog razloga da se ne udaljava brzo od

mesta zločina, iako ovaj razlog nije bio onaj koji mu je pripisao Karl Dragoš u razgovoru sa Fridrihom Ulmanom u Ulmu, mada je, i pored toga, policajčeva ličnost u tome igrala neku ulogu.

Od trenutka kada ga je u Beču vođa razbojničke družine u pratinji svog pomoćnika Tiče prepoznao, Dragoša su u stopu pratili mnogi mesni razbojnički jataci. Njima se nije kazivalo zašto to rade, a razbojnička lađa je pazila da ide ispred Dragoševog čamca svega nekoliko kilometara. Ovo špijuniranje, vrlo teško na brisanom prostoru i u prisustvu mnogo policajaca, nije bilo neprekidno, i slučaj je hteo da Karl Dragoš i njegov domaćin nisu nikad bili viđeni zajedno. Dakle, nije se moglo naslutiti da čamcem putuju dva čoveka.

Zapovedivši ovaj nadzor nad čamcem, voda razbojnika je hteo nešto da preduzme. Da ubije detektiva? Na to nije pomisljao. Za sada je samo nameravao da ga se dočepa. Kada Karl Dragoš bude jednom u njegovoј vlasti, onda, ako bi mu zapretila neka ozbiljna opasnost, sa njim, kao taocem, lako bi mogao da pregovara sa progoniteljima.

Nekoliko dana nije se pružala prilika za otmicu. Tek ujutru 29. avgusta, ukaza mu se zgodna prilika da ostvari svoju nameru. Čim su kola bila natovarena stvarima ukradenim u vili grofa Hagenaua, voda je poslao Tiču sa dva druga. Videli smo kako su ova tri razbojnika izvršila povereni im posao i kako su zarobili Sergej a Latka umesto detektiva Karla Dragoša.

Tiča je o srećnom završetku poverenog mu posla mogao da izvesti svog starešinu brzo sa nekoliko reči koje mu je kazao na proplanku, jer je u tom trenutku policijski odred naišao na drum. Sada, opet, nisu imali vremena da o tome detaljnije razgovaraju, jer je trebalo sakriti na razbojničku lađu mnoge sanduke s plenom koji su, pošto su bili ukrcani, još uvek ležali na palubi. Osam ljudi prionuše na ovaj posao.

Sanduke su, najpre, uneli u unutrašnjost lađe, što ručno, što spuštajući ih kroz otvore na palubi u brodsko spremište u potpalublju. U spremištu digoše patos koji je skrivaо još jedno odeljenje za smeštaj robe. Kada spuстиše fenjer unutra, tu su se mogle videti naslagane razne stvari, plen od ranijih pljački, koji je dopola ispunjavaо prostor. Ostalo je još dosta mesta da se plen otet od grofa Hagenaua takođe smesti u ovo tajno, vešto napravljeno, skrovište u utrobi teretnog broda.

Ovaj teretni brod bio je čudesna podvala i služio je istovremeno kao prevozno sredstvo, mesto za stanovanje i skriveno krijumčarsko skladište. Policija je mogla da pretražuje brod koliko je htela, dvostruko dno i tajno spremište ispod potpalublja bili su tako vešto napravljeni i

skriveni da je njihovo postojanje izmicalo i najpronicljivijem policijskom inspektoru. I brodske isprave su bile vešto napravljene. U zavisnosti od toga da li je teretna lađa išla nizvodno ili uzvodno, odnosno da li je išla po robu ili se, pošto je iskrcala teret, prazna vraćala u matičnu luku, ona je bila vlasništvo čas gospodina Konstantineskua, čas gospodina Vencela Mejera, obojice trgovaca, jednog iz Galipolja, drugog iz Beča.

A stvarni vlasnik ove lađe bio je Ivan Striga.

Čitalac će se setiti da je ovaj Striga onaj zlikovac iz Ruščuka, koji je nestao iz ove varoši pošto nije mogao da spreči brak Sergeja Latka i Nače Gregorovićeve. Tamo su se širile svakojake glasine o njegovoj daljoj sudbini, zločinima i nepodopštinama koje je činio, ali se o njima, zapravo, ništa pouzdano nije znalo.

On je za to vreme bio sastavio jednu razbojničku družinu koja je ubijala i krala na obema obalama Dunava. Umesto da skriva svoj identitet, kao što bi to učinio neki drugi zločinac, on je udesio tako da ne bude nepoznat svojim žrtvama. Razume se, on im nije dao da saznaju njegovo pravo ime. Ono ime koje je lukavo ostavljao da njegove žrtve i progonitelji saznaju, bilo je ime Sergej Latko.

Zakloniti se iza tuđeg identiteta, da bi se izbegle posledice kakvog nedela, to je dosta često lukavstvo, ali Striga ga je obnovio pametnim izborom lažnog imena koje je sebi pripisao. Naime, ako Latkovo ime nije moglo da stvari pometnju i odvrati sumnje od pravog krivca, ni više ni manje nego bilo koje drugo izmišljeno ime, ono je imalo i neke svoje posebne prednosti.

Pre svega, Sergej Latko nije bio izmišljena ličnost. On je postojao, osim ako ga puška, koja ga je pozdravila pri odlasku iz Ruščuka, nije ubila. Iako se Striga hvalio da je svog neprijatelja smaknuo, istina je da on o tome nije imao pojma. Uostalom, to je malo vredelo sa gledišta eventualne policijske istrage koja se mogla voditi u Ruščuku. Da je Latko bio mrtav, policija ne bi mogla razumeti optužbe protiv njega. Da je on bio živ, ona bi našla čoveka od mesa i kostiju tako dokazane časnosti da bi se, po svojoj prilici, istraga prekinula, pa bi se tražili oni koji bi imali nesreću da mu budu imenjaci. Ali, proteklo bi mnogo vode pod mostovima Dunava pre nego što bi se pronašli svi oni sa imenom Latko na ovom svetu! Sa druge strane, ako bi kojim slučajem sumnje, tako uporno pospešivane u jednom smeru, na kraju načele ljušturu čestitosti Sergeja Latka, to bi za Strigu predstavljalo dvostruko srećan ishod. Osim što je za razbojnika priyatna vest da je neko drugi umesto

njega uznemiravan, ta mu zamena postaje još prijatnija ako prema svojoj žrtvi gaji smrtnu mržnju. Ako bi se ovakvi zaključci nekome učinili i neosnovanim, logičnim bi ih učinila odsutnost pravog Sergeja Latka, za čiji tajni zadatak нико nije znao. Zašto je on tako naglo, bez reči, otišao iz Ruščuka? Rečna policija se ovim pitanjem upravo bavila kada je Karl Dragoš poverovao da je otkrio vodu razbojničke družine u pobedniku takmičenja Dunavske lige.

Tako je situacija, u svom dramskom zapletu sada bila sasvim jasna. Dugi niz zločina, izvršenih duž dunavskih obala, bio je pripisan zločincu Sergeju Latku iz Ruščuka; istoimeni kormilar je zbog svoje odsutnosti još uvek neodređeno bio označen kao glavni osumnjičeni; istovremeno se jednom Latku ušlo u trag stotinama kilometara daleko od Ruščuka, где je on, prema osnovanim sumnjama, plovio Dunavom prerušen u ribolovca Iliju Bruša; za to vreme će Striga, posle svakog svog pohoda, preuzimati Brušov identitet da u njegovom čamcu slobodno plovi rekom i prikuplja informacije u usputnim mestima.

Kada je sva roba s plenom na teretnoj ladi konačno poslagana u skriveno skladište, bilo je već oko tri sata po ponoći. Posadi je posle napornog posla bio potreban san, ali, da bi se što brže uklonio sa mesta svoga poslednjeg zločinstva, Striga naredi da se odmah pode dalje. Zatim pozva Tiču da mu ispriča šta je uradio tokom jučerašnjeg dana.

- Išlo je kao podmazano. On je bio sam - reče Tiča. - Čim smo bacili mrežu, uhvatili smo ga kao štuku.

- Je li vas Dragoš video?
- Ne verujem. Nešto se bio zamislio.
- Nije se branio?
- Pokušao je. Morao sam ga dobro udariti da ga umirim.
- Nisi ga valjda ubio? - upita Striga.
- Nisam, samo sam ga onesvestio, pa sam ga onda dobro vezao.
- A gde je sad?
- Na dnu lađe, u onom dvostrukom dnu,
- Zna li on gde je donet?
- Trebalo bi da je veliki prepredenjak pa da to zna. Možeš misliti kako sam mu usta dobro zapušio, a oči vezao maramom.

Striga se nasmeši. Tiča nastavi:

- Uradio sam šta si mi zapovedio, ali kuda to vodi?

- Pa da rasturimo njegov tajni odred - odgovori Striga. Tiča slegnu ramenima.

- Postaviće drugog - reče on.

- Može biti, ali taj neće vredeti kao ovaj što je u našim rukama. U svakom slučaju, moći ćemo pregovarati.

Ako bude potrebno, vratićemo ga u zamenu za pasoše koji su nam potrebni. Glavno je, dakle, da se čuva živ.

- Živ je - potvrdi Tiča. - Jesu li mu dali da jede?

- Dovraga! - reče Tiča, pa se počeša po glavi. - To smo zaboravili. Sam ću mu odneti jelo, osim ako ti hoćeš da mu odnesesh da se uveriš da je to on.

- Neću - reče Striga. - Više volim da me ne vidi. Ja ga poznajem, a on mene ne poznaće. To je prednost koju ne želim da izgubim.

- Mogao bi staviti masku.

- To ne bi prošlo kod Dragoša. Njemu ne treba pokazati lice. Poznaće te po stasu, po držanju, po najmanjoj sitnici.

- Onda teško meni, jer moram da mu donosim hranu.

- Pa, neko mora to činiti. Za sada ga treba ostaviti tamo gde je. Ali, da ne bude dugo, jer se može ugušiti u onoj rupi. Treba ga premestiti u kabinu na palubi kada sutra ujutro prodemo Peštu i pošto ja odem.

- Ti, dakle, hoćeš nekud da odeš?

- Da - odgovori Striga. - Izlaziću iz lađe povremeno da prikupim informacije na obali. Hoću da čujem šta se govori o našoj poslednjoj aferi i o Dragoševom nestanku.

- A ako te uhvate? - primeti Tiča.

- Nije opasno. Niko me ne poznaće, a rečna policija gotovo više i ne postoji. Za ostale, ako zatreba, imam sasvim novi identitet.

- Koji?

- Identitet slavnoga Ilije Bruša. Uzeću njegovu kožu, onako kao što je to učinio Karl Dragoš.

- A ako ti traže ribu?

- Kupiću, ako zatreba, pa ću je ponovo prodati.

- Ti imaš odgovor na sve.

Obojica zatim učutaše. Lađa je mirno plovila.

Oko jedanaest sati lađa prođe pored Sent Andreje, gde nisu hteli stati, već teretni brod nastavi prema Budimpešti, udaljenoj tridesetak kilometara dalje.

Što su dalje plovili, to je pristup obalama bivao teži. Zelena rečna ostrva su se množila, ostavljajući, ponekad, između sebe tek uske kanale zabranjene za prolaz teretnim brodovima, ali dozvoljene za plovidbu iz razonode.

Na ovom delu Dunava rečni saobraćaj postaje prilično gust, a često nastaje i zakrčenje, jer je korito reke stešnjeno između prvih ograna Naričkih Alpa i posled njih prevoja Karpat. Ponekad se desi da se brodovi nasukaju ili sudare, ako pažnja kormilara ma i na tren popusti.

Što se veliki grad sve više približavao, saobraćaj na reci bivao je sve življi. Između rečnih ada klizili su parobrodi i jedrenjaci puni putnika i turista. Uskoro, u daljini, dim iz fabričkih odžaka beše prekrilio horizont najavljujući tako predgrađa Budimpešte.

U tom trenutku na razbojničkoj lađi dogodi se nešto neobično. Na Strigin mig, Tiča uđe u stražnju kabinu sa jednim svojim drugom, a zatim otud obojica brzo izađoše, vodeći sa sobom neku ženu vitka stasa, kojoj je bilo teško videti lice, jer je upola bilo sakriveno maramom vezanom preko usta. S rukama vezanim na leđima išla je između svoja dva čuvara ne pružajući nikakav otpor. Ona mirno siđe niz stepenice u potpalublje, a odatle u drugo, skriveno spremište ispod njega. Kad spustiše vrata nad njom, Tiča i njegov drug se vratiše na palubu.

Oko tri sata posle podne lađa uplovi u luku ugarske prestonice. Desno je bio Budim, drevna turska varoš, a levo je bila Pešta, moderan grad. U to vreme Budim je bio, više nego što je to danas, jedan od onih živopisnih gradova kakve danas napredak u svojoj težnji za uniformnošću nastoji da izbriše s lica zemlje. Pešta, naprotiv, iako je već bila postala značajno mesto, još nije postigla onaj čudesni procvat koji je od nje učinio najvažniji i najlepši velegrad istočne Evrope.

Na obema obalama, a naročito na levoj, nizale su se kuće s arkadama⁹ i terasama koje su nadvisivali crkveni zvонici pozlaćeni sunčevim zracima. Dugom nizu ulica uz obalu nije nedostajalo ni otmenosti ni veličine.

⁹ Arkada (u arhitekturi) predstavlja luk između dva stuba, odnosno niz lukova koji počivaju na stubovima. (Prim. red.)

Posada teretnog broda se nije obazirala na taj veličanstveni prizor. Pošto prolaz kroz Budimpeštu tako sumnjivoj družini može da doneše i neprijatna iznenađenja, posada je motrila samo na reku, na kojoj su se mimoilazila brojna plovila. Taj mudri oprez omogućio je Strigi da između svih tih brodova primeti jedan čamac koji su vozila četiri čoveka. Čamac se uputi pravo prema njegovom brodu. Kad vide da je to čamac rečne policije, jednim pogledom dade mig Tići, koji se brzo spusti u potpalublje.

Striga se nije prevario. Za nekoliko minuta policijski čamac stiže lađu. Dva čoveka se popeše na nju.

- Ko je kapetan? - upita jedan od one dvojice. - Ja sam - odgovori Striga.

- Vaše ime?

- Ivan Striga.

- Vaša nacionalnost?

- Bugarin.

- Odakle dolazi ova lađa?

- Iz Beča.

- Kuda ide?

- U Galipolje.

- Njen vlasnik?

- Konstantinesko iz Galipolja.

- Tovar?

- Nema. Vraćamo se prazni.

- Vaše isprave?

- Evo ih - reče Striga, pružajući činovniku tražene isprave.

- Dobro je - reče ovaj, pa ih vrati, pošto ih je dobro pregledao. - Sad da pregledamo vašu lađu unutra.

- Ako tako želite - odgovori Striga. - Ipak ču vam napomenuti da je ovo četvrti pregled od našeg odlaska iz Beča. To nije priyatno.

Policajac ništa ne odgovori nego siđe u potpalublje, pogleda unaokolo, pa se opet pope gore. Nije mogao da primeti da su pod njegovim nogama, ispod dvostrukog dna lađe, ležala dva ljudska stvorenja nemoćna da pozovu u pomoć.

Pošto nije bilo tovara, pregled se brzo završi. Ne pitajući ništa drugo, policajac uskoči u svoj čamac, koji ode da obavlja druge preglede, a lađa produži lagano put niz vodu.

Kada ostaviše za sobom poslednje budimpeštanske kuće, Tiča i njegov drug siđoše u potpalublje i otud se vratiše vodeći onu istu ženu koju su pre nekoliko sati dole zatvorili. Sad su je opet vratili u kabinu.

Zaustaviše se tek predveče, između varošica Erčina i Džuntarana, tridesetak kilometara nizvodno od Budimpešte, a sutradan, zorom, opet krenuše na put. Tokom ovog dana, 31. avgusta, Striga je napuštao brod u čamcu koji je, kako je mislio, oduzeo Karlu Dragošu. Odlazio je u obližnja sela predstavljajući se kao čuveni pobednik na ribolovačkom takmičenju Dunavske lige i započinjao razgovore koje je spretno usmeravao na ono što je želeo da sazna. Ali, od seljaka nije mogao dobiti nikakva korisna obaveštenja. Oni kao da nisu znali ni za takmičenje u Sigmaringenu, niti su čuli za Karla Dragoša i Iliju Bruša. Sigurno će biti drugačije u Mohaču, Apatinu, Novom Sadu, Zemunu ili Beogradu, jer su to veliki gradovi. Ali, Striga nije smeо da se odvazi da ode tamo, već je nameravao da obaveštenja prikuplja u selima gde je policijski nadzor svakako bio slabiji nego u većim mestima. Ali, na nesreću, seljaci nisu imali pojma o takmičenju u Sigmaringenu, a pri ispitivanju, osim što nisu ništa znali, bili su i prilično nepristupačni. Striga je uzalud koristio sve smicalice svoje lukave diplomatiјe.

Kao što je bilo dogovorenog, za vreme Striginog odsustva Sergeja Latka su odneli u kabinu na palubi i tamo ga dobro zaključali. Ova opreznost je, možda, bila preterana, jer je zatvorenik ionako bio dobro svezan.

Petoga septembra lađa je uveče stigla pred varošicu Susek. Striga opet, kao i obično, izađe na obalu. Ulice Suseka su bile puste, jer seljaci obično ležu već sa zalaskom sunca, pa je tako šetao usamljen, kada iznenada ugleda otvorena vrata na jednoj dosta lepoj kući. Ne ustežući se, on uđe u kuću i vide da je to neki dućan. Pošto se uverio da nema nikoga, priđe blagajni, bez problema je obi i sav dnevni pazar sruči u svoj džep, pa se zatim vrati u lađu, koja je u zoru bila već daleko odatle.

Na brodu je Striga imao druga posla. Povremeno je ulazio u kabinet naspram one u koju su zatvorili Latka. Kad je njegova poseta trajala samo nekoliko minuta, a kadkad i duže. Za vreme dužih poseta često se iz kabine čula bučna prepirkja, u kojoj je neki ženski glas mirno odgovarao nekom pobesnelom muškarcu. Ishod je bio uvek isti -

ravnodušnost posade i besan Strigin izlazak, koji je žurio da u čamcu napusti brod i smiri svoje razdražene živce.

Svoju istragu Striga je vodio uglavnom na desnoj obali reke. Naime, naseljenih mesta na levoj obali na ovom toku reke skoro da i nema, već se tamo pruža velika i pusta mađarska ravnica koju u daljini omeđuju transilvanijske planine. Železnička pruga, koja ovim predelom prolazi, održava saobraćaj prelazeći preko beskrajnih ravnica, širokih pašnjaka i velikih močvara koje vrve od divljači. Ova ravnica je bogato postavljena trpeza za bezbrojne četvoronožne goste - za hiljade i hiljade grla koja čine jedno od glavnih bogatstava mađarske kraljevine. Jedva da se može naići na neko žitno ili kukuruzno polje.

Reka ovde postaje znatno šira, a mnoga ostrvca i ade presecaju njen tok. Neka od ovih rečnih ostrva su prilično velika i razdvajaju reku na dva rukavca, u kojima matica postiže znatnu brzinu. Ova ostrva nisu nimalo plodna. Na njima, u mulju koji nanose česte poplave, rastu samo breze, jasike i vrbe, ali se zato na njima trava žanje u izobilju, a seno se prevozi u priobalna sela i salaše.

Šestog septembra uveče teretni brod je pristao uz obalu. Striga nije bio na njemu. On nije htio da se izloži opasnosti koja mu je pretila u Novom Sadu i Petrovaradinu, već se zaustavio u gradiću Karlovicima, dvadesetak kilometara nizvodno, da bi tu nastavio svoja propitivanja. Po njegovoј zapovesti, teretna lađa se zaustavila nekoliko kilometara dalje, da pričeka svog zapovednika, koji će joj se kasnije pridružiti.

Oko devet sati uveče bio je u čamcu nedaleko od lađe. Nije žurio. Prepustivši se rečnoj struji, zadubio se u svoje vedre misli. Njegovo lukavstvo u potpunosti je uspelo. Niko u njega nije posumnjao, niti je naišao na neku prepreku dok se po svojoj volji raspitivao. Istina, nije nešto značajno ni saznao. Ali, ta opšta neupućenost i ravnodušnost na koje je nailazio, bila je dobar znak. U tom kraju se o dunavskim razbojnicima čulo samo neodređeno, a nikо nije znao čak ni da Karl Dragoš postoji, pa ni njegov nestanak nije izazvao nikakvo uzbuđenje. Sa druge strane, da li zbog nestanka šefa policije ili siromaštva krajeva kroz koje su prolazili, budnost policije kao da je značajno opala. Već nekoliko dana Striga nije primetio nikoga ko bi bio nalik na policajca, niti je išta upućivalo da je reka čuvana i motrena kao što je to bio slučaj dvesta ili trista kilometara uzvodno.

Bili su, dakle, svi izgledi da će lađa srećno stići do kraja svog puta, to jest do Crnog mora, gde će se njen tovar, kao i obično, preneti na parobrod. Sutra će proći kroz Zemun i Beograd. Zatim će biti dovoljno

držati se srpske obale da bi se izbeglo svako moguće iznenađenje. Naime, prilike u Srbiji su morale biti manje-više nesređene zbog rata koji je ona vodila protiv Turske, pa se nije moglo očekivati da će priobalne vlasti gubiti vreme na teretni brod koji prazan plovi niz reku.

Ko zna? To će možda biti Strigi posleđne putovanje. On će se, pošto se obogatio, možda povući daleko, ugledan i srećan - pomisli, setivši se zarobljenice zatočene na lađi.

Ovako razmišljajući, pogled mu pade na dva sanduka koja su dugo služila kao ležaj Karlu Dragošu i Iliji Brušu i odjednom mu pade na um da ima već osam dana kako je gospodar ovog čamca, a da mu nije palo na pamet da zaviri i vidi šta se u njima nalazi. Bilo je krajnje vreme da ispravi posledice ove neshvatljive zaboravnosti.

On razbi jedan sanduk, u kome, osim uredno složenog rublja i odeće, ne nade ništa drugo. U drugom sanduku nade isti sadržaj kao i u prethodnom, ali u uglu ugleda jednu torbu. U njoj pronađe razne isprave, priznanice i pisma, sve na ime Ilije Bruša, i, naposletku, naiđe i na sliku koja je već bila izazvala sumnju Karla Dragoša.

U prvi mah Striga nije mogao da razume. Čudio se da je u ovoj lađi bilo hartija na ime Ilije Bruša, a nijedne hartije na ime policajca. Ipak, objašnjenje za to je moglo da bude i prilično logično. Karl Dragoš je, umesto da preuzme mesto pobednika Dunavske lige, kao što je Striga dosad mislio, možda zauzeo ribolovčevu mesto u dogovoru sa pravim Ilijom Brušom i zadržao njegova dokumenta da bi opravdao svoj identitet. Ali, otkud onda ovo ime Latko kojim je sa đavolskom veštinom potpisivao sve svoje zločine? I šta će ovde slika žene koje se on nije nikad odrekao, iako nije imao uspeha kod nje? Ko je, dakle, bio zakoniti vlasnik ove lađe, te je imao ovako jedan intiman i čudnovat dokumenat? Čija je to bila lađa - da li Karla Dragoša, Ilije Bruša ili Sergeja Latka, i koga je od ove trojice on držao zatvorenog u svojoj lađi? Striga je mislio da je Latka ubio u čamcu kad je ovaj krišom odlazio iz Ruščuka, ali ako bi se ispostavilo da je tada ipak loše gađao, još bi mu milije bilo da umesto policajca drži pravog kormilara. Ovoga puta ga zasigurno ne bi promašio. Kao talac on mu nije bio potreban.

Nestrpljiv da sazna šta je posredi, Striga uze sa sobom portret žene, zgrabi veslo i potera čamac brže. Kad dođe do mesta gde ga je njegova lađa čekala, skoči na palubu, pride kabini koja je bila naspram kabine u koju je često dolazio i uvuče ključ u bravu.

Još neupućeniji od svog tamničara, Sergej Latko nije mogao čak ni da bira između nekoliko objašnjenja onoga što mu se desilo. Misterija

mu se još uvek pričinjavala potpuno neprozirnom, pa je odustao i od nagađanja o razlozima koje je neko mogao da ima da ga ovako zatvori.

Kada se posle grozničavog sna probudio na dnu svoje ćelije, najpre je osetio glad. Bilo je prošlo dvadeset četiri sata od njegovog poslednjeg obroka, a priroda uvek traži svoje, ma kakva bila žestina naših osećaja.

U početku je bio strpljiv, ali kada je osećaj gladi postajao sve snažniji, izgubio je mir koji je dosad njime vladao. Zar će ga pustiti da umre od iznemoglosti? Pozvao je. Niko nije odgovorio. Povika glasnije. Niko se nije odazvao ni ovoga puta. Na kraju je počeo da urla na sav glas, ali ni time ništa nije postigao.

Izbezumljen, nastojao je da raskine konopce kojima je bio vezan. Ali oni su bili čvrsto vezani i on je uzalud napinjao mišiće prevrćući se po podu.

U jednom od tih grčevitih pokreta on udari licem u neki predmet položen blizu njega. Nužda izoštrava čula. Sergej Latko smesta prepozna hleb i komad slanine, koje su ostavili onde dok je spavao. U položaju u kome se nalazio nije baš lako mogao da se okoristi tom pažnjom tamničara, ali je, ipak, nekako uspeo da utoli glad bez pomoći ruku.

Kad je utolio glad, sati su tekli polako i jednolično. Koliko vremena je prošlo dok su iznad njega ponovo podigli poklopac? Obešen o konopac, obrok sličan onom koji je otkrio kada se prvi put probudio, zanjihao se u otvoru i spustio mu se nadohvat ruke.

Ponovo su sporo protkali sati, a zatim se preklopna vrata iznad njega opet otvořile. Neki čovek siđe, približi se nepomičnom telu i Sergej Latko po drugi put oseti da mu zatvaraju usta širokom krpom. Znači li to da se boje njegovih uzvika i da je u blizini neka pomoć? Nesumnjivo, jer, čim se čovek popeo nazad, zarobljenik začu korake iznad sebe. Hteo je da pozove u pomoć, ali nikakav zvuk ne siđe s njegovih usana... Topot koraka prestade.

Pomoć je već morala biti daleko kad se neko vrati do njega i bez ikakvih objašnjenja mu skinu povez s usta. Ako mu dopuštaju da doziva, to znači da više nije opasno. Zašto bi onda dozivao?

Nakon trećeg obroka, istovetnog prethodnim, čekanje je bilo duže. Sigurno je bila noć. Sergej Latko je računao kako njegovo zarobljeništvo traje oko četrdeset osam sati, kad se kroz ponovo otvorena preklopna vrata spustiše merdevine i četvorica ljudi siđoše na dno njegove ćelije.

Sergej Latko nije imao vremena da razabere crte lica te četvorice. Opet mu je naglo krpa stavljena u usta, a povez preko očiju, i opet je kao i prvi put podizan i nošen iz ruke u ruku, kao neki slepi i nemi sanduk.

Pošto su ga tako izneli iz mračne čelije, on oseti kako ga grubo bacaju na pod, skidaju mu povez s očiju i vade krpu iz usta. Jedva je otvorio oči kad se vrata prostorije u koju je bio ubačen bučno zatvoriše.

Sergej Latko pogleda oko sebe. lako je samo promenio zatvor, ovaj ovde bio je kudikamo bolji od pređašnjeg. Dnevno svetio je u obilju ulazilo kroz maleni prozor i dopuštalo mu da vidi uobičajeno jelo ostavljeno pokraj njega, koje je dosad bio prisiljen da traži naslepo. Sunčevo svetlo vraćalo mu je hrabrost i njegov mu se položaj pričinjavao manje očajnim. Iza tog prozora bila je sloboda. Samo ju je trebalo stići.

Dugo je očajavao pokušavajući da iznađe način za to, kad na kraju, pretražujući po hiljaditi put pogledom malu kabinu u kojoj je bio zatvoren, on otkri neku vrstu glatkog okova pričvršćenog na zid, koji je sezao od poda do plafona, a verovatno služio za to da vezuje daske na pregradi. Taj okov je bio malo nazubljen, tako da se o njega mogao malo-pomalo strugati konopac kojim je bio vezan. Bio je to mučan posao, ali vredelo je pokušati, Najpre je počeo da struže konopac kojim su mu bile vezane ruke. Ovo je išlo vrlo sporo i s velikim naporom, tako da se svakih pet minuta morao odmarati.

Dvaput dnevno prekidao je ovaj teški posao, u vreme kada mu je tamničar donosio hranu. Iako je ovaj nosio masku na licu, Latku se, po njegovom držanju i prosedoj kosi činilo da mu je odnekud poznat.

Pet dana je prošlo kako je počeo da struže konopac i tek uveče 6. septembra on preseće uže koje mu je vezivalo ruke. Sad mu je bilo lako da odreši i noge.

Bio je slobodan. Kada je krv ponovo prostrujala njegovim udovima, koji su toliko dana bili vezani i nepokretni, on priđe prozoru kroz koji se kroz mrklu tminu videla voda Dunava. Prozor je bio suviše uzan da bi se kroz njega provukao čovek razvijen kao što je bio Latko. Ali, on reši da pokuša. Brzo skide odeću i svom snagom nalete na prozor rešen da pošto-poto prođe kroz njega. Provuče najpre jedno rame, pa jednu ruku; ali u pokušaju da provuče desno rame, zaglavi se u uskom otvoru. Dok mu je jedna strana tela tako visila nad rekom u slobodi, druga je ostala zarobljena, a rebra su mu bila prignječena prečkama uskog prozora. Nije mogao ni napred ni nazad. Bio je u zamci.

U tom trenutku začu kako neko spolja uvlači ključ u bravu njegove kabine.

Pokrenut očajem, Latko napregnu svu svoju snagu da se provuče kroz prozor.

Dok se ključ u bravi okretao, on se poslednjim trzajem izvuče iz prozorskog okvira.

XII glava

U ime zakona

Kada Striga otvorí vrata kabine, zaustavi se na njenom pragu. U kabini je bila gusta pomrčina. Nije mogao ništa videti u njoj.

- Tiča! - viknu Striga. - Donesi fenjer!

Tiča donese fenjer i osvetli kabinu. Dva čoveka se zgledaše. U njoj nije bilo nikoga. Na patosu su ležali pokidani konopci i razbacano odelo.

- Šta je to?... - upita Striga, čudeći se. Tiča priđe prozoru i dodirnu prstom okvir.

- Pobegao - reče on i pokaza svoj crveni prst.

- Pobegao!... - povika Striga i opsova.

- Ali, nije davno - reče Tiča. - Krv je još sveža. Uostalom, nema više od dva sata kako sam mu doneo jelo.

- I nisi ništa neobično primetio?

- Baš ništa. Ostavio sam ga uvezanog kao kobasicu.

- Budalo! - viknu Striga.

Tiča raširi ruke pokazujući da ne zna kako je zatvorenik mogao pobeći i da odbija od sebe svaku odgovornost.

- Da, glupane - viknu Striga besno, istrgnu iz ruke svoga druga fenjer i osvetli svuda kabinu. - Trebalo je pregledati tvog zatvorenika. Vidiš ovo parče gvožđa kako je uglačano od trljanja. Tu je istrugao konopac na rukama. Za ovo mu je trebalo mnogo dana. A ti nisi ništa primetio. E, baš si smetenjak!

- Ama, kad ćeš već jednom prestati! - odgovori Tiča nabusito. - Misliš li ti da sam ja tvoje pseto? A što nisi sam čuvao tvoga Dragoša?

- I bolje bih ga čuvao - odgovori Striga. - A da li je baš to bio Dragoš?

- A ko bi drugi mogao biti?

- Šta ja znam? A jesи li ga poznao kad si ga uhvatio?

- Ne mogu da kažem da sam ga poznao - priznade Tiča - jer je bio okrenuo leđa...

- Aha!...

- Ali sam poznao čamac. To je zaista onaj koji si mi u Beču pokazao.

- Čamac!... Čamac!... A kako izgleda taj tvoj zarobljenik? Je li bio visok?

Sergej Latko i Ivan Striga bili su gotovo jednakog stasa. Ali, zna se da čovek izgleda mnogo viši kad leži nego kad стоји, a Tiča je Latka video samo ispruženog na podu njegove tamnice. Zato je i odgovorio sa uverenjem da govori istinu:

- Za glavu je viši od tebe.

- Pa to nije Dragoš! - promrmlja Striga, koji je znao da je stasom viši od detektiva.

On malo razmisli, pa upita:

- A da li je ličio na nekog koga ti poznaješ?

- Koga ja poznajem? Bože sačuvaj!

- Na primer da ne liči... na Latka?

- Šta ti pade na pamet! - povika Tiča. - Što ti baš hoćeš da Dragoš liči na Latka?

- A šta ako naš zarobljenik nije bio Dragoš?

- Neće biti ni Latko, koga dobro poznajem, pa se neću prevariti.

- Odgovaraj na moje pitanje - navaljivaše Striga. - Liči li on na njega?

- Ti buncaš. Pre svega, zarobljenik nije imao bradu, a Latko je ima.

- Brada se može odseći - primeti Striga.

- Ne kažem da ne može. Pa onda, zarobljenik je imao naočare.

Striga slegnu ramenima.

- Je li bio crnomanjast ili plav? - upita Striga.

- Crnomanjast - odgovori Tiča odlučno. - Jesi li siguran?

- Jesam.

- To nije Latko!... - promrmlja opet Striga. - To će ipak biti Ilija Bruš...

- Koji Ilija Bruš?

- Ribolovac.

- Koješta! - reče Tiča preneražen. - Ali onda, ako naš zatvorenik nije ni Latko ni Karl Dragoš, ništa ne mari što je umakao.

Striga priđe prozoru. Pošto je pregledao tragove od krvi, naže se napolje i uzalud se upirao da prozre u mraku.

- Koliko ima kako je otisao?... - upita on poluglasno.

- Nema više od dva sata - reče Tiča.
- Ako ima već dva sata kako je pobegao, onda mora da je daleko! - povika Striga, koji se jedva savladavao od ljutine.
- Zasad nema ništa da se radi. Noć je vrlo mračna. Kad je ptičica odletela, srećan joj put. Što se nas tiče, mi ćemo pre zore krenuti na put, tako da što pre prođemo Beograd.

On se malo zamisli, izađe iz kabine, pa uđe u onu drugu kabinu preko puta. Tiča načulji uši. U prvi mah ne ču ništa, ali ubrzo kroz zatvorena vrata dopreše do njega sve jači i jači glasovi. Slegnuvši prezrivo ramenima, on se okrenu i ode na spavanje.

Striga je pogrešio što nije hteo da odmah goni begunca, jer on nije bio daleko.

Kad je čuo da se ključ okreće u bravi, Sergej Latko se sa najvećim naprezanjem provukao kroz okvir prozora i glavački skočio u Dunav. Kada je izronio na površinu, struja ga je već odnела daleko od mesta gde je pao u vodu. Pred njim je put bio otvoren. Pre nego što je zaplivao ka obali, pustio je da ga struja nosi još neko vreme. Ali odjednom, pred njim se ispreči neki čamac. Kako je bio iznenađen kada poznade svoj čamac, privezan za Striginu lađu! On se uhvati za krmu čamca i ostade tako neko vreme, ne mičući se. U noćnoj tišini neki glasovi su dopirali do njega. Malo posle glasovi umukoše. Sergej Latko se uhvati za ivicu čamca, lagano se pope u njega i nestade u kabini. Ponovo oslušnu, ali ne ču ništa.

U kabini je bila još veća pomrčina. Pipao je kao slep da raspozna svoje stvari. Tu je bio njegov pribor za ribolov, a o ekseru je još visila njegova šubara. Desno je bio njegov ležaj, a levo ležaj na kome je jeger spavao. Nije mu ništa odneto. Košulje i pantalone bile su kako ih je ostavio. Našao je i svoj nož, koji uze i puzeći potrbuške dođe do pramca čamca. Zgrabi uže kojim je čamac bio vezan za teretnu lađu i preseče ga. Čamac se odvoji od Striginog broda. On dohvati veslo i poče snažno veslati. Gde se nalazio? Pojma nije imao. Nije mogao da zna da li je lađa u kojoj je bio zatvoren plovila uz reku ili niz reku. On je dvadeset minuta snažno veslao, kada začu neki slab krik koji je dolazio izdaleka. Šta je taj glas izražavao, radost, gnev ili užas, nije se moglo razabrati zbog velike udaljenosti. Pa ipak, ovaj glas učini mu se poznatim. Prestade da vesla. Glas umuče. Da to nije bio Način glas? Njemu se samo njeno ime vrzmalio po glavi. On odbaci tu pomisao i prionu na posao.

Vreme je prolazilo. Moglo je biti oko ponoći kada se na desnoj obali pojavio kuće. Ovo je bilo selo Slankamen, pored koga Latko prođe, a da ga nije prepoznao. Posle nekoliko časova, u svitanje se ukaza i drugi gradić, Stari Banovci. Ni njega nije prepoznao i produži dalje.

Čim se razdanilo, Sergej Latko pozuri da se dotera i popravi na svojoj masci ono što se usled dugog zatvora izgubilo. Za nekoliko minuta kosa mu opet postade crna, obrija bradu koja je počela rasti, a iskrivljene naočare zameni novim. S vremenom na vreme obazirao se unazad, ali nije primećivao ništa sumnjivo. Neprijatelji su bili daleko.

Povrativši osećaj sigurnosti, počeo je da razmišlja o svome čudnovatom položaju. Ko su neprijatelji zbog kojih mora da beži? Šta su hteli od njega? Zašto su ga toliko dana držali u zatvoru? On na ova pitanja nije mogao da odgovori. Ma ko da su ovi neprijatelji, trebalo je čuvati se od njih. Možda će biti prinuđen da od ovih nepoznatih napadača zatraži zaštitu policije u prvoj varoši na koju nađe. Koji će to biti grad, nije znao, niti je po pustim obalama i retkim i siromašnim zaseocima mogao da prepozna gde se nalazi. Tek oko osam ujutru spazi u daljini, na desnoj obali Dunava dve varoši - jedna sa visokim zvonicima koji su dodirivali nebo beše bliže, a druga dalje. Sergej Latko poskoči od radosti. Ova dva grada dobro je poznavao. Jedan je bio Zemun, poslednja dunavska varoš Austrougarske carevine, a drugi grad naspram njega Beograd, srpska prestonica na ušću Save u Dunav.

Zemun je predstavljao spas za njega. Ako bude potrebno, on će ovde naći pomoć i zaštitu. Ali, da li će smeti da zatraži pomoć? Ako se požali i ispriča šta mu se dogodilo, zar neće vlast povesti istragu čija bi on bio prva žrtva? Možda će hteti da saznaju ko je on, otkud dolazi, kuda ide, a možda će doznati za ime koje se zakleo da ga neće nikad odati, pa ma šta se desilo.

Odgađajući da donese odluku o tome kako da postupi, Sergej Latko zavesla još brže. Gradski časovnici su otkucavali pola osam kada je privezao svoj čamac za alklu na zemunskom keju. Zatim na brzinu još uredi neke sitnice u čamcu i ponovo razmotri pitanje: govoriti ili čutati. Na kraju se odluči za čutanje. Kada se sve uzme u obzir, bolje je da čuti, malo se odmori u kabini, a zatim neopažen napusti Zemun, onako kako je i došao.

U tom trenutku četiri čoveka pridoše čamcu, uskočiše u njega, i dok ih je Sergej Latko u čudu posmatrao, jedan od njih ga upita:

- Jeste li vi Ilija Bruš?

- Ja sam - odgovori Latko, gledajući mu pravo u oči.

Čovek otvori malo svoj kaput i pokaza ešarpu sa mađarskim bojama pripasanu oko pojasa.

- U ime zakona ja vas hapsim - reče on i stavi mu ruku na rame.

XIII glava

Saslušanje

Otkako je u policijskoj službi, Karl Dragoš se nije sećao da je imao da isleduje ovako zapletenu i tajanstvenu aferu kao što je bila afera dunavskih razbojnika. Vlasti im nisu mogle doskočiti, oni su bili svuda i na svakom mestu, a posle kakvog izvršenog razbojništva policija ih nije mogla nigde pronaći. Pošto je ušla u trag njihovom vođi, odjednom se izgubio, kao da je u zemlju propao. Karl Dragoš nije znao da je ulogu pobednika Dunavske lige u ovom trenutku preuzeo Ivan Striga. Njega su videli u Seksardu, Vukovaru, Čelarevu i Karlovcima. Ilija Bruš se nije krio. On je svakom kazivao svoje ime, a katkad je prodavao po nekoliko funti ribe.

Ovaj takozvani ribolovac bio je vrlo vešt. Čim bi policija bila izveštena o njegovom dolasku, odmah bi prionula na posao, ali je uvek stizala prekasno. Ipak, dve stvari su bile izvesne: da lažni pobednik Dunavske lige i dalje neprestano putuje niz Dunav i da se kloni većim varoši, gde se bojao policije. Stoga Dragoš pooštri nadzor u svim malo većim varošima nizvodno od Budimpešte, kao što su Mohač, Apatin i Novi Sad, a svoj glavni štab postavi u Zemunu, odakle je upravljaо poterom za beguncem.

Osim toga, Dragoš je naredio da više od trideset većih i manjih čamaca danonoćno krstari Dunavom ispod Zemuna. Kada se 7. septembra spremao da pregleda ovu flotilu, jedan policajac mu javi da je begunac uhvaćen i sproveden u zemunski zatvor. Na to on požuri u policiju, gde mu kazaše da je čuveni Latko zaista uhvaćen.

Ova vest se ubrzo proširi celim Zemunom. Samo se o tome govorilo. Na keju su čitav dan pred čamcem zloglasnog razbojnika stajale gomile sveta. Kada je oko tri sata posle podne Striga sa svojom lađom prolazio pored Zemuna, spazio je ovu skupljenu gomilu na keju.

- Šta je to u Zemunu? - reče on svome vernom Tiči. - Da nije kakva pobuna?

On uze dvogled i upravi ga na kej.

- Tiča - reče on - meni se čini da je ono čamac našeg zarobljenika.
- Misliš?... - odgovori Tiča i uze dvogled.

- Hoću da sam siguran - reče Striga uzbudeno. Idem da vidim.
- Hoćeš da te uhvate. Ako je to Dragoševa lađa, onda je Dragoš u Zemunu.
- Imaš pravo - odgovori Striga, pa ode u kabinu. Posle četvrt sata, vrati se prerusen od glave do pete.

Bradu je obrijao, umesto nje zalepio lažne zaliske, kosu pokrio perikom, na jedno oko stavio širok zavoj, a u ruci je nosio štap kojim se poštapaо kao čovek koji je preboleo tešku bolest.

- A sad?... - upita on s nekim ponosom.
- Divno! - reče Tiča.
- Slušaj - produži Striga. - Dok ja budem u Zemunu, vi ćete produžiti put. Na dva do tri kilometra ispod Beograda da stanete i da me čekate.
- Kako ćeš doći k nama?
- Ne brini se za to i kaži kormilaru Ogulu da me poveze čamcem.

Dok je kormilar Ogul veslao prema keju, Strigina lađa je odmakla ka Beogradu. Striga izade na suvo, pa podje peške do keja gde je gomila sveta stajala i razgovarala. Niko nije govorio niti o Dragošu, ni o Iliji Brušu, nego samo o Latku. O kom Latku? Ne, nije se govorilo o kormilaru iz Ruščuka, čije je ime Striga upotrebio na način koji nam je poznat, nego upravo o onom izmišljenom Latku, koga je on takvim stvorio, o Latku razbojniku, Latku pljackasu, to jest o sebi samom, o Strigi.

On nije mogao da razume. Da je policija pogrešila i uhvatila nevinog umesto krivca, to nije bilo ništa čudno. Ali, u kakvoj je vezi stajala ova pogreška sa prisustvom ovog čamca kojeg je još koliko juče vukla njegova lada?

Može se pomisliti da je Striga pokazivao višak interesovanja za ovo pitanje. Zar nije glavno bilo to što se neko drugi goni mesto njega? Dok se na ovoga sumnja, njega neće niko dirati. A to je glavna stvar.

Ništa ne bi bilo tačnije od ovoga da on nije imao naročite razloge da u tom pogledu bude detaljnije obavešten. Po svemu sudeći, moglo se pomisliti da uhapšeni čoveki vlasnik onog čamca jesu jedno lice. Ali, ko je bio taj nepoznati, koji je, pošto je osam dana bio zatvoren u njegovoј lađi, tako uslužno zamenio njenog sopstvenika u kandžama policije? Striga zasigurno neće napustiti Zemun pre nego što bude načisto s tim.

A za to je trebalo da bude strpljiv. Izar Rona, sudija kome je bila poverena ova afera, nije htio da odmah, istog časa, povede istragu. Karl Dragoš ga je upitao:

- Gospodine sudija, kada ćete otpočeti istragu?
- Sutra.
- Doći ću sutra uveče da čujem šta je bilo. Moliću vas da imate na umu moju želju koju sam vam kazao.
- Kakvu želju?
- Da se ja ne pojavljujem u ovoj aferi, bar ne u početku. Kao što sam vam kazao, mene optuženi poznaće samo pod imenom Jeger. To nam još može poslužiti. Naravno, kada budemo pred sudom, moraću kazati svoje pravo ime. Ova usluga mi je potrebna da bih mogao da nastavim sa potragom za saučesnicima.
- Neka bude tako - reče sudija.

Sergej Latko bio je vrlo miran u zemunskom zatvoru, jer je bio uveren da će se na prvom saslušanju uvideti da on nije onaj za koga ga smatraju.

Trećeg dana od hapšenja, 10. septembra, sprovedoše ga u sud pod jakom stražom. Svetina na ulici ga dočeka sa grdnjom, radujući se što je ovaj strašni razbojnik konačno dolijao.

Izvedoše ga pred sudiju, koji dade znak stražarima da izađu. Stojeci nasred sobe, Sergej Latko je čekao da sudija počne sa saslušavanjem. Pisar je sedeо za stolom spreman da beleži ono što bude rečeno.

- Sedi - reče sudija strogo. Sergej Latko sede. Sudija nastavi:
- Kako ti je ime?
- Ilija Bruš.
- Gde stanuješ?
- U Salki.
- Čime se baviš?
- Ribar sam.
- Lažeš - reče sudija odlučno.

Laka rumen obli lice Sergeja Latka, a oči mu sevnuše. Ipak se savlada i ne reče ni reči.

- Lažeš - ponovi sudija. - Ti se zoveš Latko. Stanuješ u Ruščuku.
- Latko zadrhta. Dakle, poznali su ga. Kako je to moglo biti?

Međutim, sudija, kome nije izmakao ovaj drhtaj optuženog, produži odlučno.

- Optužen si za tri proste krađe, devetnaest opasnih krađa, tri ubistva i šest pokušaja ubistva. Ova zločinstva i prestupe izvršio si za nepune tri godine. Šta imaš da kažeš u svoju odbranu?

Latko je bio iznenađen kada je saslušao ove optužbe. Pometnja koje se bojao kada je od Jegera čuo da postoji neki njegov imenjak, zaista se dogodila. Kad je već tako, zašto onda da prizna da se zove Sergej Latko? Maločas je mislio da to prizna i da moli sudiju da tu informaciju zadrži za sebe. Sada je uvideo da bi ovakvo priznanje bilo više štetno no korisno. To je zaista bio on, Sergej Latko iz Ruščuka, ali ne onaj koji je optužen za ove strašne zločine. On bi, bez sumnje, uspeo da dokaže svoju nevinost. Ali, koliko bi vremena trebalo da prođe do tada? Ne, bolje je da do kraja igra ulogu ribara Ilije Bruša, jer je Ilija Bruš bilo ime jednog nevinog čoveka.

- Imam da kažem da se vi varate - odgovori on odlučno. - Ja se zovem Ilija Bruš i stanujem u Salki. Uostalom, vrlo je lako da se u to sami uverite.

- To ćemo uraditi - reče sudija i nešto zabeleži. - Sad ću ti izneti neke okolnosti koje te terete.

Sergej Latko postade pažljiviji. Ulazilo se u glavnu stvar.

- Zasad ćemo ostaviti na stranu najveći deo krivica za koje se optužuješ, pa ćemo da govorimo samo o onima koje si učinio za vreme ovog putovanja na kome si uhvaćen.

Sudija malo odahnu, pa produži:

- Utvrđeno je da si bio u Ulmu. Mi ćemo, dakle, uzeti da tvoje putovanje počinje iz Ulma.

- Oprostite, gospodine - prekide ga Sergej Latko. - Moje putovanje je počelo mnogo pre Ulma, jer sam dobio dve nagrade na ribolovačkom takmičenju u Sigmaringenu, pa sam onda odatle pošao uz Dunav do Donauešingena.

- Istina je - odgovori sudija - da je neki Ilija Bruš dobio prvu nagradu Dunavske lige u Sigmaringenu i da je taj Ilija Bruš viđen u Donauešingenu. Ali da li ste vi već u Sigmaringenu uzeli tudi identitet ili ste narečenog Iliju Bruša zamenili dok je on išao iz Donauešingena u Ulm, ovo ćemo u svoje vreme ispitati, bez brige.

Sergej Latko, očima razočaranim od iznenađenja, slušao je kao u snu ove čudne pretpostavke. Još malo, pa će i izmišljenog Iliju Bruša uračunati u njegove žrtve!

- A šta si radio u Beču 26. avgusta i zbog čega si išao kod Jevrejina Simona Klajna?

Sergej Latko zadrhta po drugi put. Eto, sad znaju i za ovu posetu! Ona, istina, nije imala ničega sumnjivog, ali ako bi to priznao, priznao bi u isto vreme i svoj pravi identitet, a kako se bio rešio da ga ne kazuje, onda je morao da ostane dosledan.

- Simon Klajn?... - ponovi čineći se da ne razume.

- Ti odričeš?... Tome sam se nadao. Onda ću ti ja kazati zašto si išao kod Simona Klajna - i tu se sudija pridiže sa stolice da bi svojim rečima dao veću važnost - išao si da se sporazumeš sa jatakom svoje razbojničke družine.

- Moje razbojničke družine! - ponovi Latko preneražen.

- Istina je - dopuni podrugljivo sudija - da ne znaš šta hoću da kažem, da nisi u nikakvoj razbojničkoj družini, da nisi Latko, nego zaista jedan nevini ribolovac po imenu Ilijia Bruš. Pa dobro, ako se zaista zoveš Ilijia Bruš, zašto se kriješ?

- Ja se krijem, ja?...

- Dovraga! - povika sudija. - Zar to ne znači kriti se, kad se ispod crnih naočara kriju zdrave oči? Hajde, skini te naočare! I kad se kosa farba u crno, a ona je plava?

Sergej Latko bio je utučen. Policija je bila dobro obaveštена.

- Eto, vidiš da znamo sve... Nego, da idemo dalje. U Ulmu si uzeo jednog putnika u twoju lađu.

- Jesam - odgovori Sergej Latko.

- Kako se zove? - Jeger.

- Tako je. Hoćeš li mi kazati gde je taj Jeger?

- Ne znam. On me ostavio na ušću Ipolja. Bio sam jako iznenađen što ga nisam zatekao kad sam se vratio u čamac.

- Kažeš, kad si se vratio, A kuda si išao?

- U jedno obližnje selo da nabavim napitak za moga saputnika.

- On je bio bolestan?

- Vrlo bolestan. Umalo što se nije udavio.

- Pa si ga ti spasao, je li?

- Pa ko bi ga drugi spasao, kad sam samo ja bio s njim u čamcu?
 - Hm... - reče sudija malo pokoleban. Zatim se pribra, pa nastavi:
 - Ti, bez sumnje misliš da me ganeš tom pričom kako si ga spasao?
 - Ja? Vi me pitate, ja odgovaram. To je sve.
 - Dobro - reče sudija. - Ali, reci mi, pre toga događaja ti nisi nikad ostavljao svoj čamac?
 - Jedanput, da idem kući, u Salku.
 - Možeš li mi kazati, kad si išao tamo?
 - Zašto da ne, samo da promislim malo.
 - Ja ću ti pomoći. Da nije to bilo noću između 28. i 29. avgusta?
 - Biće da je tako.
 - Ti to ne odričeš? - Ne.
 - Priznaješ?
 - Ako hoćete.
 - Slažemo se... Mislim da se Salka nalazi na levoj obali Dunava?
 - Jeste.
 - A mislim da je bila vrlo mračna ta noć između 28. i 29. avgusta?
 - Vrlo mračna. Užasno vreme.
 - To objašnjava zašto si se prevario. Pogrešio si, jer kad si mislio da izađeš na levu obalu, ti si izašao na desnu obalu.
 - Na desnu obalu?
- Sudija se sasvim podiže, pogleda optuženog pravo u oči i reče:
- Jeste, na desnu obalu, baš naspram vile grofa Hagenaua?
- Sergej Latko se stade prisećati. Hagenau? On nije znao za ovo ime.
- Ti si vrlo uporan - reče sudija kome ne podje za rukom da ga zastraši. - Dakle, ti sad prvi put čuješ za ime grofa Hagenaua i ne znaš ko je u noći između 28. i 29. avgusta opljačkao njegovu vilu i teško ranio njenoga čuvara Kristijana Hoela. Gde mi je, dovragna, pamet? Kako bi ti znao za zločinstva koja je izvršio neki Latko? Pa, dovragna, tvoje ime nije Latko!
 - Moje ime je Ilija Bruš - reče Latko glasom ne više tako sigurnim.
 - Lepo! Lepo... Tako je... Ali, ako se ne zoveš Latko, zašto si onda iščezao baš posle ovog zločina? Zašto se nisi video ni u Pešti, ni u Novom Sadu, ni u jednoj malo većoj varoši? Zašto si ostavio svoju ulogu

ribolovca, pa si kupovao ribu u selima u kojima si se zaustavljao da bi je kasnije prodavao?

Sve ovo bilo je nerazumljivo za nesrećnog kormilara. To što je iščezao, to je bilo protiv njegove volje. Zar od one noći između 28. i 29. avgusta nije bio neprestano zatvoren? U takvim okolnostima, šta ima tu čudnog što je nestao? Naprotiv, čudno je da se neko našao da tvrdi da ga je video.

Ova greška bi se mogla lako ispraviti. Bilo bi dovoljno da iskreno ispriča šta mu se dogodilo. Sergej Latko je i htio da ovo učini, ali sudija mu nije dao da dođe do reči, već mu je bacao u lice gomilu dokaza za koje je smatrao da su ubedljivi.

- Ako ti nisi Latko - produži sudija - kako to da je odmah posle prepada na vilu grofa Hagenaua izvršena krađa u Suseku, u noći između 5. i 6. septembra, i to baš iste noći kada si ti morao proći pored tog sela? Ako ti nisi Latko, otkud onda u tvojoj ladi ona slika koju ti je poklonila tvoja žena Nača?

Ovo pitanje je prenerazило Latka. On je pognuo glavu, a znoj mu je curio sa lica.

Međutim, sudija produži još energičnije:

- Ako nisi Latko, zašto si sklonio tu sliku onog dana kad si video da ćeš biti uhvaćen. Ta slika je bila u sanduku na lađi. Tamo je više nema. Sta imaš da kažeš?

- Ništa - odgovori Latko potmulim glasom. - Ja ništa ne razumem šta me je snašlo.

- Dobro ćeš razumeti, ako samo hoćeš da se potrudiš da razumeš. Zasad ćemo prekinuti razgovor. U zatvoru ćeš imati vremena da razmisliš. Da ovo današnje saslušanje ukratko ponovimo. Ti tvrdiš: 1. da se zoveš Ilija Bruš; 2. da si dobio nagradu na ribolovačkom takmičenju u Sigmaringenu; 3. da stanuješ u Salki; 4. da si noć između 28. i 29. avgusta proveo kod kuće, u Salki. Sve ovo će se ispitati da li je tako. A ja opet tvrdim: 1. da se ti zoveš Latko; 2. da stanuješ u Ruščuku; 3. da si u noći između 5. i 6. septembra pokrao nekoga Kelermana iz Suseka i da si izvršio još mnoga druga razbojništva i ubistva u predelima oko Dunava. Istraga se vodi po ovim krivicama. Svedoci su pozvani. Bićeš suočen s njima... Hoćeš li da potpišeš ovo saslušanje?... Nećeš?... Kako hoćeš! Stražari, vodite optuženog.

Da bi došao u tamnicu, Sergej Latko je morao opet da prođe kroz svetinu koja ga je dočekala grdnjama.

U ovoj gomili sveta bio je i Ivan Striga, koji je željno posmatrao čoveka koji je umesto njega bio optužen. Latka provedoše baš ispred mesta na kome je stajao Striga i on ga je mogao lepo osmotriti. Ali, on ne poznade ovog golobradog čoveka, crne kose, sa crnim naočarimana licu,

Striga, dakle, zaista nije prepoznao ovoga čoveka koga su sprovodili u čeliju. To nije bio ni Dragoš ni Latko. Sad, da li je to bio Ilija Bruš ili neko drugi, šta se to njega tiče? Ma ko da je bio optuženi, glavno je bilo da je on u rukama vlasti, i Striga više nije imao razloga da se u Zemunu zadržava. Stoga se reši da sutra podje i ukrca se u svoju lađu.

Ali, kad je sutradan pročitao novine, on promeni svoju nameru. Novine su se nepovoljno izražavale o optuženom. Čudili su se kako je mogao da tvrdi da je on običan ribar po imenu Ilija Bruš i da stanuje u varošici Salki. Kakvog je interesa mogao imati da se ovako brani? Novine su javljale i to da je sudija pisao u Ostrogon da se njegovi navodi tamo provere. Vlasti će potražiti toga Iliju Bruša, i naći će ga... ako ga ima, što je, uostalom, bilo vrlo sumnjivo.

Ova vest izmeni Strigine namere. Dok je čitao novine jedna čudna misao mu pade na pamet. Zaista je vrlo dobro da vlast privremeno drži jednog nevinog. Ali, bilo bi još bolje da ga zauvek zadrži. Šta je trebalo za ovo? Da joj nabavi još jednog Iliju Bruša, što bi samim tim, uteralo u laž pravog Iliju Bruša, koji je bio zatvoren u Zemunu. Ovaj dokaz bi još više pojačao one dokaze koje su već imali protiv njega i zbog kojih su ga i uhapsili, i pomogao bi da on bude i osuđen, na veliku korist pravog krivca.

Ne čekajući više ni časa, Striga ostavi varoš, ali ne ode tamo gde je bila njegova lađa, nego podje na železničku stanicu da uhvati voz za Peštu.

Za to vreme Sergej Latko je tužno brojao časove. On se vratio sa prvog saslušanja, uplašen ozbiljnim optužbama koje su ga teretile. On će, zasigurno, vremenom uspeti da dokaže svoju nevinost, ali će za to morati da se naoruža strpljenjem, jer mu spoljašnje okolnosti nimalo ne idu naruku.

Pa ipak, postoji velika razlika između običnih sumnji i formalnih dokaza. A nikad se neće moći skupiti pravi dokazi protiv njega. Jedini svedok koga bi imao da se boji, i to samo što se tiče tajne njegovog imena, bio je Jevrejin Simon Klajn. Uostalom, da li će biti potrebno da ga

suoče s njim? Nije li sudija rekao da će tražiti obaveštenja u Salki? Ova obaveštenja bila bi svakako u njegovu korist, te bi mu pomogla da bude oslobođen svih optužbi.

Posle sedam dana Latka opet izvedoše pred sudiju.

- Imamo odgovor iz Salke - reče on. - Ah!... - reče Latko radosno.
- Imao si pravo. U Salki stanuje neki Ilija Bruš, koji uživa lep glas.
- Ah! - opet reče Latko koji je već gledao kako se otvaraju vrata njegove tamnice.

- Policijski komesar u Ostrogonu, koji je vodio istragu, imao je sreću da sa njim razgovara.

- Sa njim? - ponovi Latko, koji nije ništa razumeo.
- Sa njim - potvrди sudija.

Latku se učini da sanja. Kako je jedan drugi Ilija Bruš mogao biti pronađen u Salki?

- To ne može biti, gospodine - promuca on. - To je greška.
- Prosudi sam - odgovori sudija. - Evo izveštaja policijskog komesara iz Ostrogona. On je na moj zahtev otišao 14. septembra u Salku i našao kuću na putu za Peštu... U toj kući primio ga je sam Ilija Bruš, koji je izjavio da se nedavno vratio sa jednog dužeg puta. Komesar kaže da je taj Ilija Bruš pošten čovek i da nijedan drugi stanovnik u Salki nema to ime... Imaš li šta da kažeš?
- Nemam, gospodine - promuca Sergej Latko, koji je mislio da će poludeti.
- Ova prva tačka je razjašnjena - reče sudija, zadovoljno gledajući optuženog kao mačka miša.

XIV glava

Između neba i zemlje

Posle ovog drugog saslušanja Latko se vrati u zatvorsku ćeliju ne znajući šta ga je snašlo. Ono što se njemu sada događalo, prevazilazilo je granice njegovog razuma. Šta se, naposletku, htelo od njega? Pošto su ga neki tajanstveni neprijatelji uhvatili i zatvorili u ladi, dobio je slobodu, pa ju je odmah potom opet izgubio. I sad nađoše u Salki jednog drugog Iliju Bruša u njegovoj sopstvenoj kući!... Ovo je neko čudo nad čudima!

Stražar, koji ga je sprovodio u zatvor, primetio je ovo Latkovo uzbuđenje, pa ga upita:

- Je li, ne ide kako ti hoćeš? No, treba biti pametan. Gospodin sudija nije tako rđav čovek i sve će se svršiti dobro... Evo ti ove novine, tu pišu o tvojoj zemlji.

Kad stražar ode, Latko uze novine i pročita naslov jednoga članka: "Pokolji u Bugarskoj".

O događajima za koje je tada saznao iz novina pričalo se u to vreme u čitavoj Evropi i svuda su nailazili na opšte gnušanje. Ti događaji su od tada deo istorije, ali ne čine deo njenih najslavnijih stranica.

Naime, u to vreme čitav Balkan je ključao. U letu 1875. protiv turske strahovlade pobunila se Hercegovina, a otomanske čete, poslate protiv nje, nisu mogle da je pokore i uguše ustank. Kada se 1876. godine na ustank digla i Bugarska, Porta je odgovorila tako što je skupila veliku vojsku i poslala je u područje između Ruščuka, Vidina i Sofije. Na kraju, ušavši u igru kada je na njih došao red, Srbija i Crna Gora su 1876. godine objavile rat Turskoj. U početku su Srbi pod zapovedništvom ruskog generala Černjajeva odneli nekoliko pobeda, ali su, ipak, na kraju, morali da se povuku i knez Milan je bio prisiljen da zatraži desetodnevne primirje, tokom koga je od hrišćanskih sila tražio da posreduju između zaraćenih strana, što su one, nažalost, previše odugovlačile.

"Tada se", piše gospodin Eduard Drio u svojoj 'Istорији источног пitanja', "odigrala najstrašnija epizoda ovog rata koja podseća na pokolje na ostrvu Hiosu za vreme Grčkog ustanka. To su pokolji u Bugarskoj. U jeku rata protiv Srbije i Crne Gore, Porta se bojala da bugarski ustank iza njenih borbenih linija ne pokvari njene ratne

operacije. Da li je bugarski namesnik, Šefket-paša, dobio naredbu da uguši ustanak ne birajući sredstva? Verovatno. Horde bašibozuka¹⁰ i Čerkeza, pozvane iz Azije, puštene su na Bugarsku i ona je za nekoliko dana bila u plamenu i krvi. Ove horde su, po miloj volji, zadovoljavale svoje divlje strasti, palile sela, mrcvarile ljude stavljajući ih na jezive muke, mučile i ubijale žene i decu. Bilo je između dvadeset pet i trideset hiljada žrtava..."

Dok je čitao članak o pokoljima u Bugarskoj, znoj je oblio užasnuto lice Sergeja Latka. Šta je bilo sa njegovom Načom usred ovog strahovitog pokolja? Da li je još živa? Ili je mrtva, pa se njeno izmrcvareno telo vuče po blatu i u krvi, zgnjećeno pod kopitama konja, kao što se to dogodilo tolikim nevinim žrtvama?!

On ustade i kao divlja zver zatvorena u kavezu stade besno tražiti po ćeliji izlaz kako bi odleteo u pomoć svojoj Nači. Ali, taj nastup očaja beše kratkotrajan. On se ponovo pribra i prisili se da bude miran i da bistrog uma potraži izlaz iz ove situacije i ponovo zadobije slobodu.

Da pode sudiji i da mu, bez okolišanja, ispriča istinu i da ga, ako bude potrebno, preklinje za milost?... Loš način. Kakve je izglede imao za to da stekne poverenje jednog nepopustljivog čoveka pošto je tako dugo istrajavao u laži? Da li je bilo u njegovoj moći da, jednom jedinom rečju otkloni sumnje povezane s Latkovim imenom i razori optužbe koje su ga teretile? Ne. U najmanju ruku za to bi bila potrebna istraga, a ona bi trajala nedeljama, ako ne i mesecima.

Trebalо je, dakle, pobeći.

Prvi put otkako je ušao u ovu ćeliju, on stade da je pažljivo razgleda. Sto, krevet, stolica. Četiri zida sa dva otvora: vrata s jedne, prozor s druge strane. Iza triju od ovih zidova bile su druge tamnice; samo iza prozora bila je sloboda.

Na prozoru su bile gvozdene rešetke, a iza njih jugačak ispušt zbog koga nije mogao da vidi šta se nalazi ispod prozora. Uzalud je tražio kakvo oruđe kojim bi se rešetke na prozoru mogle ukloniti, sve dok mu ruka, pretresajući džepove, ne napipa neki tvrd predmet. Kao ni njegovi tamničari, ni on nije dosad mislio na ovakvu neznatnu stvar kakva je bila kopča od pantalona, jedini metalni predmet koji je imao pri ruci.

¹⁰ Naoružane trupe sastavljene od demobilisanih vojnika koje su se odmetale u pljačku. Kasnije je naziv upotrebljavan pogrdno i za regularnu tursku vojsku u našim zemljama. (Prim. red.)

On odvoji ovu kopču od pantalona i poče njome grebati zid oko podnožja jedne rešetke. Posle dvanaest sati teškog rada, rešetka je bila ogoljena na visini od tri centimetra, ali kopča nije više imala vrhove. Ali, sreća kao da nije htela da napusti Latka. On pokuša da za vreme ručka ukrade nož i kad vide da se ova krađa nije primetila, on drugog dana ukrade još jedan. Sad je imao dva jača oruđa od onog koje je do tada imao.

Posao je sad išao brže, ali još uvek dosta sporo. Cement oko rešetke je sada postao tvrd kao granit i vrlo teško se krunio. Uz to, svaki čas je morao prekidati posao, jer su stražari prolazili pored njegove ćelije. Trebalо mu je četiri dana da donji kraj gvozdene prečage iščupa. Sad mu je samo ostalo da prestruže njen gornji deo. Ovaj posao je bio vrlo težak. Jednom rukom se držao za rešetku, dok je drugom rukom strugao njen gornji deo nožem, koji je postajao sve tuplji i tanji.

Naposletku, 29. septembra, posle šest dana napornoga rada, Latko je uspeo da prestruže rešetku u dubini od nekoliko milimetara, dovoljno da može da je savije. Kroz tako načinjeni otvor on se provuče na drugu stranu prozora i zaustavi se na širokom ispustu. Željno pogleda oko sebe i vide da se nalazi otpriklike četrnaest metara iznad zemlje. Mogao bi se lako spustiti dole kada bi imao konopac. Ali, nije najveći problem bio doći do zemlje. I kad bi se ta teškoća savladala, opet još ne bi postigao željeni cilj.

Tamnicu je okruživao osam metara visoki zid, iza koga su se nazirali vrhovi kuća, a između zida i tamnice bila je uska stražarska staza široka oko dva metra, koja je išla oko zatvora. Trebalо je, dakle, preći preko toga zida. Latko pogleda levo i ugleda Dunav, čijim su žutim vodama krstarile bezbrojne lađe svih veličina. Kada bi se ponovo dočepao Dunava i svog čamca koji je još uvek bio vezan na keju, za manje od jednog sata prešao bi granicu i na teritoriji Srbije ne bi više mario za austrijsko pravosuđe. Latko zatim pogleda na desnu stranu i spazi nešto na šta obrati pažnju. To je bila debela gvozdena žica od gromobrana, koja se od krova spuštala do zemlje i prolazila nekoliko metara od njegovog prozora, utvrđena za zid jakim klamfama¹¹. Niz ovu gromobransku žicu moglo bi se sići, kad bi se moglo do nje doći. Ani to nije bilo nemoguće. U visini njegove ćelije duž zida se pružala u obliku venca jedna izbočina u zidu, široka dvadesetak centimetara. Kada bi nogom stupio na ovu izbočinu, mogao bi dohvatići gromobransku žicu.

¹¹ Gvozdena kuka kojom se sastavljuju grede i slični predmeti. (Prim. red.)

Razgledajući sada zid preko puta pažljivije nego što je do sada činio, primetio je da je njegov gornji deo spolja i iznutra ukrašen istaknutim simsom od četvrtastog kamenja. On je malo duže posmatrao ovaj arhitektonski ukras, pa se zatim provuče nazad kroz prozor i vrati se u svoju čeliju, uklonivši prethodno svaki sumnjivi trag.

Čekao je da prođe druga straža. Od čaršava iz svoje posteljine iseče nožem nekoliko traka, pa ih poveza i uprede tako da je dobio dva jaka konopca, svaki dugačak četrnaest do petnaest metara. Sve je bilo gotovo. Odluči da beži još iste večeri u devet sati.

Taj dan je proveo razlažući sve pojedinosti svog predstojećeg poduhvata i računajući sve njegove dobre i rđave izglede na uspeh. Šta će biti: sloboda ili smrt? To će pokazati skora budućnost. U svakom slučaju, okušaće sreću.

Deveti sat izbi na crkvenom tornju. Već se sasvim smrklo. U hodniku tamnice čuli su se teški koraci stražara. Kad dođoše do vrata njegove čelije, oni zastadoše. Jedan stražar pogleda kroz prozorče i ode zadovoljan.

Latko je spavao pokriven do brade. Stražari produžiše obilazak.

Došao je trenutak da se radi.

Latko skoči sa kreveta i raspremi ga tako da izgleda kao da neko u njemu spava.

Sad uze konopac koji je napravio, opet se provuče kroz načinjeni otvor na prozoru i stade na izbačeni ispust. Tada napregnu oči ne bi li, kroz mrkli mrak, spazio žicu gromobrana. Kako je bila velika pomrčina, stade pipati rukama i polako spusti stopala na izbočinu ispod prozora, koja je vodila duž spoljnog zida. Zatim, leđima priljubljen uz zid, poče se oprezno kretati ka žici, svaki čas u opasnosti da se oklizne i stropošta na zemlju.

Došavši konačno do gromobranske žice, uhvati se za nju i poče se spuštati. Utom začu korake stražara, koji je išao stazom koja je vodila pored zida oko tamnice. Latko se uplaši da ne bude primećen, pa se zaustavi na jednoj klamfi kojom je žica bila pričvršćena za zid. Kada stražar prođe, on se spusti niz žicu do druge klamfe. Tu se opet zaustavi. Bio je sada na nekoliko metara iznad visine spoljašnjeg zida sa druge strane stražarske staze. Na vrhu toga zida behu ispuštena u vidu podignute male kamene kupe kao ukras. On od užeta napravi omču, pa je baci na kupu na zidu kao laso pokušavajući da je zakači za nju. Više od dvadeset puta bacao je omču, dok naponsetku ne uhvati kupu i dobro je

steže. Zatim drugi kraj konopca, koji je držao u ruci, veza za gromobransku žicu kod klamfe i tako načini mali vazdušni mostić.

Ali, taj mostić beše vrlo nesiguran. Zar se konopac nije mogao otkinuti ili odrešiti od onog ispupčenja na zidu? Sergej Latko se ni za trenutak nije pokolebao zbog ove opasnosti. Konopac je jako zategao i stade osluškivati korake stražara koji je baš prolazio ispod njega. Ne gubeći ni minuta, uhvati se obema rukama za konopac i tako je viseći između neba i zemlje, klizio napred i, na kraju, srećno stigao do zida. Zatim izvadi iz džepa drugi konopac načinjen od čaršava i jedan kraj zaveza za kamenu kupu i baci ga sa druge strane zida. Pošto se uverio da na ulici nema nikoga, lagano se spusti niz konopac na zemlju. Sve je bilo svršeno: bio je slobodan.

Ali, kad htede da pode da potraži svoju lađu, začu neki glas u mraku:

- Gle, pa ovo je Ilija Bruš! Sergeju Latku zaigra srce od radosti.

- Gospodine Jegeru! - povika on prepoznavši lice čoveka koji je izlazio iz senke i prilazio mu.

XV glava

Blizu cilja

Deseti oktobar je bio deveti dan otkako je čamac opet počeo ploviti niz Dunav, Za osam dana prešao je sedam stotina kilometara. Iste večeri trebalo je da stigne u Ruščuk.

U čamcu je bilo sve po starom. On je, kao nekada, vozio ista dva druga: Sergeja Latka i Karla Dragoša, koji su opet postali ono što su bili ranije - jedan, ribolovac Ilija Bruš, a drugi, dobričina Jeger.

Ipak, način na koji je prvi sad igrao svoju ulogu, otežavao je ulogu drugoga. Željan da što pre stigne u Ruščuk, veslajući danju i noću, Sergej Latko postao je vrlo nesmotren. Ne samo da je skinuo naočare, nego je prestao da se brije i farba kosu koja je stoga počela da bledi, a plava brada počela je da raste.

Bilo bi prirodno da mu Dragoš kaže da se čudi ovakvoj promeni. Ali čutao je. Rešen da ide do kraja puta kojim je pošao, nije htio da vidi ništa od onoga što bi moglo biti neprijatno njegovom saputniku. U trenutku kad se sreo sa Sergejem Latkom, predašnja gledišta Karla Dragoša behu jako pokolevana, pa je osećao da je sve manje sklon tome da veruje da je njegov saputnik kriv.

Istraga u Salki bila je prvi uzrok što je promenio mišljenje. On je zaista sâm bio poveo istragu. Njega je bilo teže zadovoljiti nego policijskog komesara u Ostrogonu.

Stoga je dugo ispitivao stanovnike ove varoši i dobijeni odgovori veoma su ga uznemirili.

Da se neki Ilija Bruš, čiji je život uostalom bio besprekoran, nastanio u Salki i da ju je ostavio na nekoliko dana pre takmičenja u Sigmaringuenu, ova prva tačka nije bila sporna. Jesu li ovoga Iliju Bruša viđali posle ovog takmičenja, a naročito u noći između 28. i 29. avgusta? O ovoj drugoj tački izjave su bile nesigurne. Ako su najbliži susedi mislili da se sećaju kako su krajem avgusta primetili svetlost u ribarevoj kući zatvorenoj više od mesec dana, ipak nisu smeli ništa tačno potvrditi. Ovako nejasna i netačna obaveštenja naravno da su policajca dovodila u zabunu.

Ostala je da se rasvetli još jedna tačka. Ko je bilo ono lice sa kojim je komesar u Ostrogonu govorio u stanu koji je označio optuženi? U tom

pogledu Karl Dragoš nije mogao ništa doznati. Pošto je Ilija Bruš bio dosta poznat u Salki, on mora da je došao i otišao noću, jer ga niko nije video. Ovakva tajna, već po sebi sumnjiva, postade još sumnjivija kada je Karl Dragoš pronašao jednog krčmara koga je neki nepoznati čovek uveče 12. septembra, trideset i šest sati pre dolaska policijskog komesara iz Ostrogonja, pitao za adresu Ilije Bruša. Zagonetka je bila velika. Abila je još veća kad je krčmar dao opis nepoznatog, koji se u svemu slagao sa opisom koji je javno mnjenje pripisivalo vođi dunavskih razbojnika.

Sve ovo zadavalo je brigu Karlu Dragošu. On je predviđao neke sumnjive stvari. Osećao je da stoji pred nekom podmuklom podvalom, čija namera mu je bila nepoznata, ali nije bilo nemoguće da je optuženi žrtva ove podvale.

Ovaj utisak još se više pojačao kada se vratio u Zemun i saznao za tok istrage. Ukratko, posle dvadeset dana istraga nije ni za korak krenula napred. Nijedan saučesnik nije nađen, nijedan svedok nije pokazao prstom na optuženog, protiv koga je govorio samo jedan nepobitan dokaz: da je htio da promeni izgled svoga lica i da je imao jednu žensku sliku na kojoj je pisalo Latkovo ime.

Ovi dokazi, koji bi, pojačani drugima, imali veliku vrednost, ovako zasebno gubili su mnogo svoju ubedljivost. Najposle, ovo prerušavanje i prisustvo slike možda su imali i neki drugi uzrok na koji se, za sada, ne može ukazati.

Pošto je sve ovo prebirao po glavi, Dragoševe sumnje o krivici optuženog su postajale sve veće i on je počeo da ga sažaljeva. Zatečen iznenadnom prilikom u mraku kraj zatvorskog zida, u ovakovom duševnom stanju, Karl Dragoš je bio duboko tronut iskrenim poverenjem koje mu je Sergej Latko ukazao u prilici u kojoj bi trebalo da se čuva svoga najprisnijeg prijatelja.

Uostalom, zar nije bilo nemoguće da ovo osećanje sažaljenja pomiri sa svojom zvaničnom dužnošću i da, kao i pre, zauzme svoje mesto u čamcu? Ako se Ilija Bruš zaista zvao Latko i ako je ovaj Latko bio zaista razbojnik, Karl Dragoš bi, družeći se s njim, otkrio i njegove saučesnike. Ako je, pak, nevin, možda bi mogao da pomogne da se pravi krivac pronađe, kome bi u tom slučaju događaj u Salki dokazao da se na njega sumnjalo.

Ova prividno istinita razlaganja nisu bila lišena svake logike. Bedni izgled Sergeja Latka, natčovečanska hrabrost koju je morao pokazati da izvrši svoje neverovatno bekstvo, a naročito sećanje na uslugu koju mu

je onako junački ukazao spasavši mu život kada je pao u Dunav, učiniše ostalo. Karl Dragoš imao je da zahvali za svoj život ovom nesrećniku, koji je zadihan pred njim stajao, krvavih ruku i oznojenog lica. Zar da ga opet baci u pakao? Detektiv se na to nije mogao rešiti.

- Idite! - reče on prosto kao odgovor na radosni begunčev usklik, pa ga povede ka Dunavu.

Oni su malo razgovarali za ovih osam dana što su protekli u plovidbi. Sergej Latko je većinom čutao i sve svoje sile je naprezao da što brže vesla.

Ipak, on mu je ukratko ispričao šta mu se sve dogodilo od ušća Ipolja, kako je dugo bio zatvoren u Zemunu, a pre toga u nekoj nepoznatoj lađi. Lagali su, dakle, oni koji su svedočili da su ga videli između Pešte i Zemuna, jer je za sve to vreme bio zatvoren u onoj lađi vezanih nogu i ruku.

Posle ove priče, Karl Dragoš je počeo drukčije da misli o Latku. On je i nehotice doveo u vezu napad na Iliju Bruša sa mešanjem u čitav slučaj nekog njemu sličnog čoveka u Salki. Nema sumnje, ribolovac je nekome smetao i bio je izložen udarcima nekog nepoznatog neprijatelja, čiji opis kao da je ličio na opis pravog razbojnika.

I tako, malo-pomalo, Karl Dragoš je počeo da saznaje istinu. Iako nije mogao da proveri svoje zaključke, osećao je da, iz dana u dan, otpadaju sumnje koje je nekad imao.

Ipak, ni za trenutak nije pomisljao da ostavi čamac, pa da se vrati natrag i opet počne istragu. Njegov policijski nos mu je kazivao da je trag dobar i da je ovaj ribar, iako možda nevin, umešan u priču o dunavskoj razbojničkoj družini. Uostalom, mir je vladao na gornjem Dunavu, a, prema izvršenim zločinima, videlo se da su njihovi počinioци došli bar do okoline Zemuna. Izgledalo je da su oni otišli dalje niz Dunav dok je Ilija Bruš bio zatvoren.

Karl Dragoš se nije u ovome prevario. Striga se zaista neprestano približavao Crnom moru, pošto je dvanaest dana pre njihovog čamca pošao iz Zemuna. Ali, on je ovih dvanaest dana išao sporo, tako da je čamac Sergeja Latka, koji je neumorno veslao, jurio brže nego lađa Strigina.

Latko je imao samo jedan cilj - Ruščuk, i jednu misao - Naču. Ako nije više htio da se krije ko je i šta je, šta bi mu to sad i vredelo? Posle njegovog hapšenja, posle bekstva, zvati se Ilija Bruš bilo je isto tako opasno kao i zvati se Sergej Latko. Pod jednim ili pod drugim imenom,

on je sad mogao samo krišom da uđe u Ruščuk, ako neće da ga odmah uhapse.

Obuzet ovom idejom, on za tih osam dana nije obratio nimalo pažnje na obale reke. Ako je opazio da prolaze pored Beograda - belog grada - izgrađenog terasasto na brdu koje nadvisuje kneževska palata, Konak, grada s predgrađima u koje stiže velika količina robe u tranzitu, primetio ga je samo zato što Beograd označava srpsku granicu na kojoj prestaje moć gospodina Izara Rone. Ali, posle Beograda nije više obraćao pažnju ni na šta.

Nije video ni Smederevo, drevnu prestonicu Srbije poznatu po vinogradima koji je okružuju; niti Golubac, gde pokazuju pećinu u kojoj je Sveti Đorđe prema legendi ostavio telo zmaja koga je ubio vlastitim rukama; ni Đerdap, tu slavnu klisuru nad kojom se dižu kamene litice visoke četiri stotine metara i duž koje se Dunav survava i besno razbija o stene kojima je posuto njegovo korito; ni Oršavu, gde Dunav počinje da teče između dve stare turske pokrajine koje su sada postale nezavisna kraljevstva; ni Vidin, prvi znameniti bugarski grad; ni Nikopolj ni Svištov, dva druga poznata grada kraj kojih je morao proći na putu do Ruščuka.

Držao se, najpre, srpske obale, jer ju je smatrao sigurnijom. I zaista, policija ga nije uz nemiravala sve do izlaska iz Đerdapa.

Tek u Oršavi čamac rečne policije prvi put ga pozva da se zaustavi. Ali, na jednu reč Karla Dragoša, policajac se učtivo pokloni, i o pretresu više nije bilo ni govora.

Latko nije ni mislio da se čudi kako jedan, naizgled obični bečki građanin, ima toliki uticaj na policijsku vlast. Samo je bio nestrpljiv što tako dugo traje razgovor između policajca i njegovog saputnika.

Prema naredbi sudske komisije u Zemunu i samoga Karla Dragoša, rečna policija je pojačala nadzor nad rekom. Naročito je stroga kontrola nad lađama bila u Oršavi. Ispitujući svog potčinjenog, Dragošu je bilo neprijatno čuti da ova pretraživanja nisu dala nikakav rezultat i da je novo razbojništvo izvršeno pre dva dana na rumunskoj teritoriji, naspram bugarske varoši Rahove.

I tako su dunavski razbojnici uspeli da se provuku kroz policijsku mrežu. Pošto su oni pljačkali ne samo zlato i srebro, no i druge skupocene stvari, to je njihov plen morao biti obilan i zaista je bilo nerazumljivo da se on nije mogao pronaći, kad se svaka lađa pažljivo pregledala.

Karl Dragoš bio je preneražen njihovom prepredenošću, ali je bilo jasno da razbojnici idu sve dalje niz Dunav, sudeći po njihovim prepadima.

Stoga je trebalo požuriti. Prema mestu i datumu poslednje krade, videlo se da su razbojnici bar tri stotine kilometara izmakli pred njima. Vodeći računa o vremenu tokom kojeg je Ilija Bruš bio zatočen, vremenu kojim se dunavska banda zasigurno koristila, trebalo je iz toga zaključiti da je brzina njihove lađe bila za polovinu manja od brzine Latkove lađe. Zato još nije bilo nemoguće da se sustignu.

Stoga odmah krenuše i već 6. oktobra predoše bugarsku granicu. Od tog mesta Sergej Latko, koji se dотле držao desne obale, prede na rumunsku obalu, kojoj se, počev kod Lom Palanke, nije moglo prići zbog velikih baruština širokih osam do deset kilometara.

Otkako je Latko ušao u bugarske vode, sve mu je izgledalo podozrivo. Po Dunavu su krstarili parobrodi, pa i torpiljeri i topovnjače pod turskom zastavom. Predviđajući rat sa Rusijom, Turska je već počela da motri na Dunav.

Latko se morao držati dalje od ovih turskih lađa, pa makar pao u ruke rumunskim vlastima, nadajući se, pritom, da će ga Jeger uzeti u zaštitu kao što je to učinio u Oršavi.

Ali, nikakav neprijatan događaj nije se desio na ovom poslednjem delu puta i 10. oktobra, oko četiri sata posle podne, on ugleda na drugoj obali Ruščuk. Tada Latko prede sa rumunske obale nasred Dunava, gde zaustavi čamac i spusti kotvu.

- Šta je? - upita Dragoš iznenadeno.
- Stigao sam - odgovori kratko Sergej Latko.
- Stigao?... Pa mi nismo još stigli do Crnog mora. - Ja sam vas prevario, gospodine Jegeru. Ja nisam ni nameravao da idem do Crnog mora.
- E, gle! - reče detektiv čudeći se.
- Ja sam pošao s namerom da ostanem u Ruščuku.
- A gde je Ruščuk?
- Eno tamo - odgovori Latko i pokaza u daljini kuće ove varoši.
- Pa zašto onda ne idemo tamo?
- Moram da čekam dok se smrkne. Mene traže, gone. Bojim se da me po danu ne poznaju i uhvate.

Ovo je iznenadilo Karla Dragoša. Da nisu njegove prave sumnje bile osnovane?

- Kao u Zemunu - reče šapatom.
- Kao u Zemunu - odgovori mirno Sergej Latko - samo ne iz istih razloga. Ja sam pošten čovek, gospodine Jegeru.
- Ne sumnjam, gospodine Bruše, iako su retko dobri razlozi zbog kojih se neko boji da bude uhapšen.
- Moji su dobri, gospodine Jegeru - potvrди hladno Sergej Latko. - Izvinite što ne mogu da vam ih kažem. Zarekao sam se da čuvam tajnu, I čuvam je.

Karl Dragoš jednim pokretom dade na znanje da ga se ta stvar ništa ne tiče. Latko produži:

- Ja razumem, gospodine Jegeru, što ne želite da se mešate u moje stvari. Ako hoćete, ja će vas izvesti na rumunsko tlo. Tako ćete izbeći opasnosti koje me mogu snaći.
- Koliko mislite da ostanete u Ruščuku? - upita Karl Dragoš, ne odgovarajući na pitanje.
- Ne znam - reče Sergej Latko. - Ako se stvari preokrenu po mojoj želji, možda će se vratiti u lađu pre nego što svane i, u tom slučaju, neću biti sam. Ako bude drukčije, ne znam šta će da radim.
- Idem sa vama do kraja, gospodine Bruše - izjavi Karl Dragoš odlučno.

- Kako hoćete - reče Sergej Latko i ne reče više ništa. Kada se smrklo, Latko zavesla i priđe bugarskoj obali malo dalje od prvih varoških kuća.

Imajući na umu samo svoj cilj, Sergej Latko je radio kao mesečar. Njegovi tačni i odlučni pokreti radili su bez ustezanja ono što je trebalo uraditi i što mu je bilo nemoguće da ne radi, Slep za sve što ga je okruživalo, on nije primetio da je njegov drug ušao u kabinu čim je lađa pristala. Spoljni svet nije više postojao za njega, postojao je samo njegov san. A taj san, sav obasjan suncem iako je bila noć, bio je njegov dom i u njemu njegova Nača. Osim Nače nije više bilo ničega na svetu.

Čim njegov čamac pristade uz obalu, on iskoči na zemlju, dobro ga priveza i ode brzim korakom.

Karl Dragoš odmah potom napusti kabinu. Nije dangubio. Ko bi mogao da prepozna policajca energičnog i strogog izraza lica u ovom nezgrapnom mađarskom seljaku?

Detektiv takođe izađe na suvo i krenu u poteru za Latkom.

XVI glava

Prazna kuća

Sergej Latko i Karl Dragoš za pet minuta stigoše do prvih ruščučkih kuća.

Kako Ruščuk u ono doba, uprkos trgovačkom značaju nije imao javno osvetljenje, njima bi bilo teško da steknu predstavu o varoši koja je bila neuredno zbijena oko prostranog pristaništa, na čijoj se periferiji gomilahu stare straćare koje su služile kao magacini ili krčme. Ali, oni na to nisu ni mislili. Prvi je išao putem uz Dunav brzim korakom, očiju uprtih napred, kao da ga je neka svetla tačka u noći neodoljivo privlačila. Sto se tiče drugoga, on je sa tolikom pažnjom pratilo Latka da nije primetio dva čoveka koji izadoše iz jedne sporedne uličice u trenutku kada je on preko nje prelazio.

Čim izadoše na put koji vodi pored Dunava, ova dva čoveka se rastadoše. Jedan krenu nadesno, niz vodu.

- Laku noć - reče on na bugarskom.
- Laku noć - odgovori drugi, koji okrenu nalevo pa pođe za Karлом Dragošem.

Čuvši ovaj glas iza sebe, Karl Dragoš zadrhta. U prvi mah malo uspori korake, a zatim prestade ići za Latkom, stade i okrenu se.

Mnogo prirodnih ili stečenih sposobnosti potrebno je policajcu koji ne želi da trune u nižim činovima policijske karijere. Ali, najdragocenija od mnogih osobina koje mora da ima, jeste savršeno pamćenje oka i uva.

Karl Dragoš je imao jako razvijeno čulo vida i sluha. Posle mnogo meseci, posle mnogo godina, odmah bi poznao neko lice koje je nekada video, glas koji je samo jednom čuo.

Tako je i sad bilo. On je ovaj glas već čuo na onom proplanku kod brda Piliša.

- Dobro veče, Tiča - reče na nemačkom Karl Dragoš, kad mu čovek dođe bliže.

Ovaj stade, trudeći se da prozre u pomrčinu.

- Ko mi to govori? - upita on. - Ja - odgovori Dragoš.

- Ko ste vi?

- Maks Rajnald.
 - Ne poznajem ga.
 - Ali ja poznajem vas, jer sam vas pozvao po imenu.
 - Tako je - priznade Tiča. - Mora da imate dobre oči, prijatelju.
 - I zaista su vrlo dobre. Razgovor na trenutak zastade.
 - Šta hoćete od mene? - produži Tiča.
 - Da govorim s vama - reče Dragoš - s vama i sa još jednim. Zato sam i došao u Ruščuk.
 - Vi, dakle, niste odavde?
 - Nisam. Danas sam došao. Ja sam iz Ostrogonja. Tiča ne odgovori ništa.
 - Vi ne poznajete Ostrogonja? - produži Dragoš.
 - Ne poznajem.
 - To je čudno, a došli ste tako blizu njega.
 - Tako blizu?... - ponovi Tiča. - Otkud znate da sam bio blizu Ostrogonja?
 - Dovraga! - nasmeja se Karl Dragoš. - Ona vila Hagenau nije tako daleko od Ostrogonja.
- Sad dođe red na Tiču da zadrhti. Ali, on se ne htede odati.
- Vila Hagenau?... - promuca on. - Nije mi poznata.
 - Zbilja?... - reče Dragoš. - A poznajete li onaj proplanak kod Piliša?
- Tiča dođe bliže, pa uhvati za ruku Dragoša.
- Lakše! - reče on, ne krijući više svoje uzbuđenje. - Vi ste ludi što tako vičete.
 - Pa nema nikoga - primeti Dragoš.
 - Ne zna se - odgovori Tiča... - Pa šta sad hoćete?
 - Da govorim sa Latkom - odgovori Dragoš glasno. Tiča ga opet uhvati za ruku.
 - Pst! - reče on, pa se obazre na sve strane. - Zar ste se baš zakleli da me odvedete na vešala?
- Karl Dragoš se stade smejati.
- Pa mi se nećemo nikako sporazumeti ako moramo govoriti šapatom.

- Ama ima stvari o kojima ne treba govoriti na ulici. - Ja ne želim da govorim s vama na ulici - odgovori Dragoš. Hajdemo na drugo mesto.

- Kuda?

- Bilo kuda. Ima li ovde blizu kakva krčma?

- Ima, na nekoliko koraka odavde.

- Hajdemo tamo.

- Dobro - pristade Tiča. - Podite sa mnom. Pedeset metara predoše do jedne uličice.

- Ovde je - reče Tiča, pa pokaza na osvetljen prozor. Oni uđoše u jednu skromnu kafanicu u kojoj nije bilo gostiju.

- Ovde će nam biti dobro - reče Dragoš. Krčmar dotrča pred svoje neočekivane goste.

- Šta da pijemo? Ja častim - reče detektiv, pa se udari po džepu.

- Čašicu rakije? - predloži Tiča.

- Hoću šljivovicu... A klekovaču?... Hoćete li? - I klekovača je dobra - reče Tiča.

Karl Dragoš se okrenu krčmaru, koji je čekao porudžbinu.

- Čuli ste, prijatelju?... Dajte, samo brzo.

Dragoš jednim pogledom odmeri protivnika s kojim će imati da se bori. Brzo ga je ocenio. Plećat, vrat kao u bika, usko čelo, jednom rečju, pravi tip vašarskog rvača.

Čim se donesoše flaša i dve čaše, Tiča prihvati razgovor.

- Vi, dakle, kažete da me poznajete?

- Vi sumnjate?

- I da znate za onu aferu u Ostrogonu?

- Znam. Radili smo zajedno na njoj.

- Nije moguće!

- Ali zaista.

- Ja ništa ne znam - promrmlja Tiča i stade se prisećati. - Pa, nas je bilo samo osmorica...

- Izvinite - prekide ga Dragoš - bilo nas je devetorica, jer sam i ja tamo bio.

- I vi ste radili? - upita Tiča kao da ne veruje. - Jesam, u vili, i na onom proplanku. Ja sam odveo kola.

- Sa Fogelom?

- Sa Fogelom. Tiča malo razmisli.
- To ne može biti. Kajzerlik je bio sa Fogelom.
- Ne, ja sam bio - odgovori Dragoš i ne zbuni se. - Kajzerlik je bio ostao sa ostalima.
- Znate sigurno?
- Znam - potvrди Dragoš.

Izgledalo je da mu Tiča veruje. Razbojnik nije bio baš mnogo pametan. Ne shvativši da je on sâm pomenuo Fogela i Kajzerlika lažnom Maksu Rajnoldu, smatrao je kao dokaz to što ovaj zna njihova imena.

- Čašu klekovače? - ponudi Dragoš.
 - Nije naodmet - reče Tiča,
- Zatim popi čašu naiskap, pa produži:
- Čudnovato je - promrmlja napola ubeden. - Ovo je prvi put da mi uzimamo jednog stranca za naše poslove.
 - Sve ima svoj početak - odgovori Karl Dragoš. - Neću više biti stranac kad budem primljen u bandu.

- Kakvu bandu?
- Druže, ne treba da kriješ. Jer ja vam kažem da je sve dogovoren.
- Šta je dogovoren? - Da budem vaš.
- Sa kime je dogovoren?
- Sa Latkom.
- Čutite samo - prekide ga Tiča. - Ja sam vam već kazao da to ime ne treba govoriti.
- Na ulici - primeti Dragoš. - Ali ovde?
- Ovde kao i svuda, razume se, u celoj varoši.
- Zašto? - upita Dragoš.

Ali Tiča je još malo sumnjaо.

- Ako vas pitaju - odgovori on obazrivo - kažite da ga ne poznajete. Vi znate mnogo, ali ne znate sve, a vi nećete prevariti staroga lisca kao što sam ja.

Tiča se varao, on nije bio dorastao da se nosi sa jednom ovakvim junakom kao što je bio Dragoš - stari lisac našao je svoga gospodara. Trezvenost nije bila njegova glavna osobina i detektiv, čim je to primetio, potrudи se da to iskoristi. On ga je nudio čas šljivovicom, čas klekovačom. Dejstvo alkohola počelo se već osećati. Tičine oči se behu

zamaglide, jezik otežao, a njegova obazrivost postajala je sve manja. A kao što se zna, klizav je put pijanstva i što se žeđ više gasi, ona biva sve veća.

- Mi rekosmo, dakle - poče Tiča da zapliće jezikom - da je sve dogovoreno sa vodom.

- Dogovoreno - izjavi Dragoš.
- Voda je dobro uradio - reče Tiča sve pijaniji.
- Ti to možeš reći - reče Dragoš.
- Samo, znaš... nećeš ga videti...
- Zašto ga neću videti?

Pre nego što je odgovorio, Tiča nasu sebi dve čaše rakije i popi ih naiskap.

- Vođa je otišao - reče Tiča.
 - On nije u Ruščuku? - upita Dragoš kako iznenadjen.
 - Nije više.
 - Nije više?...
 - Ima četiri dana. - A sad?
 - Sad putuje svojom lađom niz Dunav do Crnog mora.
 - Kad će se vratiti?
 - Kroz petnaest dana.
 - Da čekam još petnaest dana! Baš sam srećan! - povika Dragoš.
 - Svrbi te da uđeš u našu družinu? - upita Tiča, pa se nasmeja.
 - Dovraga! - reče Dragoš. - Ja sam seljak i u onoj krađi kod Ostrogonu dobio sam više nego što zaradim za godinu obrađujući zemlju.
 - Osladilo ti se, je li? - reče Tiča i zaceni se od smeha. Dragoš primeti da je Tičina čaša prazna i požuri da je napuni.
 - Druže, pa ti ništa ne piješ! - povika on. - U tvoje zdravlje!
 - U tvoje zdravlje! - ponovi Tiča, pa ispi čašu naiskap.
- Policajac je ovom prilikom prikupio mnoge podatke. Doznao je koliko je članova imala ova razbojnička družina: osam, po iskazu Tičinom; ime trojice, pa i četvorice, računajući i vodu; kuda je otišla: na Crno more, gde će, bez sumnje, plen biti natovaren na lađu; baza njenih operacija: Ruščuk. Kad se Latko bude vratio u Ruščuk kroz petnaest

dana, biće preduzete sve mere da smesta bude uhapšen, osim ako ne uspe da se uhvati na samom ušću Dunava.

Ipak još su neke stvari ostale nejasne. Karl Dragoš pomisli da bi se mogla objasniti bar jedna od njih koristeći se pijanim stanjem svoga sagovornika.

- Zašto nisi maločas hteo da kažeš ime Latkovo? Tiča, sasvim pijan, pogleda nežno svoga druga, pruži mu ruku i promuca:

- Hoću da ti kažem, jer si mi ti prijatelj.
- I jesam - odgovori Dragoš i potapša ga po ramenu.
- Brat? - Jesam.
- Ubica? - Jesam.

Tiča pogleda u flaše.

- Hoćeš jednu klekovaču ? - upita on,
- Nema više - ogovori Dragoš.

Videći da je Tiča pijan i bojeći se da se ne stropošta, detektiv je krišom prosuo dobar deo flaše. Ali, ovo se nije svidelo Tiči, koji se pokunji kad ču da nema više klekovače.

- Pa onda, rakije? - zamoli on.
- Evo - pristade Karl Dragoš i pruži mu flašu u kojoj je bilo još nekoliko kapi rakije. - Ali, pazi, druže, da se ne napijemo.
- Ja!... - viknu Tiča, pa popi ono malo rakije što je ostalo u flaši. - Ja ne mogu da se napijem!
- Rekosmo, dakle, da Latko?... - poče Dragoš.
- Latko?... - ponovi Tiča, koji nije više znao o čemu je reč.
- Zašto on ne treba da se spominje? Tiča se glupo nasmeja.
- To te kopka da znaš, je li? E, pa to je zato što se Latko ovde izgovara Striga.
- Striga?... - ponovi Dragoš, koji nije razumeo. - Zašto Striga?
- Zato što je toj momčini takvo ime. Tako, tebi je ime... Zbilja, kako ti je ime?
- Rajnald.
- Jeste... Rajnald... E pa eto! Ja tebe zovem Rajnald... A on se zove Striga... To je jasno.
- Ali u Ostrogonu... - reče Dragoš.

- Oh! - prekide ga Tiča. - U Ostrogonu je bio Latko, ali u Ruščuku je Striga.

On namignu obešenjačkim okom.

- Pa znam, tako je zgodnije da se operiše.

Da jedan zločinac uzima tuđe ime kad čini svoja nedela, to ne može začuditi policajca, ali zašto to ime Latko, ono isto ime koje je potpisao na slici nađenoj u lađi?

- Pa ipak postoji jedan Latko! - povika nestrpljivo Dragoš.

- Razume se - reče Tiča.

- Ko je taj Latko?

- Lupež - reče Tiča odlučno.

- Šta ti je učinio?

- Meni?... Ništa... Strigi...

- Šta je Strigi učinio?

- Oteo mu je ženu... Lepu Naču.

Nača! Ono ime, što je bilo na slici. Uveren da je na dobrom tragu, pažljivo je slušao Tiču koji je govorio i dalje:

- Od tada su neprijatelji... Zato je Striga uzeo njegovo ime. Obešenjak je taj Striga.

- Iz svega toga ja ne vidim zašto se ne sme pominjati ime Latkovo.

- Zato, što je nevaljao - objasni Tiča... - U Ostrogonu... i na drugom mestu, ti znaš za koga se izdaje... Ovde je nekakav kormilar, koji je ustao protiv vlade... Pravi zavere, budala! A ulice su pune Turaka u Ruščuku.

- Šta je bilo s njim? - upita Dragoš. Tiča mahnu rukom da ne zna.

- Nestao je - odgovori on. - Striga kaže da je umro.

- Umro!

- A to mora da je istina, jer Striga ima sad ženu.

- Koju ženu?

- Pa lepu Naču... Posle imena, ženu... Nije zadovoljna, golubica. Ali, Striga je dobro drži u ladi.

Sad je sve bilo jasno Dragošu. On nije proveo toliko mnogo dana u društvu jednog običnog razbojnika, nego sa jednim prognanim rodoljubom. Kako je moralо biti teško nesrećniku kada se, posle tolikih muka, vratio u otadžbinu i našao svoj dom prazan!... Trebalo mu je

priteći u pomoć... A što se tiče one razbojničke družine na Dunavu, Dragoš, sad dobro obavešten, moći će lako da je pohvata.

- Toplo je!... - uzdahnu on, praveći se da ga je piće zagrejalo.

- Vrlo toplo - odgovori Tiča.

- To je od rakije - promuca Dragoš.

Tiča lupi pesnicom o sto.

- Momče, ti nemaš tvrdnu glavu!... Vidiš... ja... mogu još da pijem.

- Ne podnosim piće - priznade Dragoš.

- Baš si mekušac!... - podsmehnu mu se Tiča. - Pa da idemo, kad baš hoćeš.

Pošto platiše krčmaru, njih dvojica izadoše na ulicu. Ova promena kao da nije prijala Tiči. Tek što su izašli na svež vazduh, a on se zanese. Dragoš se uplaši što mu je dao da toliko pije.

- Hajde, kaži - upita on pokazujući niz reku - onaj Latko...

- Koji Latko?

- Kormilar. Stanuje li tamo?

- Ne stanuje.

Karl Dragoš se okrenu prema varoši.

- Tamo?

- Ni tamo.

- Pa onda tamo? - upita Dragoš pokazujući uz Dunav. - Jeste - promuca Tiča.

Detektiv povuče svog druga. Ovaj je posrtao, brbljajući koješta. Posle pet minuta hoda, odjednom stade, pa reče:

- Zato je Striga kazao da je Latko umro?

- Pa šta?

- On nije umro, jer ima nekoga u njegovoj kući.

I Tiča pokaza svetlost što je prolazila kroz kapke jednoga prozora i obasjavala ulicu nekoliko koraka dalje. Dragoš pride tom prozoru. Tiča i on pogledaše kroz pukotinu kapka u kuću.

Videše jednu skromnu sobu, lepo nameštenu. Sudeći po rasturenom nameštaju i debelom sloju prašine na njemu, izgledalo je da je ovde bila neka borba. U sredini je bio veliki sto na koji se nalaktio čovek, koji je izgledao kao da se duboko zamislio. Iz očiju su mu tekle

krupne suze. Kao što se nadao, Karl Dragoš poznade svoga saputnika. Ali, nije samo on poznao očajnika.

- To je on... - prošapta Tiča, trudeći se da se malo otrezni.
- On?...
- Latko.

Tiča prevuče ruku po licu i malo se pribra.

- Lupež nije umro... - reče kroz zube. - Ali, ništa za to... Turci će mi platiti njegovu kožu više nego što vredi... Strigi će biti milo!... Ne miči se odavde, druže - reče on Karlu Dragošu. - Ako hoće da izade, premlati ga!... Zovi upomoć, ako treba... A ja idem da dovedem policiju.

Ne čekajući odgovor, Tiča ode trčeći. Malo je posrtao. Uzbuđenje ga je otreznilo.

Čim ostade sam, detektiv uđe u kuću.

Sergej Latko se ne pokrenu. Karl Dragoš mu metne ruku na rame.

Nesrećnik diže glavu. Ali, on kao da je bio u bunilu, a njegov mutan pogled kazivao je da nije prepoznao svog saputnika. Ovaj izgovori samo jednu reč:

- Nača!...

Sergej Latko skoči sa stolice. Oči su mu plamtele i on se unese u lice Karlu Dragošu.

- Pođite sa mnom - reče detektiv - i požurimo.

XVII glava

Plivajući

Čamac je leteo po reci. Pijan, zanesen, Sergej Latko je veslao ludo. Veslao je neumorno ceo dan i jedva da je noću spavao nekoliko sati.

Svedok ovog žestokog gonjenja, Karl Dragoš se divio kako jedan čovečji organizam može biti obdaren takvom snagom. Međutim, ovo je bio čovek koji je crpeo natćovečansku energiju iz najstrašnijeg očajanja.

Starajući se da nesrećnog kormilara poštedi najmanje nepažnje, detektiv je pazio da ne prekida čutanje. Sve što je bilo glavno da se kaže, kazalo se već pri polasku iz Ruščuka. Pre svega, Karl Dragoš mu je kazao da je on detektiv. Potom mu je u nekoliko reci objasnio zašto je pošao na ovaj put, u poteru za dunavskom razbojničkom družinom, kojoj je, kako se govorilo, bio voda neki Latko iz Ruščuka.

Latko je rasejano slušao ovo pričanje.

Šta se sve ovo njega ticalo? On je imao samo jednu misao, samo jedan cilj, jednu nadu: Nača!

On je obratio pažnju na reči svog saputnika tek onda kad je Karl Dragoš počeo govoriti o njoj, kako je od samoga Tiče čuo da Nača putuje niz Dunav kao zarobljenica na lađi kojom zapoveda vođa ove družine, a pravo mu je ime Striga, a ne Latko.

Čuvši ovo ime, Sergej Latko je riknuo kao divlja zver.

- Striga! - uzviknu on dok mu je ruka snažno stezala veslo.

Od tada je žurio bez prekida, bez odmora, namršten, unezverenih očiju, hitajući svom dušom napred, ka cilju. U svom srcu nosio je uverenje da će svoj cilj postići. Zašto? Ne bi to mogao da kaže. Bio je siguran u to i to je sve. On bi, na prvi pogled, poznao lađu u kojoj je Nača bila zatočenica, pa bila ona među hiljadama drugih. Kako? Ni sam nije znao. Ali bi je našao.

Sad je tek razumeo zašto mu se učinilo da poznaje svog tamničara koji mu je donosio jelo kada je prvi put bio zatvoren u ladi i zašto su glasovi koje je tamo načuo imali odjeka u njegovom srcu. Tamničar je bio Tiča, a glasovi su bili Strigini i Načini. A tako isto onaj krik što ga je noć donela, i to je takođe bila Nača, koja je uzalud zvala upomoć. Zašto se onda nije zaustavio? Šta bi sebi uštедeo kajanja, griže savesti!

U trenutku svoga bekstva, jedva da je u mraku video lađu, u kojoj je, i ne znajući, ostavljao onu koja mu je tako draga. Ništa ne mari! Sada je bilo nemoguće da prođe pored te lade, a da mu u duši neki tajanstveni glas to ne javi.

I, zaista, nada Sergeja Latka bila je manje tašta nego što bi se moglo pomisliti. Bilo je malo izgleda da se prevari, jer je bilo sve manje dereglijia na ovom delu Dunava. Od Oršave njihov broj se neprestano smanjivao, posebno počev od Ruščuka, a poslednje su se bile zaustavile u Silistriji. Iza ove varoši, koju je Latkova lađa prešla za dvadeset i četiri sata, ostale su na reci samo dve teretne lađe, jer su njome sada plovili samo parobrodi.

Dunav je kod Ruščuka ogroman. Šireći se na levoj obali u beskrajne baruštine, on je širok više od dve milje. Dalje od Ruščuka on je još širi, a između Silistrije i Braile dostiže katkad širinu od dvadeset kilometara. Ovolika vodena površina je pravo more na kome ima i bura i ogromnih talasa, pa stoga pliće lade ne smeju tamo da plove.

Sreća za Sergeja Latka je bila što je vreme bilo lepo. U ovako malom čamcu, ako bi vетар samo malo jače duvao, on bi morao da potraži zaklon na kakvom zgodnom mestu na obali.

Karl Dragoš, koji je, iako se od svega srca interesovao za brige svoga druga, imao drugi cilj, bio je jako uznemiren kad je video ovu vodenu pustinju. Da ga Tiča nije prevario? Kada je video da su sve lađe stale i ne idu dalje, pobojavao se da i Striga to isto ne učini. Bio je toliko uznemiren, da je morao pitati Sergeja Latka:

- Jedna teretna lađa može li da ide do mora?
- Može - odgovori Latko. - To biva retko, ali biva. - Jeste li vi vozili takvu lađu?
- Katkad.
- Kako se iz njih istovaruje roba?
- Sklone se u neki mali zaliv iza ušća, pa tu dođu parobrodi.
- Rekoste, ušća. Ima ih, dakle, više?
- Postoje dva glavna ogranka - odgovori Sergej Latko. - Jedan je na severu, Kilija, a drugi više na jugu, Sulina. Ovaj poslednji je važniji.
- Da mi zbog toga ne pogrešimo? - upita Karl Dragoš.
- Nećemo. Ljudi koji se kriju od zakona ne prolaze kroz Sulinu. Mi ćemo ići u ogrank na severu.

Dragoš je tek upola bio zadovoljan ovim odgovorom. Dok bi oni išli jednim putem, razbojnička družina mogla bi umaći onim drugim. Ali, šta da se radi protiv ove slučajnosti, osim osloniti se na sreću, jer se nije moglo motriti u isti mah na sva ušća Dunava? Kao da je pogodio šta misli, Sergej Latko dopuni svoje objašnjenje: Uostalom, iza ušća Kilije ima jedan mali zaliv kome teretna lađa može da istovari svoju robu u parobrod. Kad bi prošla kroz ušće Sulinu, morala bi istovariti u pristaništu istog imena koje se nalazi na samoj obali mora. Što se tiče rukavca Svetog Đorđa, koji teče više na jug, on je jedva plovan, iako najvažniji zbog širine. Dakle, ne treba se bojati nikakve greške.

Ujutru 14. oktobra, četvrtog dana posle polaska iz Ruščuka, Latkov čamac uđe u deltu Dunava. Ostavljujući na desnoj strani rukavac Sulinu, on uđe u rukavac Kiliju. U podne prodoše pored Izmaila, poslednje malo veće varoši. Sutradan će ući u Crno more.

Da li će, pre toga, stići Striginu lađu? Nije bilo izgleda za to. Otkako su ostavili glavni rukavac, reka je bila pusta. Dokle se okom moglo sagledati, nigde nije bilo jedra, nigde dima od parobroda. Karl Dragoš se veoma zabrinuo.

Što se tiče Sergeja Latka, on nije izgledao zabrinut. Neprestano nagnut na veslu, on je neumorno gurao lađu napred, pazeći da vozi kanalom koji je samo iskustvom raspoznavao između niskih i barovitih obala.

Njegova uporna hrabrost morala je dobiti nagradu.

Posle podne istoga dana, oko pet sati, naponstku, pojavi se jedna teretna lađa ukotvljena na dvanaestinu kilometara ispod utvrđene varoši Kilije. Sergej Latko prestade da vesla, uze durbin i stade razgledati pažljivo ovu lađu.

- To je on!... - reče prigušenim glasom i spusti durbin.

- Sigurni ste?

- Siguran - potvrdi Sergej Latko. - Poznao sam Jakuba Ogula, veštog kormilara iz Ruščuka, prokleta neka je duša Strigina. On, bez sumnje, upravlja lađom.

- Šta sad da radimo? - upita Karl Dragoš.

Sergej Latko ne odgovori odmah. Hteo je da razmisli. Detektiv produži:

- Treba se vratiti do Kilije, a, po potrebi, i do Izmaila. Tamo ćemo nabaviti pojačanje.

Latko odrečno odmahnu glavom.

- Trebalo bi mnogo vremena da se protiv struje vraćamo do Izmaila ili samo do Kilije - reče on. - Lađa Strigina daleko bi izmakla, a na moru se ne bi mogla naći. Ne, ostanimo ovde i pričekajmo noć. Nešto mi je palo na pamet. Ako mi to što sam naumio ne podje za rukom, mi ćemo izdaleka ići za lađom i kad budemo videli gde je pristala, ići ćemo u Sulinu da tražimo pomoć.

U osam sati, kad se sasvim smrklo, Sergej Latko privesla svoj čamac na dvesta metara daleko od Strigine lađe. Tu ga lagano ukotvi. Zatim, ništa ne govoreći Karlu Dragošu, koji ga je začuđeno gledao šta radi, skide sa sebe odelo i skoči u Dunav.

Sekući vodu snažnom rukom, uputi se pravo ka lađi koju je u mraku nazirao. Kad ju je već mimošao na dovoljnoj razdaljini da ga ne bi videli, on zapliva u suprotnom smeru, protiv struje, dopliva do lađe i uhvati se za široki donji deo krme. Oslušnu. Do njega dopre neka pesmica prigušena žuborenjem vode na bokovima broda. Neko je nad njegovom glavom poluglasno pevušio. Držeći se nogama i rukama za krmu, Sergej Latko se lagano diže do njenog gornjeg kraja, pogleda naviše i poznade kormilara Jakuba Ogula.

Na lađi je sve bilo mirno. Ništa se nije čulo iz kabine u koju se Ivan Striga, bez sumnje povukao. Pet lađara ležalo je na prednjoj palubi broda i tiho razgovaralo. Samo se Jakub Ogul nalazio pozadi. Popeo se na kabinu, seo na polugu krme, pa pevušio neku svoju omiljenu pesmicu.

Pesma odjednom prestade. Dve gvozdene ruke stezale su pevačevu gušu. Njegovo telo se zatim zaljulja i pade preko spoljnog dela krme. Je li bio mrtav? Njegovo nepomično telo visilo je kao platno sa obe strane krme dok su mu se noge i ruke klatile. Sergej Latko ga sad uhvati oko pojasa, pa, postepeno smanjujući pritisak svojih kolena na krmu, stade ga lagano spuštati i, držeći ga i dalje, zagnjuri se u vodu.

U lađi niko nije znao za ovaj napad. Ivan Striga nije izlazio iz kabine, a onih pet ladara spreda mirno su i dalje razgovarali.

Međutim, Sergej Latko je plivao ka svom čamcu. Povratak je bio teži nego dolazak. Osim što je sad morao plivati protiv struje, teško mu je bilo da za sobom vuče telo Jakuba Ogula. Hladna voda ga nije osvestila; nije se micao. Sergej Latko se počeo pribojavati da mu ruka nije bila suviše teška.

Bilo je potrebno pet minuta da iz svog čamca dođe u lađu Striginu, a sad mu je trebalo više od pola sata da prepliva unazad istu razdaljinu.

- Pomozite mi - reče on Karlu Dragošu, uhvativši se napisletku za svoju čamac.

- Evo jednog.

Detektiv mu pomože da Jakuba Ogula ubaci u čamac.

- Je li mrtav? - upita Sergej Latko.

Karl Dragoš se nagnu nad zarobljenikom.

- Nije - reče on. - Diše.

Sergej Latko odahnu, odmah uze veslo i stade veslati uz vodu.

- Onda ga dobro vežite - reče on - ako nećete da vam u makne kad vas iskrcam na suvo.

- Dakle, rastaćemo se? - upita Karl Dragoš.

- Hoćemo - odgovori Sergej Latko. - Kad vi izadete na suvo, ja ću se vratiti tamo gde je Strigina lađa, a sutra ću se spremiti da uđem na nju.

- Usred dana?

- Usred dana. Ja sam nešto smislio. Ne brinite se, bar neko vreme neću biti ni u kakvoj opasnosti. Kasnije, kad budemo blizu Crnoga mora, ne kažem da neće biti gore. Ja računam na vas u tom trenutku, koji ću odlagati što je moguće više.

- Na mene?... Šta ja mogu da uradim?

- Da mi dovedete pomoć.

- Potrudiću se, ne sumnjajte u to - uveravaše ga Karl Dragoš.

- Ne sumnjam, ali će vam možda biti malo teško. Radite što bolje možete, to je sve. Ne gubite iz vida da će Strigina lađa krenuti sutra u podne, i, ako je ništa ne zadrži, stići će u more oko četiri sata.

- Zašto ne ostanete sa mnom? - upita Karl Dragoš u brizi za svojim drugom.

- Zato što vi možete zakasniti, pa bi Striga mogao daleko izmaći. On ne sme da dođe do mora. I neće doći, pa i onda ako dođete kasno da mi pomognete. Samo, u tom slučaju, verovatno je da ću tada ja biti mrtav.

Karl Dragoš nije više navaljivao, kad vide da Sergej Latko ostaje pri svojoj nameri. Lađa pristade uz obalu i onesvešćenog Jakuba Ogula spustiše na zemlju.

Sergej Latko otisnu čamac od obale i nestade u mraku.

XVIII glava

Dunavski kormilar

Kad Sergej Latko otplovi, Karl Dragoš u prvi mah nije znao šta da radi. Sam, noću, na ovoj tački granice sa Besarabijom¹² sa ovim nepomičnim telom zarobljenika od koga mu je dužnost zabranjivala da se odvoji, njegov položaj bio je vrlo težak. Međutim, kako je bilo očevidno da mu pomoći neće doći ako sâm ne podje da je traži, morao se na nešto odlučiti. Vreme je prolazilo. Od jednoga sata, od jednoga minuta mogao je zavisiti Latkov život. Stoga je ostavio onesvešćenog Jakuba Ogula, koga je prethodno dobro vezao da ne bi mogao pobeci ako dođe k sebi, pa podje uz vodu što je mogao brže.

Posle pola sata hoda u sasvim pustoj zemlji, počeo se bojati da mora tako ići do Kilije, kad, napisletku, nađe na jednu kuću pored reke.

Nije bio lak posao nagovoriti ukućane da mu otvore vrata. U ovo doba, na ovakovom mestu, izvesno nepoverenje bilo je opravdano i stanovnici ove kuće nisu bili voljni da ga puste unutra. Teškoća je bila tim veća što se nisu mogli razumeti, jer su ovi seljaci govorili nekim mesnim narečjem koje Karl Dragoš nije razumeo, iako je govorio mnogo jezika. Mešajući u govoru malo rumunske, malo ruske i nemačke reči, ipak mu podje za rukom da zadobije njihovo poverenje i tako energično branjena vrata malo se odškrinuše.

Ušavši u kuću, morao je odgovarati na razna pitanja. Napisletku je uspeo da dobije kola i da se njima vrati po Jakuba Ogula.

Ovaj se još nije bio osvestio. Nije se mrdnuo ni kad ga sa trave na obali preneše u kola, koja odmah krenuše za Kiliju. Do one kuće moralo se ići nogu pred nogu, a odatle je dalje vodio put, istina rdav, ali se sada moglo ići brže.

Prošla je ponoć kada Karl Dragoš uđe u Kiliju. Sve je spavalо u varoši, te nije bilo lako naći policijskog starešinu. Ipak ga je našao i probudio i on mu se ljubazno stavi na raspolaganje.

¹² Današnja Moldavija. (Prim. red.)

Dragoš ostavi Jakuba Ogula, koji je počeo otvarati oči, na sigurnom mestu. Sad je mogao da radi na hvatanju razbojničke družine i, što ga je, možda, još više uzbudivalo, spasavanju Sergeja Latka.,

Ali, od prvoga koraka nađe na velike teškoće. Tada nije bilo nijednog parobroda u Kiliji, a policijski starešina nije htio da svoje ljude pošalje na reku. Ovaj dunavski rukavac bio je tada nepodeljen između Rumunije i Turske, te su se bojali da njihovo posredovanje ne izazove turske žalbe baš u trenutku kada je izgledalo da će biti rata. Da je rumunski činovnik mogao proučiti knjigu subbine, video bi u njoj da će ovaj rat, zacrtan od pamтивекa, neminovno ionako buknuti posle nekoliko meseci i to bi ga, bez sumnje, učinilo manje strašljivim. Ali, kako on nije poznavao budućnost, drhtao je pri pomisli da na ma koji način bude umešan u diplomatske zaplete i držao se onog mudrog pravila: "Samo bez afera", koje je, kao što se zna, deviza svih činovnika svih zemalja sveta.

Sve što je smeо učiniti, to je da savetuje Karlu Dragošu da ode u Sulinu i da mu preporuči čoveka koji će ga sprovesti kroz dunavsku deltu na ovom teškom putu od pedesetak kilometara.

Trebalo je mnogo vremena hodati da se taj čovek probudi i da se privoli da dă kola i da se prevezu na desnu obalu. Bilo je gotovo tri sata ujutru kada je detektiv pošao na kolima koja je vukao konjić mnogo žustriji nego što je izgledao.

Šef policije u Kiliji imao je pravo kada je kazao da je prelaz preko delte težak. Na blatnjavim putevima, mestimično nekoliko centimetra pokrivenim vodom, kola su išla teško i, da kočijaš nije bio vest, ona bi svakako zalutala u ravnici u kojoj nije bilo nikakve oznake. Ovako se nije moglo ići brzo, a još je trebalo s vremenom pustiti konja da se izduva.

Izbijalo je podne kada je Dragoš stigao u Sulinu. Rok koji je odredio Latko isteći će kroz nekoliko sati! Nije imao vremena da se malo okrepi, nego je odmah otrčao da nade mesne vlasti.

Sulina, koja je po Berlinskom ugovoru pripala Rumuniji, bila je turska u vreme kad se ovo događa. Kako su tada odnosi između Turske i istočnih država bili vrlo zategnuti, Karl Dragoš, mađarski podanik, nije se mogao nadati da će ga lepo primiti, iako je došao ovamo po jednom poslu od opštег interesa. Nije se, dakle, iznenadio kada je video da mu vlasti ukazuju dosta slabu pomoć.

Rekoše mu da mesna policija nema svoju sopstvenu lađu koju bi mu mogli staviti na raspolaganje. Stoga je morao moliti carinike da mu daju da se posluži njihovom lađom, tim pre što je u interesu carinarnice da se ova lopovska družina pohvata jer nosi krijumčarenu robu. Na nesreću, ova parna lađa trenutno nije bila u pristaništu. Stražarila je na moru i već izvesno vreme bila je daleko od obale. Stoga je Karl Dragoš morao da unajmi ribarski čun¹³ isplovi njime i potraži i prepozna carinsku lađu.

U pola dva posle podne, on čunom krenu iz pristaništa da je traži. Ostalo mu je još samo sto pedeset minuta da stigne na sastanak sa Sergejem Latkom!

Dok se Dragoš borio s ovim teškoćama, Sergej Latko je smišljeno izvodio svoj plan.

Celo prepodne bio je sa svojim čamcem u ševaru pored obale, motreći na Striginu lađu. Kao što je predvideo, Striga nije smeо bez kormilara da plovi kroz ova opasna mesta, puna peščanih sprudova koje samo vešti kormilari poznaju.

Prepostavljao je da će razbojnici, ne znajući kako je njihov kormilar nestao, uzeti drugog. Ali, nema mnogo kormilara na rukavcu Kiline i do jedanaest sati pre podne on je bio sasvim pust, izuzimajući Striginu ladu, koja je stajala nepomična, i nevidljivi čamac Sergeja Latka. Tek u jedanaest sati dve lade se pojaviše sa strane mora. Sergej Latko ih osmotri durbinom i poznade da je jedna od njih lađa jednoga kormilara. Ivan Striga će verovatno naći pomoć koju je nestrpljivo iščekivao.

Došao je trenutak da Sergej Latko prede u akciju.

Njegova lađa izade iz ševara i približi se Striginoj.

- Ehej, vi u lađi! - povika Sergej Latko, kada dođe bliže da su ga mogli čuti.

- Ehej!... - dobi odgovor sa one strane lađe.

Jedan čovek se pojavi iz kabine. Taj čovek bio je Ivan Striga.

Kakvo je besnilo obuzelo dušu Sergeja Latka kad ugleda toga zakletog neprijatelja njegove sreće, tog lupeža koji već toliko meseci drži u svojoj vlasti njegovu Naču!

Ali, on se nadao ovome susretu koji je tražio. Na to je bio spremjan. On pritaji u sebi svoje besnilo i, pretvarajući se, upita mirnim glasom:

¹³ Najmanje plovilo, čamac ravnog i plitkog dna, obično drveni. (Prim. red.)

- Treba li vam kormilar?

Umesto da odgovori, Ivan Striga nadnese ruku nad oči i pogleda onoga koji ga je pitao. Da istinu kažemo, on ga je odmah poznao. Ali, da je pred njim stajao muž Način, učinilo mu se tako neverovatno i tako neočekivano da je bio u nedoumici.

- Da nisi ti Sergej Latko, iz Ruščuka? - upita on.

- Ja sam - odgovori Sergej Latko.

- Zar me ne poznaješ?

- Bio bih slep kada te ne bih poznao - odgovori Sergej Latko. - Poznajem te dobro, Ivane Strigo.

- I ti mi nudiš svoje usluge?

- Zašto ne bih? Ja sam kormilar - odgovori hladno Sergej Latko.

Striga se malo zamisli. Čudio se da se onaj koga je najviše na ovom svetu mrzeo predaje ovako njemu na milost i nemilost. Da se tu nije skrivala kakva klopka?... Ali, kakva je opasnost pretila nekolicini odvažnih ljudi od jednog čoveka? Neka vozi njegovu lađu do mora, kad je bio toliko lud da mu se ponudi! A posle, kad budu na moru...

- Ulazi! - reče razbojnik, pa razvuče grozna usta u podli osmeh, što Sergej Latko dobro vide.

On se odmah odazva pozivu. Svoj čamac primače Striginoj lađi i pope se u nju. Striga mu priđe.

- Hoćeš li mi dopustiti - reče on - da ti kažem kako se čudim da te vidim ovde na ušću Dunava?

Sergej Latko je čutao.

- Mislilo se da si umro - reče Ivan Striga - otkako si nestao iz Ruščuka.

I na ovo je Sergej Latko očutao.

- Šta je s tobom? - upita ga opet Ivan Striga.

- Neprestano sam se bavio ovde oko mora - odgovori napisletku Sergej Latko.

- Tako daleko od Ruščuka! - uzviknu Striga. Sergej Latko se namršti. Ovo zapitkivanje počelo je da ga draži. Ali se savlada i reče mirno:

- Burna vremena nisu povoljna za rad. Ivan Striga ga pogleda obešenjački.

- A za tebe se govorilo da si patriota! - povika on podrugljivo.

- Ne vodim više politiku - reče mirno Sergej Latko.

U tom trenutku Ivan Striga pogleda na Latkov čamac, koji je voda bila zanela iza njegove lađe. Nije se mogao prevariti. To je bez sumnje bio onaj čamac kojim se on osam dana vozio i koga je bio zatekao u Zemunu privezanog na keju. Sergej Latko je, dakle, lagao kada je kazao da nije ostavljao dunavsku deltu.

- Otkako si ostavio Ruščuk, nisi se udaljavao iz ove okoline? - upita Ivan Striga gledajući Latku pravo u oči.

- Nisam - odgovori Sergej Latko.

- Čudim ti se - reče Striga.

- Zašto? Jesi li mislio da ćeš me naći negde na drugom mestu?

- Tebe, ne. Ali ovaj čamac... Zakleo bih se da sam ga video na gornjem Dunavu.

- Možebiti - odgovori Sergej Latko ravnodušno. - Pre tri dana kupio sam ga od jednog čoveka koji reče da dolazi iz Beča.

- Kako je izgledao taj čovek? - upita živo Ivan Striga, koji je posumnjaо na Karla Dragoša.

- Crnomanjast, sa naočarima.

- Ah!... - učini Striga i zamisli se.

Odgovori Sergeja Latka očevidno su ga pokolebali. Nije više znao šta da misli. Ali se brzo pribra. Šta je najzad sve to značilo?

Govorio Sergej Latko istinu ili ne govorio, on je ipak bio u njegovim rukama. Budala, da se ovako baci u čeljust kurjaku!... Kad je već ušao u Striginu lađu, iz nje neće izaći živ. Ima nekoliko meseci kako je Ivan lagao Naču govoreći da je ona udovica. Čim budu na moru, ova laž će postati istina.

- Da podemo! - reče Ivan Striga.

- U podne - odgovori mirno Sergej Latko, pa izvadi namirnice iz torbe koju je nosio u ruci i poče jesti.

Razbojnik se pokaza nestrpljiv. Sergej Latko se pretvarao da to ne primećuje.

- Moram da ti kažem - reče Ivan Striga - da želim da stignem do mora pre nego što se smrkne.

- I stići ćemo - odgovori Sergej Latko, ne pokazujući da je voljan da promeni svoju odluku.

Ivan Striga ode na prednji kraj lađe. Sudeći po zamišljenom izrazu njegovog lica ostajala mu je jedna briga. Da se muž ponudio da vozi baš

lađu u kojoj mu je žena bila zatvorena, ovo mu je izgledalo nekako neverovatno.

On htede da sazna da li je Sergeju Latku poznato da je njegova Nača nestala iz Ruščuka.

- Imaš li kakvih vesti iz Ruščuka otkako si ga ostavio? - upita on vrativši se kormilaru koji je mirno ručao.

- Nemam - odgovori Latko.

- Da te to čutanje nije iznenadilo?

- Zašto bi me iznenadilo? - upita Sergej Latko gledajući pravo u oči Strigi.

Ma koliko da je Striga bio drzak, njega je zbulio ovaj oštar pogled.

- Mislio sam - promuca on - da si ostavio svoju ženu u Ruščuku.

A ja opet mislim da je bolje da govorimo o nečem drugom - odgovori hladno Latko. Striga na ovo učuta.

Nekoliko minuta posle dvanaest Latko naredi da se digne kotva, a on sâm uze krmu. U tom trenutku mu priđe Striga i reče:

- Moram da ti kažem da moja lađa gazi duboko.

- Ona nije natovarena - primeti Sergej Latko. - Dosta su joj dve stope vode.

- Treba joj sedam stopa - potvrди Striga.

- Sedam! - povika Latko, za koga je ova jedna reč bila otkriće.

Eto zašto razbojnička družina nije mogla biti dosad uhvaćena. Njena lađa bila je tako udešena da je imala dva odeljenja: jedno nad vodom, a drugo pod vodom. Ovo drugo odeljenje bilo je tajni magacin u koji se smeštao plen od pljački. Ali, u njemu je moglo biti i mesto za zatvor, što je Sergeju Latku iziskustva bilo vrlo dobro poznato.

- Sedam - ponovi Striga u odgovoru na uzvik Sergeja Latke.

- Pa dobro - reče Latko i ne primeti više ništa.

U prvi mah kad su pošli, Striga je bio nepoverljiv i strogo je motrio na Sergeja Latka. Ali, njegovo ponašanje bilo je tako ispravno da se Striga naposletku umirio. Vršeći savesno i marljivo svoju krmanošku dužnost, Strigi se činilo da Latko nema nikakvih rdavih namera i uverio se na delu da je vešt kormilar. Pod njegovom rukom lađa je mirno plovila između nevidljivih sprudova i sa matematičkom tačnošću išla za krivinama tesnaca.

Razbojnik se malo-pomalo sasvim umirio. Lađa je plovila dalje bez ikakve smetnje. Još malo pa će stići do mora.

Bilo je četiri sata kad ugledaše pučinu. Posle poslednje dunavske okuke, nebo i voda se sastaviše na horizontu.

- Sad više nema opasnosti - reče Striga. - Da li bi se mogla dati krma mom kormilaru?

- Još ne može - odgovori Sergej Latko. - Najteži deo tek sada dolazi.

Što su se više približavali ušću, sve prostranije vodeno polje je pucalo pred očima. Striga je uporno upravio pogled u more. Odjednom on zgrabi durbin, naperi ga na jednu malu parnu lađu od četiri do pet stotina tona koja je obilazila severni rt, pa posle kratkog razgledanja, zapovedi da se na katarci istakne zastava. Odmah se podignu zastava i na parnoj lađi, koja se, dolazeći desnom stranom, poče približavati ušću.

U tom trenutku Sergej Latko navi krmu sasvim na levu stranu, lađa okrenu na desnu stranu i, sekući struju ukoso, podje ka jugoistoku, kao da hoće da priđe desnoj obali.

Striga se začudi i pogleda u Latka, čija ga mirnoća uspokojoji. Pomici da je to poslednji peščani sprud, zbog kojeg lađe moraju da idu ovim vijugavim putem.

Striga se nije prevario. Da, jedan peščani sprud nalazio se u koritu reke, ali ne na morskoj strani i Sergej Latko je vodio lađu pravo na ovaj sprud.

Odjednom odjeknu strašan tresak. Lada se sva zaljulja, katarka se prebi nadvoje, a jedro pade i svojim širokim platnom pokri ljude koji su bili na prednjem kraju lade. Lada se nasukala.

Svi ljudi na brodu su bili oborenici, pa i sam Striga, koji se diže sav besan.

On pogleda u Sergeja Latka. Kormilar nije izgledao uzbuđeno zbog ovoga događaja. Ostavio je krmu, zavukao ruke u džepove svoje mornarske bluze i motrio na svoga neprijatelja, čekajući šta će se desiti.

- Nitkove! - zaurla Striga i sa revolverom pojuri na zadnji kraj lađe.

Na daljini od tri koraka opali.

Sergej Latko se sagnu. Kuršum prođe preko njega i ne pogodi ga. On se brzo ispravi, skoči na svog protivnika i sjuri mu nož u srce. Ivan Striga pade mrtav.

Ovaj sukob se dogodio tako brzo da pet mornara na ladi, koji su se uostalom bili zapleli u platno jedra, nisu imali vremena da priskoče u pomoć svom starešini. Oni zaurlaše kad ga videše mrtvog.

Sergej Latko im pojuri u susret. Stao je na mali krov kabine, gde je čekao ljude koji su jurili palubom.

- Nazad! - viknu on sa dva revolvera u rukama, od kojih je jedan oteo od Strige.

Ljudi stadoše. Nisu imali oružja, a da bi ga uzeli trebalo je da udu u kabinu, to jest da prođu pored Latka, koji bi u tom slučaju na njih pucao.

- Jednu reč, drugovi - reče Sergej Latko držeći revolvere stalno uperene u njih.

- Imam jedanaest metaka. To je više nego što treba da vas smaknem sve do poslednjeg. Opominjem vas da ću pucati ako se odmah ne uklonite odavde.

Ljudi se stadoše dogovarati šta da rade. Sergej Latko vide da ako svi u jedan mah na njega navale, može se desiti da on nekoliko ubije, ali da će ostali ubiti njega.

- Pazite!... Brojaču dao tri - reče im on, ne ostavljući im vremena da razmisle.

- Jedan...

Ljudi se makoše.

- Dva! - reče Sergej Latko.

Nastade komešanje među ljudima. Tri čoveka kao da hteloše preći u napad. Dvojica počeše da se povlače.

- Tri!... - reče Sergej Latko i opali.

Jedan čovek pade, kuršum mu je prošao kroz rame. Njegovi se drugovi razbežaše.

Ne ostavljući svoju osmatračnicu, Sergej Latko pogleda na parnu lađu koja je poslušala Strigin signal. Ona je sad bila na manje od milje udaljenosti. Kada se sastane sa Striginem lađom, kada se njeno osoblje pridruži razbojnicima kojima je bila pomagač, onda će opasnost biti vrlo velika.

Parna lađa je sve bliže dolazila. Nije bila daleko više od šest stotina metara, kada se odjednom okrenu nadesno, napravi veliki krug i udalji se na široko more. Šta je značio taj manevar? Da parnu lađu nije nešto uznemirilo, što Sergej Latko nije mogao videti?

On je nestrpljivo čekao. Prođe nekoliko minuta, a jedna druga parna lađa pojavi se iza južnoga rta. Iz njegovog dimnjaka je kuljaо grdan dim. Jurila je najvećom brzinom i to pravo na Striginu lađu. Sergej Latko poznade na prednjem kraju parne lađe jedno prijateljsko lice, lice njegovog saputnikajegera, lice detektiva Karla Dragoša. Bio je spašen.

Malo kasnije policija upade na Striginu lađu i njena posada vide da ne može da se brani, pa se predade.

Za to vreme Sergej Latko je sišao u potpalublje i počeo pregledati kabine. Samo jedna vrata behu zatvorena. On ih ramenima izbi i zastade na pragu preneražen.

Njegova Nača pruži mu ruke.

XIX glava

Epilog

Suđenje razbojničkoj družini ostalo je neprimećeno u okršaju rusko-turskog rata. Svi razbojnici, među njima i Tiča, koga su lako uhvatili u Ruščuku, bili su osuđeni na vešala. U ovako tragičnim prilikama publika nije poklanjala pažnju njihovom pogubljenju.

Ipak, na sudskom pretresu glavni učesnici doznali su sve ono što im je dosad bilo nerazumljivo, Sergej Latko je saznao kako je u razbojničkoj lađi umesto Karla Dragoša on bio pogrešno zatvoren i kako se Striga, kad je pročitao u novinama o istrazi u Salki, uvukao u kuću ribara Ilike Bruša da odgovara na pitanja policijskog komesara iz Ostrogona.

Doznao je i to kako je Nača, koju su zarobili dunavski razbojnici, imala da se brani od napada Striginih, koji ju je neprestano uveravao da je ona udovica, jer je mislio da je svoga protivnika bio ubio. Da bi je u to uverio, on joj je pokazao njenu sliku, koju je tobož u borbi oteo od njenog muža. Između njih se zapodenula burna svađa, i tom prilikom se Striga tako raspomamio da joj je počeo pretiti. I tada je Sergej Latko čuo u onoj noći Način vrisak.

Ali, to je sve već bilo i prošlo. Sergej Latko nije više mislio na rđave dane, otkako je imao sreću da nade svoju dragu Naču.

Kako mu je bilo zabranjeno da živi u Bugarskoj posle onih događaja koje smo ispričali, srećni par se u prvi mah nastanio u rumunskoj varoši Đurdevu. On se u toj varoši nalazio kad je u maju iduće godine ruski car zvanično objavio rat sultanu. Je li potrebno da kažemo da je Sergej Latko bio jedan od prvih koji su stupili u redove ruske vojske, kojoj je, blagodareći svome poznavanju pozornice vojnih operacija, učinio znatne usluge.

Kada je rat završen i Bugarska, naponosletku, oslobođena, on se sa Načom vratio u svoju kuću u Ruščuku i opet se prihvatio svoga krmanoškog zanata. Oni još tamo žive, srećni i poštovani.

Karl Dragoš im je ostao prijatelj. On je zadugo, bar jedanput godišnje, silazio niz Dunav i svraćao u Ruščuk. Danas postoji železnica koja je dosta skratila ovo putovanje, ali Sergej Latko još uvek plovi vijugavim Dunavom kao kormilar i svraća u Peštu da poseti svoga prijatelja.

Od tri sina, koje mu je Nača podarila i koji su sad odrasli ljudi, najmlađi je izučio policijsku službu kod Karla Dragoša i sada je na dobrom putu da postigne najviše činove u policijskoj karijeri u Bugarskoj.

Mlađi sin, dostojan naslednik oca, osvajača prve nagrade na ribolovačkom takmičenju Dunavske lige, posvetio se ribarenju. U ovome poslu on je usavršio mnoge ribolovačke metode, a naročito se pročuo u hvatanju jesetre i time stekao lepo imanje.

Što se tiče najstarijeg, on će naslediti oca kada ga starost bude prinudila da napusti kormilarski posao. Tada će, umesto oca, on sprovoditi parobrode i lađe od Beča do mora, kroz krivudave tesnace i između opasnih sprudova velike reke; on će održati lozu dunavskih kormilara.

Ali, ma kakva da je razlika njihovih položaja, srce tri sina Sergeja Latka kuca složno. Život ih je uputio na razne puteve, ali se oni uvek sreću na ovim raskršćima: jedno isto poštovanje prema ocu, jedna ista nežnost prema majci, jedna ista ljubav prema otadžbini.